



Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sagn og overtro på Skælskør- egnen

Johs. Lyshjelm



Tekst:	<i>Johs. Lyshjelm.</i>
Bearbejdning, redaktion og layout:	<i>Mogens Jensen og Johs. Lyshjelm.</i>
Forsideillustration - Fanden selv (Se under Boeslunde sogn):	<i>Line Windfeldt Jensen.</i>
Alle blyantsillustrationer:	<i>Else Dam.</i>
„Bytningen“	<i>Thea Toke Mortensen.</i>
Kort:	<i>Teknisk Forvaltning, Skælskør Kommune.</i>
Foto:	<i>Egon Jensen.</i>
Korrektur:	<i>Grethe Riis-Nielsen.</i>
ISBN-nr.:	<i>87-981939-8-8</i>
Repro, sats og tryk:	<i>BOtryk, Skælskør.</i>
Udgivelse:	<i>Skælskør Egnshistoriske Arkivs Udgiverselskab & Skælskør Kommune. Kultur- og fritidsafdelingen.</i>
Udgivelsesår:	<i>2005.</i>

Eftertryk kun tilladt med kildeangivelse.

Sagn og overtro på Skælskøregnen

Johs. Lyshjelm

2005

Indholdsfortegnelse:

	<i>Side</i>
Forord	3
Indledning	4
Sogne:	
Skælskør (366)	5
Boeslunde (438)	13
Eggeslevmagle (441)	27
Venslev (453)	37
Holsteinborg (454)	41
Ørslev (455)	45
Sdr. Bjerger (456)	49
Tjæreby (457)	55
Magleby (458)	67
Agersø (459)	81
Omø (461)	83
Fællesemner:	
Bystævnet - Bytræet - Byhornet - Tudehøj	54
Kloge mænd - Kursmede	66
Kæmpesten	86
Kilder	90
Lidt om året rundt - Beskyttelse mod torden	93
Himmelbrev	94
„Julemærker“	96
Litteraturliste	99

(Tallene i parantes efter bynavnene er de topografiske numre for sognene i Skælskør kommune).

Forord:

*Alle holder af en god historie, og allermest holder vi af historier om noget, vi kender.
Den egn og den by, vi lever i, er fyldt med gode historier,
som - når man kender dem - udgør et særligt krydderi til de vante omgivelser.*

*Engang blev historierne fortalt fra generation til generation som underholdning,
og til sidst blev mange af dem heldigvis skrevet ned - før fortælletraditionen blev fortrængt
af vor tids underholdningsindustri.*

*Men selv i nedskrevet form risikerer historierne at blive - om ikke glemt, så dog gemt -
fordi de ikke findes udgivet, samlet i ét skrift.*

*Johannes Lyshjelm har gennem et langt liv samlet på historier fra egnen -
har fundet én historie her og en dér, har selv fået nogen fortalt, og her er de så, samlet i en bog,
som forhåbentlig kan blive til glæde for både unge og gamle.*

Overbibliotekar

Bent Rasmussen Toelberg

Kultur- og fritidsafdelingen, Skælskør Kommune.

Indledning

I arbejdet med Skælskøregns historie er overtroen og de gamle sagn trådt tydeligt og talrigt frem som en del af områdets historie.

Oplysningerne er bl.a. hentet på Landsarkivet, Skælskør Bibliotek, Egnshistorisk Arkiv, en række skriftlige kilder samt ved samtaler med mange historisk interesserede personer i lokalområdet.

Materialet er samlet og opdelt efter de gamle kirkesogne (tidligere også kommuner). Der kan være enkelte sagn, der næsten er ens fra sogn til sogn, idet de er gengivet efter forskellige kilder. Det er ret varieret, hvor mange oplysninger der er med fra de enkelte områder, idet der er stor forskel på, hvor meget der er indsamlet og opbevaret.

De gamle tekster er lettere tilpasset nuværende retskrivning, men det har samtidig været væsentligt at beholde det umiddelbare præg af mundtlig fortælling.

Mange af oplysningerne er ret kortfattede, mens andre af historisk interesserede er genfortalt som spændende og levende historier. Hvert sogneafsnit afsluttes med en lidt længere fortælling, bygget over et lokalt emne.

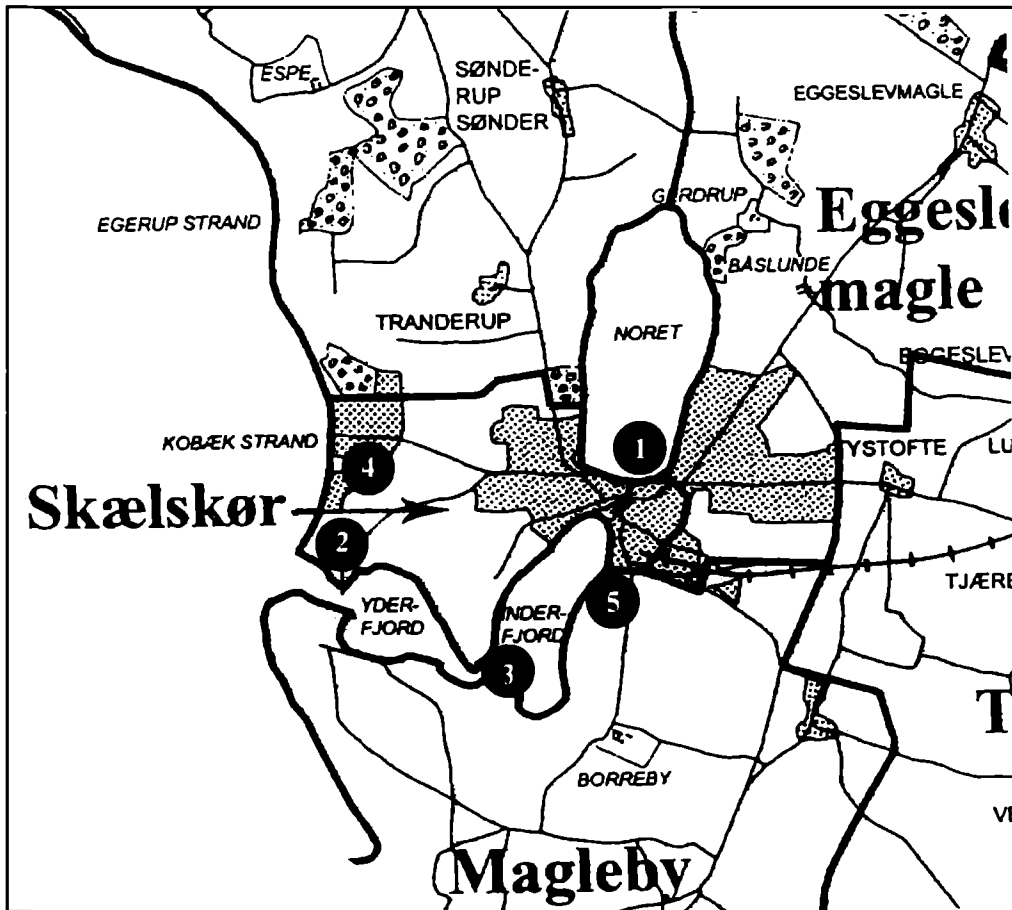
Mogens Jensen har med interesse og medleven udført et meget stort arbejde i bearbejdning, redaktion og layout af bogen.

Else Dam har med sin enkle streg med lune givet sin opfattelse af fortællingerne. Jeg skylder dem begge samt Grethe Riis-Nielsen, der har læst korrektur, en stor tak for deres uselviske indsats.

Johs. Lyshjelm

Skælskør Sogn

Top.nr. 366



- 1 Karmeliterkloster
- 2 Ramsbjerg
- 3 Stegehoved - Stenkarret
- 4 Overdrevet
- 5 Spegerborg

Kong Tolv

Det er en almindelig tro, at ingen konge tør besøge Skælskør. Og dette er da heller ikke hændt, siden Erik Menved regerede i Danmark.

Da kong Christoffer af Bayern forud for sin død i 1448 red over broen trods advarslen om, at der fandtes en elverkonge, der ikke tålte nogen konge på sit område, fik han et slag over lænden, så han faldt af hesten og senere døde i Helsingør. Det er den underjordiske klintekonge, Kong Tolv, der er skyld i dette, fordi han ikke bryder sig om, at en konge kommer over Skælskør bro.

Den samme Kong Tolv er også skyld i, at ingen vægter råber klokken tolv i byen, for han har tidligere hævnnet sig over dette råb ved at føre vægteren enten til Borreby eller ud til vejrmøllerne. Gamle folk har desuden fortalt, at de har set ham lade sig bage af solen i græsset.

Hver nytårsnat henter han ti nysmedede hestesko til sine heste på en eller anden smeds værksted, og de må ligge klar til tiden sammen med de tilhørende søm.

Videre fortælles det om ham, at da hans kone engang var i barselsnød, hentede han en jordemoder for at hjælpe hende, og efter veludført gerning gav han hende som belønning noget, der så ud til at være værdiløst og nærmest lignede et stykke kul, hvorfor hun da også kastede det bort. Men da hendes mand hørte om det, begynder han at lede det pågældende sted og fandt det pure guld.

Friis Edvardsen slutter med at skrive: „Nu råber vægterne hver nat (kl. 12) ... og har råbt i mange år, så Kong Tolv må muligens være død“.

P. Friis Edvardsen:

Underretning om Skælskør Købstad. 1759.

Overtroen i Skælskør

Da Banken i 1898 blev bygget, viste der sig ved udgravningen af grunden rester af Karmeliterklostret, og det antages, at der på det sted har været en kirke og kirkegård, som nogle rester af tykke mure tydede på. Der fandtes mange ben og kranier og også hele skeletter rundt omkring, også under det nedrevne hus, samt under gulvene. Benene og kranier blev kastet rundt omkring, endog på gaden henlå de en tid, hvor folk gik og sparkede til dem. Også på skolens grund blev der, da den nederste skolebygning blev bygget 1855, fundet mange rester af fordums begravelser.

Provst P. E. Friis skriver i sin bog, at det kloster, som nu ligger ved Ahlgade (nuværende Algade 15), var Karmeliternes, men i afhandling af en anden forfatter skrives der, at Marianerne eller de sorte munke boede ved Ahlgade.*)

Munkene var meget ilde sete i Skælskør, og der vedblev at gå sagn og fortællinger om deres slette levned. De gik omkring og tiggede, og hvad værre var, de fik skyld for både at plyndre og myrde, derfor kunne de efter folks mening ikke finde fred i deres grave, men „gik igen“ og var skyld i alle ulykker, der kom over folk. Der blev sagt om dem, at de lokkede folk i klosteret under påskud af at ville købe de varer, som de havde at sælge, og når de kom hen til en vægt for at se, om vægten passede, faldt de igennem en ussel lem ned i kælderen, hvor de blev myrdet og plyndret. Da der ved en udgravning af en grund nær havnen blev fundet to skeletter af unge kvinder, hvor velbevarede hårflætninger endnu sad på kranierne, blev dette fund sat i forbindelse med myrderierne.

Denne overtro vedblev at holde sig til hen imod

år 1800. Da var det, at Provst Tanch manede ånderne ned.

Det var en sommeraften, at nogle folk, som gik på gaden, syntes, at der kom nogle underlige lyde ud fra stedet, hvor Ahlgade nr. 9 er. Der boede den gang en mand, som havde en hestemølle - en kværn, der blev drevet ved hesteomgang. De blev stående og lyttede. Jo, det var ganske besynderligt. Der kom flere til, og lyden blev stærkere og tydeligere. Det hvislede, hvæsed, hvinede, klukkede og buldrede. Nogle kunne også høre, at der blev raslet med lænker. Folk var meget forfærdede. Der havde samlet sig en hel skare udenfor, og de vidste ikke, hvad de skulle gøre. Nogle foreslog, at man skulle hente provsten, men det var der ingen, der hverken ville eller turde.

Støjen blev værre og værre, der kom stadig flere til, og omsider var der en modig mand, som tilbød at hente provsten. Dette vakte enstemmigt bifald i forsamlingen, hvorfor han gik, og provsten kom også. Idet han åbnede døren, blev alt ganske stille. Han holdt da en lang alvorlig tale til ånderne og formanede dem derefter til for eftertiden at holde sig i ro og ingensinde komme frem mere. Siden den tid har munkenes ånder ikke vist sig.

Men mærkeligt var det, at da der på det sted, hvor lydene kom fra, blev foretaget en udgravning mange år efter, fandtes der et læs ben og kranier.

For øvrigt har der været megen overtro i Skælskør. Der var nogle beretninger om en heks, der boede i Krukkenborg bakke. Hun lokkede folk, der kom forbi, ind og forhindrede dem i at komme ud igen; blandt andre var der en præstedatter fra Boeslunde, som var blevet forhekset. Hun for-

svandt fra kirken, selv om dørene var forsvarligt lukket.

Der gik også det sagn, som man har hørt så mange gange, at ingen konge turde ride eller fare over Skælskør bro af frygt for Kong Tolv.

Når ingen konge i Danmark har været i byen siden Erik Menveds tid, skyldes det vel nærmest Skælskørs ringe betydning i historisk henseende eller muligt også, at broen i tidligere tider ofte var i så dårlig stand, at der kunne være alvorlig fare ved at benytte den. I 1868 var den så elendig, at man kunne stikke en fod igennem ved siderne.

Adolf Bruun:

Skælskør gennem 100 år. 1932.

*)

Friis Edvardsen skrev i 1759: „hvad angår Marianerne finder jeg aldrig en tøddel nogensteds skrevet“.

Det samme er ligeledes i årtier fastholdt af lokale historisk interesserede.

Udgravningerne i 1996 og 2004 har endelig fastslået, at der kun har været ét kloster.

Karmeliterklostret

Skælskør fik i 1418 etableret et kloster på en stor grund i Algade, og Erik af Pommern tog det under sin beskyttelse, men også ridderen Anders Olufsen Saltensee til Tystofte havde sin store andel i grundlæggelsen, idet han skænkede ordenen den grund, hvorpå klostret blev bygget.

Mens kirke og kloster var under opførelse, hændte der ifølge Chr. Petersen noget forunderligt. En dag ringedes der til messe, som i byggeperioden fandt sted under interimistiske forhold. Borgmester Hans Hvid, som hørte klokken, spurgte brødrene, hvad klokkeringningen betød, og han fik det svar: „Det ringer til messe her, hvor Vor Frue Kloster skal bygges“. Den gode borgmester var åbenbart ikke interesseret i det kommende kloster, for han truede: „Jeg vil sætte begge mine øjne på, at her skal aldrig bygges Vor Frue Kloster“.

Men næppe havde Hans Hvid sagt ordene, før han blev „sten-blind og så hverken dag eller sol“. Borgmesteren, der havde fortalt sig mod Gud og Jomfru Maria, bad straks om tilgivelse for sin synd, og inden aften havde han da også fået sit syn tilbage. Man kunne ikke ustraffet spotte et kloster indviet til Vor Frue.

Hans Gregersen:

Underretning om Skælskør Købstad. 1759

Stien til Ramsbjerg

Ramsbjerg er bakkedraget, hvor Lodshuset ligger. Her fortæller sagnet, at Knud i Ramsbjerg holdt til. I bakken lige over for indkørslen til Lystskoven ved Skælskør Nor levede på samme tid en kælling, fortæller præsten Friis Eriksen i 1759 og fortsætter: „Fra Krukkenborg til Ramsbjerg gik fordums en kendelig smal sti gennem kornmarker og krat. Skønt der årligt blev pløjet på sine steder, blev denne sti dog årligt ved magt indtil for 20-30 år siden. Folk sagde, at Knud i Ramsbjerg levede i boelskab med kællingen i Krukkenborg. Om aftenen red han på sin abildgrå hest til hende“.

P. Friis Edvardsen:

Underretning om Skælskør Købstad. 1759.

Stenkarret

Det er navnet på en større samling sten, der ligger meget nær sejlrenden ved Stegehoved, som er betegnelsen på det landareal, der her går helt frem, hvor fjorden har sit meget skarpe knæk på 90 grader, og hvor Stenkarret er placeret nær sejlrenden, næsten midt i det smalle stræde.

Stenkarret er opsat af store utilhugne sten, der kan skimtes ved lavvande. Det er da muligt at fornemme et nogenlunde omrids af Stenkarret - ca. 8x10 meter. Meget stedkendte folk kan i dag sejle inden om Stenkarret.

Ældre beretninger vil vide, at der har været bygget et tårn, hvorfra man kunne opkræve told til byen. En anden forklaring lyder, at man har kunnet spærre sejlløbet med kæder og bjælker.

En egentlig undersøgelse har ikke fundet sted, men da man lavede den nuværende sejlrende, blev der gravet mange egetræsstolper m.v. op - dette „pæleværk“ har antagelig været en spærring mellem Stenkarret og kysten. Der sker til stadighed mindre fund på stedet, så man får nye oplysninger.

På Stigsnæs har man den overlevering, at Stenkarret er anlagt af dronning Margrethe Sprænghest, der styrede landet efter sin mand, Kristoffer d. 1., der døde 1259. Nogle har betegnet Stenkarret som „Dronningens Stenbunke“.

Et gammelt sagn vil vide, at et par trolde, der var uvenner, stod på hver side af strædet og kastede sten efter hinanden, men de kunne ikke kaste helt over.

Johs. Lyshjelm:
En Sejltur på fjorden.

Mands-Mark

Mands-Mark er det yderste af overdrevet langs med stranden, et plant område, hvor der kan posteres 4 til 5000 mand, og hvor det var mest naturligt at gøre landgang. Dette stykke jord kaldtes i forrige tider *Ude ved Skansen*, fordi der var rester af skanser og grøfter, som har været opkastede i gamle tider.

P. Friis Edwardsen:
Underretning om Skælskør Købstad.

En Troldekvinde i Skælskør

Omkring år 1600 levede i Skælskør en fisker ved navn Jens Plovmand, hvis kone Karen var kendt for, som man siger, at kunne lidt mere end sit fadervor.

En dag sad Jens sammen med andre fiskere nede ved fjorden og drøftede det ikke usædvanlige emne, de dårlige tider; det var rent ud sagt skidt med fiskeriet. Så siger Jens Plovmand til sin båd-fælle Christen Nielsen: „Må Karen komme med i vor båd, så skal du se, vi får sild“. Hertil svarede Christen: „Hun kan komme med så meget, hun lyster“, og da de derefter fik Karen med i båden og kom ud på bæltet, fik de så mange sild, som båden kunne rumme og bære. Christen Nielsen, der åbenbart havde det lidt uroligt med sin samvittighed efter den historie, forklarede siden, at han var kommet til den overbevisning, at det var Vorherre, der havde sendt de mange sild i deres garn, og til ham havde han da også rettet takken for den gode fangst.

En anden fisker, der hed Jeppe, havde en dag et sammenstød med Karen i anledning af hendes mands båd, som Jeppe havde slået løs. Hun udøste svære forbandelser over Jappes syndige hoved og lovede ham al landsens ulykke. Da han nogle dage senere stod i begreb med at tage på fiskeri sammen med Hans Mortensen, var han faldet i vandet, og havde hans kammerat ikke haft en bådshage og åndsnærværelse nok til at hugge den i Jappes buksebag, var han vel blevet dernede; forresten kom han aldrig rigtig over den historie; han skrantede bestandig siden.

En troldkvinde i Skælskør



Desuden var Karen Plovmands bekendt for sine evner til at signe og mane. Hun havde virkningsfulde formularer både for feber, tandværk og øjensyge. For sidstnævnte sygdom læste hun over Laurits Andersens hustru med følgende ord, der er lige så blottede for mening som andre trylleformularer fra den tid: „Der sad tre under Sallingård, de kunne engene binde, som bryder under ben og benet med det grønne græs og rindende vand“.

Karen fik gennem mange år lov til at fortsætte sin lyssky virksomhed. Det var hekseri og trolddom, det drejede sig om. Det var jo en betænkelig sag at begynde på anklage og proces, når det var hekseri og trolddom, det drejede sig om. Erfaringen viste, at en sådan proces altid var ganske uberegnelig med hensyn til det omfang og de følger, det kunne få.

Jens Plovmand døde, og Karen giftede sig igen med en mand ved navn Jeppe Nielsen. De hav-

nede begge i Skælskør fattighus, og delte kår der i flere år, inden skæbnen indhentede Karen.

Byfogeden i Skælskør, Troels Mikkelsen, havde jo nok hørt bysnakken om Karen, men han rørte ikke på sig i den anledning, før han fik ordre dertil af højere myndigheder. Dette skete først, da de slemme rygter blev forebragt lensmanden på Antvorskov, Ebbe Munk. Denne, der som den lutherske kirkes trofaste søn følte sig kaldet til at bekæmpe alt djævlens væsen, hvor han mødte det, gav øjeblikkelig byfogeden ordre til at lade Karen Plovmand sætte i rådstuekælderen.

Den 8. november 1618 blev retten sat på rådstuen i Skælskør, mens Karen sad og kukkelurede i kælderen nedenunder. Samtlige rådmænd og desuden 8 stokkemænd eller retsvidner var mødt. Byfogeden fremlagde sagen og spurgte rådmænd og borgere, om de i denne sag ville stå last og brast med ham, så vidt han fo'r frem med lov og ret, og det lovede de alle højtideligt.

Mere skete der ikke denne gang; men allerede den 15. november holdtes tingdag på ny, og da blev Karen hentet op til forhør. Om man brugte nogen af de fra andre hekseprocesser kendte skrappe forhørsmetoder d.v.s. tortur af forskellig slags, fremgår ikke af den gamle afskrift af rådhusprotokollen; men i hvert fald endte forhøret med en tilståelse: Karen erklærede sig skyldig i trolddom i adskillige tilfælde.

Blandt vidnerne, som derefter indkaldtes, var Per Rasmussen, der forklarede, at han en dag, da Karen og hendes mand var kommet ind i stuen, havde spurgt hende: „Er det sandt, at du kan svær trolddom?“. Karen blev vred over dette spørgsmål, hun rejste sig og gik sin vej; men idet hun gik ud af døren, sagde hun: „Jeg siger dig, du skal få en

djævlens ulykke derfor“. Peter Rasmussens kone løb imidlertid efter Karen og fulgte hende helt ind i hendes stue i fattighuset i den hensigt at sige hende et par advarende ord. „Det vide I vist“, sagde hun, „at dersom noget ondt vederfares min husbond, så skal ild og tjæreballe hævne mig over Eder“.

Ved at få stillet den skæbne i udsigt, som havde ramt så mange af hendes kaldsfæller, begyndte Karen at trække i land. Det var slet ikke Per Rasmussen, hun havde sigtet til med sine slemme ord - nej langt fra - det var Mads Bødker, hun havde ment, og han skulde nok også få kærligheden at føle. Mads, der var næste vidne, bekræftede i et og alt Per Rasmussens fremstilling og føjede til, at kort tid efter, at Karen havde lovet ham djævlens ulykke, havde han tabt en sag ved landsretten, og bagefter faldt både han og hans kone i en svær sygdom, hvoraf sidstnævnte endnu ikke var kommet sig.

Om Karens videre skæbne kan intet med sikkerhed meddeles, da hverken Bytingets eller Landstingets dom kendes. Men Skælskørs historieskriver, P. Edvardsen Friis, der var sognepræst i byen omkring 1750, og hvis afskrift af Rådstueprotokollen er benyttet her, fortæller, at endnu på hans tid levede Karen Plovmands rygte i Skælskør, og at gamle folk fortalte, at deres forældre havde forsikret, at hun endte på bålet.

N. P. Larsen:

En troldkvinde i Skælskør.

Sorø Amts Tidende. Søndagstillægget.

Spegerborg Slot

Af længst forsvundne bygninger må nævnes „Spicherborg Slot“, hvoraf en mindre del af kælderen er fundet mellem Borrebyvej og fjorden ved udgravning af kælderen til villaen nr. 12 på Spegerborgvej.

Om slottets formentlige udseende får man en ide af et billede, indridset i en brændt lerflise, 22 cm i kvadrat, der er fundet på stedet. Slottet er her afbildet som en bygning med to stokværk og forsynet med to tårne med høje spir (heraf navnet). På flisen findes endvidere følgende indskrift: „Then stolte Spicherborg ved Vold til Jorden sanch. Men och Kong Birgers Lycke til Ende blev å kranch“.

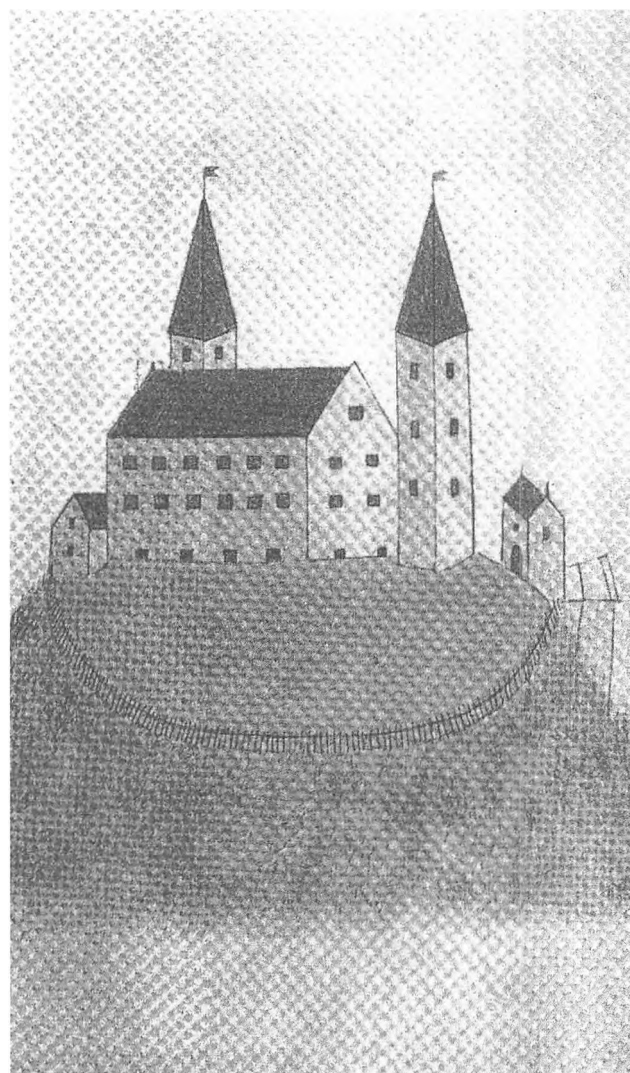
Slottet er, som det viste sig ved udgravningen, nedbrændt til grunden, rimeligvis i „Grevens Fejde“ ca. 1534. Indskriftens sidste del hentyder til, at den fordrevne svenske kong Birger henlevede sine sidste år her på slottet, forpint af samvittighedsnag over de grufulde brodermord, indtil han døde 1321 efter at have modtaget efterretningen om hans uskyldige søns henrettelse i Stockholm. Slottets navn findes endnu bevaret i navnet norden for den gamle havnespor liggende „Spegerborggård“ ligesom hele kvarterets navn er „Spegerborg“.

Adolf Bruun:

Skælskør gennem 100 år. 1932

En tidligere historisk interesseret har oplyst, at flisen af fagfolk er blevet betegnet som „værende et falsum af nyere dato“.

Johs. Lyshjelm.



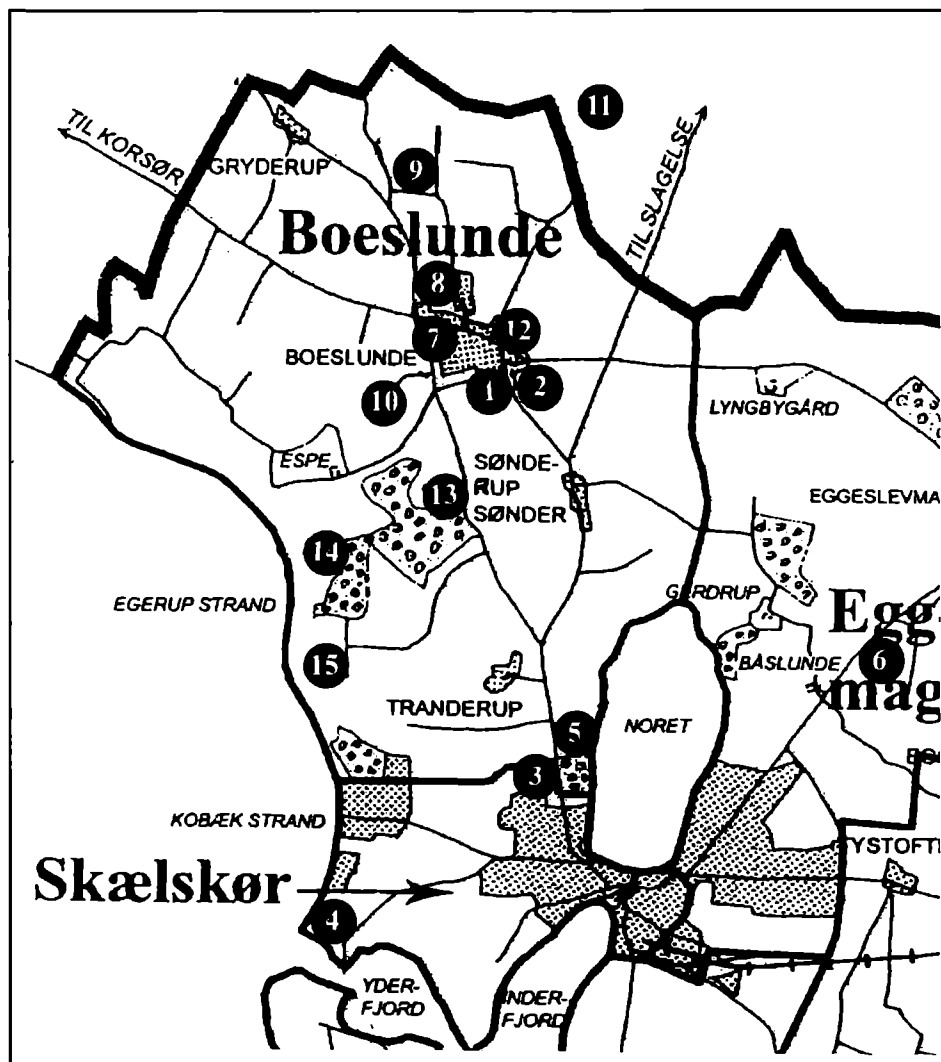
Tegnet efter rids i en sten, som fandtes i grunden ved Spegerborgvej nr. 12.

Det antages, at slottet har været beliggende der.

Den høje skrænt gik længere mod syd, hvor nu nr. 14, 16 og 18 står.

Boeslunde Sogn

Top nr. 438



- 1 Borgbjerg - Borrebjerg
- 2 Boeslunde Kirke
- 3 Krukkenborg
- 4 Ramsbjerg
- 5 Dyrehaven
- 6 Kanehøj
- 7 Rovbjerg
- 8 Neble
- 9 Langebjerg
- 10 Torpe
- 11 Erdrup
- 12 Hellig Kors Kilde
- 13 Apager Skov
- 14 Trolde(hoved)skoven
- 15 Lindeskovgård

Trolden i Borgbjerg

Når man sejler fra Langeland til Korsør, så er Boeslunde Kirke det første, øjet opdager på Sjælland; derfor er den blevet et mærke for de søfarende.

Men efter bygmesterens bestemmelser skulle den endda have knejset højere; thi sagnet fortæller, at man begyndte at bygge den på Borgbjerg ved Boeslunde. Men på den tid var nævnte høj beboet af trolde. Disse syntes ikke om den „ståhej“ og rev derfor ned om natten, hvad der blev bygget op om dagen.

Bygmesteren lå en dag på højen og grundede på

sit uheld; da kom der en mand til ham og spurgte, hvad han tænkte på. Ja, der var jo da kirken, som skulle være færdig til en vis dag, men ikke kunne få lov at stå. Så tilbød den fremmede, at han ville bygge kirken, men han ville kun arbejde om natten, og når han var færdig, skulle mesteren gætte hans navn, ellers skulle et af hans børn høre den fremmede til. Dette gik mesteren ind på. Men den fremmede var en af troldene fra højen; han rejste derfor kirken, hvor den nu står, blot på et par nætter.



Bygmesteren hører troldens navn.

Mesteren gik den sidste nat omkring højen. Da hørte han et barn græde dernede, og en anden råbe: „Ti kun, datter min! Nu kommer Find snart hjem med kristenblod!“ Han løb da alt, hvad han kunne, hen til kirken, som da var færdig undtagen ti sten, som manglede på taget. Han råbte da af alle kræfter: „Nu er du jo snart færdig, Find!“.

Da blev trollden så vred, fordi han havde gættet hans navn, at han sprang ned og lod tagstenene være, hvad de var. Men der, hvor han sprang ned, er der endnu en revne i tårnet, og på det sted, hvor han glemte at lægge tagsten, har man aldrig senere kunnet få noget til at ligge fast.

Svend Grundtvig.
Danske Folkesagn. 1839-83.

Krukkenborg-kællingen

I den bakke, som landevejen går hen over i Dyrehaven ved Skælskør, bor der en troldkvinde, som efter bakken kaldes Krukkenborg-kællingen.

Det siges om hende, at hun forstår sig på at forlokke unge folk, og at binde dem med sin trolddom, så de ikke ønsker at komme tilbage til deres hjem. Således bortførte hun en præstedatter fra Boeslunde og beholdt hende hos sig.

Men på en helligdag gik pigen til kirken og lagde sit offer på alterbordet.

Da dette nu var sket flere gange og præsten for-gæves havde forsøgt at holde sin datter tilbage, lod han døren lukke den næste gang, hun var i kirken, for at forhindre hende i at komme ud, men alligevel forsvandt hun for øjnene af dem, og siden har ingen set noget til hende mere.

Krukkenborg-kællingen lever i utugt med trol-

den Knud i Ramsbjerg, som hver aften rider hen til hende på sin abildgrå hest. Man kan genkende den sti, han rider ad, for på den kan der ikke vokse noget, eftersom det altid bliver trådt ned om natten.

P. Friis Edvardsen.

Underretning om Skælskør Købstad. 1759.

Bægeret fra Boeslunde

En karl fra Boeslunde red en aften silde fra Skælskør.

Da han kom til Dyrehavsbakken, så han, at den stod på fire pæle, og at trolldene havde travlt med at danse. Han blev holdende for at se på løjerne; men da kom der nogle af trolldene ud og bød ham en drik i et guldbæger. Karlen tog imod bægeret, men drikken kastede han bag sig og hesten, og dermed satte han af sted med bægeret i hånden, alt hvad remmer og tøj kunne holde. Trolldene fulgte efter, og de kom nærmere og nærmere.

Han red da ind på marken og det hjalp; han kunne nemlig ride tværs over alle marker, men når trolldene kom til en agerren *), så måtte de løbe udenom. Alligevel var de karlen meget nær, da han kom til Boeslunde, men da kastede han bægeret ind over kirkegårdsmuren, og nu lå det på indviet jord, så kunne trolldene ikke få det. De måtte vende næsen om og hjem.

Dagen efter viste det sig, at hesten havde flere svedne pletter på bagdelen. Det var nogle dråber af drikken, som havde voldt dette.

Bægeret blev så ellers i lange tider brugt som alterbæger i Boeslunde kirke.

*) *Agerren*: Smal, upløjet jordstrimmel, der adskiller to marker.

Chr. Rasmussen, Evald Tange Kristensen:
Danske Sagn I-VII.



Troldbægeret fra Krukkenborg

En gang i gamle dage red en karl fra Boeslunde til Skælskør.

Da han red hjem igen, havde troldene dans i Krukberg ved Dyrehaven, som i denne højtidelige anledning var rejst på fire røde pæle. En af troldene kom da ud og bød karlen et stort guldbæger, fyldt med drikke; men han smed drikken over skulderen og red af Boeslunde til, alt hvad remmer og tøj kunne holde, med bægeret i hånden.

Troldene rendte efter ham, men endskønt hesten løb lidt dårligt, da et par dråber af drikken havde ædt hud og kød af ryggen, så nåede han dog Boeslunde kirkegård førend troldene, og der kunne de ikke komme ind, da det var kristen jord. Bægeret bruges i Boeslunde Kirke til alterbæger.

Svend Grundtvig.

Danske Folkesagn. 1839-83.

Bægeret fra Kanehøj

I Boeslunde kirke ved Korsør findes et bæger, som er kommet fra bjergfolkene i Kanehøj.

En karl red engang der forbi og råbte: „Du Kanehøjs kælling, skænk mig, når jeg kommer tilbage!“. Da han kom tilbage, stod kællingen uden for højen med et bæger vin og rakte ham, men han turde ikke drikke det, og hældte det over sin skulder, og red bort med bægeret i fuld firspring. I det samme kom en etbenet trold ud af højen og løb efter ham.

En trold i en bakke lidt fra Kanehøj så dette og råbte: „Fly de bolle, tag de knolde, søg det hellige sted“. Karlen, som forstod dette, red nu ad Boeslunde til og passede altid på, at han red på tværs af agerrenene *), og Enben, som ikke kunne hoppe over renene, men skulle uden om hver, kunne ikke vinde med; men han nåede dog så nær, at da karlen sprang af hesten ind over kirkemuren, stod han ved siden og smed hesten ind til ham.

*) Se forrige historie.

Hans Pedersen, Haldagermagle.

Evald Tang Kristensen:

Danske Sagn I-VII.

Underjordiske i Rovbjerghulen

I Rovbjerghulen på Neble Mark har der forhen været underjordisk pak af andet slags. Der fortælles, at ved nattetide går en skikkelse i vejgrøften og følger de vejfarende forbi hulen. Men når blot man går fort ud ad vejen, så gør det ingenting. Nu ses skikkelsen aldrig, men for ikke mange år siden var den der.

Svend Grundtvig:

Danske Folkesagn I-VII.

Drengen i Borrebjerg

Jens Andersen har kendt en mand i Boeslunde, som i sin barndom har været hos troldene i Borrebjerg. Han legede på banken tillige med nogle andre drenge, men blev så på en gang borte for dem. Hans forældre søgte da øvrigheden, som straks lod trolden indstævne til at møde i retten. Trolden måtte jo også møde, og dommen faldt da, at han skulle levere drengen sund og frisk tilbage. Drengen kom også, men han kunne fra den dag ikke bestille andet end gå med hvedebrød, thi han rystede altid så grumme meget på hænderne.

Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:

Danske Sagn I-VII.

Trolde stjal mad

Troldene på Borrebjerg lånte tit fødemidler i en gård i Boeslunde. Når de så gjældte igen, satte de det på en sten uden for gården. Men siden fandt de på at stjæle på møllen. En møllersvend, som endnu lever, har fortalt, at der en dag blev taget et stort hul ned i en møllepose, men han kunne ingen se. Så tog han en kæp og slog rundt omkring, og så blev der intet mere taget.

*Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Nissen hentede halm

Boeslunde bys nisse var i den gård, hvor nu Jørgen Jensens enke bor. Manden der havde altid nogle forfærdeligt fede heste. Der blev aldrig fodret af ved sengetid, det skulle nissen passe. Når manden havde knapt for halm, så stjal nissen i Sønderup ad Boeslunde til, men der var ingen heste for. Folkene, som så det, lod vognen passere, for de vidste nok, at det var nissen, der kørte. Kort efter smuttede vognen ind i Toftegården.

*Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Neble-Nissen

Neble-Nissen har været der, hvor Søren Hansen bor. Gamle Peder Nielsen på Neble Mark kan godt huske, at manden, der boede der for et halvt hundrede år siden, havde altid 16 fede heste. At nissen hjalp ham, kan man jo nok vide.

*Chr. Rasmussen. Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Seberjaius

En kone i Tranderup havde en Seberjaius (betegnelse for håndskreven trolddomsbog) og døde pludselig, så hun ikke fik den skænket væk forinden. Derfor må hun hver nat gå igen på gården. Så fik hun en gammel mand til at mane hende ned i et vandhul i Apager skov, og på stedet ser man undertiden et rødt skum flyde på vandet. Han måtte læse tre bøger, før han fik bugt med hende.

*Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Fanden selv

Fanden har engang for mange år siden været på Sjælland, men da han så ikke kunne være her længere, sprang han over vandet, hvorhen ved man ikke. På Tranderup mark lå den sten, som fanden stod på, da han sprang væk. Den bar mærker af en hanefod og en hestefod. Stenen findes ikke mere.

Se forsideillustration.

*Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Trolde lånte øl

Troldene i Langebjærg på Ormitslev mark lånte tit øl i gården, men de stjal nok tiere endda. En aften hørte folkene tydeligt, at der råbtes udenfor vinduet: „Hør Ade, Dade er død!“ En troldkælling, som tappede øl i nærheden, gav da et skrig af sig og løb hjem, men glemte en stor messingkedel, som blev i gården lang tid efter.

*Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Ligskare af små bitte puslinger

I Tranderup boede engang en hestepranger, som havde sin fraskilte kone i Ringsted. Dengang hun døde, gik det noget sært til på gården, hvor hun lå. Om natten blev porten revent op, og der kom en karl kørende ind i gården med fire heste for en kare. Folkene troede, det var manden, der kom fra Tranderup, men i stedet var der på vognen en mand, der lignede en præst i overkroppen og et fruentimmer i underkroppen. Det tav helt stille og kørte omtrent straks ud af gården igen; men da konen så blev begravet, så de ganske tydelig en stor ligskare af små bitte puslinger trække gennem gården og tilbage igen.

Den samme ligskare så man atter, da en lille søn, de havde, og som boede hos faderen i Tranderup, blev begravet et års tid efter.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Ellefolk

I Elverhøj ved Torpe boede forhen nogle skønne hvidklædte jomfruer; man mener, det var ellefolk. Tit så man en stor mængde linned hænge ude på højen til tørring. En mand fra Boeslunde lagde sig en nat til at sove på højen. Da kom der to skønne jomfruer og ville overtale ham til at følge med ned og blive hos dem, men han ville ikke. Alligevel havde de fået magt over ham, hvis ikke hanerne nede i Torpe i det samme havde begyndt at gale, men da var spøgelsestiden omme.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

En dreng blev syg

Rasmushøj på Sønderup mark var beboet af trolde. En dreng fra byen gik en dag der ude og vogtede. Da kom der en af troldene og bad, om han måtte drikke af hans flaske. Det fik han lov til, men så begyndte han at overhænge drengen for at tjene sig, og den arme dreng lovede da for at slippe, at han ville møde derude aftenen efter. Næste aften sad han ved bordet og spiste just på samme tid, som han skulle møde. Pludselig sprang han op og råbte: „Nu kommer jeg!“. Karlen tog da fat i ham og holdt ham. Men drengen blev syg og var siden ikke rigtig klog.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Langebjerg

Gamle Ole Pedersen i Neble, som nu er død, har som dreng været nede i Langebjerg på Gryderup mark. Han kunne hverken huske, hvordan han kom ned eller op. Kun vidste han, at troldene var meget gode imod ham og bød ham mange gode spiser, men han ville intet nyde. Hans bestilling var at passe to heste, men høet, som han skulle give dem, var som tjørne og tidsler. Han ville aldrig tale derom, undtagen når han kom i gildeslav og fik en lille tår.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Langebjerghdreng i høje

En gammel mand, som nu er død for nogle år siden, skal som dreng have været nede i Langebjerg på Neble mark. Han legede på banken og blev med et borte. Hans forældre søgte da en klog kone, som gav dem det råd, at de skulle gå avet om banken og blæse i et byhorn. Det gjorde de også, og så snart de var færdige, kom drengen op, men forældrene kunne ikke styre ham, han ville tilbage i banken igen. Så fik de det råd, at de skulle lade ham om-døbe, og da det var sket, blev han rolig.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Ølhøj

Fra Ølhøj på Neble mark har man for en del år siden hørt violinspil og kister smække i lås. En dreng og pige gik engang ved Ølhøj på Neble mark og vogtede. De så da en lille grønklædt dreng løbe oppe på højen og lege. De løb da derhen og ville lege med; men da var han pludselig borte. Det var godt for dem; thi han kunne gerne have fået i sinde at lokke dem ned i højen.

Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

Spøgeri i Neble Skov

Smed Christian Olsens kone i Tjørnehoved, som hed Louise, tjente en anden gang, før hun blev gift, i Neble. En aften gik hun ud med sin madmoder for at lede efter deres får, som var løbet bort; hun gik alene ind gennem skoven og mødte derinde noget, som lignede et menneske, men var det dog ikke.

Det havde en bredskygget hat og en brun trøje på og gik lige imod hende, og når hun gik til den anden side, gjorde det ligeså, så Louise kunne ingen steder komme frem. Så blev hun bange, tog sine sko i hånden og løb tilbage, og da hun havde sprunget over grøften, så hun sig tilbage, og så det stå i grøften; men Louise blev ved at løbe og kom lykkelig hjem.

Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

Barnebanken

I Barnebanken på Erdrup Mark, Hemmeshøj sogn, har der været trolde; gamle Peder Jensen i Gryderup har en gang hørt violinspil derinde. Man har også for nogle år siden set en skikkelse som et får stå deroppe. Det løb somme tider mellem Stude og Erdrup og brægede som en vædder og køs (forskrækkede) mange folk, men man vidste ikke, hvad det var.

Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Hellig Kors Kilde

På Slagelseegnen, i Boeslunde sogn, søgte de syge til Hellig-kors kilde og aldrig forgæves, således som endnu ordsproget lyder:

„Hjælp mig Gud og
Hellig Kors Kilde“.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Radbrækkerstenen

Radbrækkerstenen står ved Apager skov under 3 store ege 70 meter nord for en skovvej. Den synes anbragt opret i jorden med den spidse ende opad, 50x35x75 cm. Den står kun 25 meter syd for to markante stenanlæg, en høj dysse og en 30 meter lang stenkreds, nok en forstyrret langdysse. Et lignende anlæg ligger 120 meter syd for skovvejen.

Som navnet angiver, skulle det være en rettersten, hvor man brækkede ryggen på ofrene - hvad den synes uhyggeligt velegnet til. Lærer C. J. Hansen, der virkede i Tranderup fra 1918, tog børnene med ud til stenen og fortalte om dens makabre brug og har nok hørt derom fra egnens folk.

Stenkredsen kaldtes lokalt et tingsted, så det er en mulighed, at der har været holdt tinge på stedet, og at stenen er brugt i forbindelse hermed.

Ottomine Hansen. Mads Lidegaard:
Danske Sten. 1994.

Vætter i Dyrehaven

Vætter er nogle små bitte puslinger, som ligner drenge på en halv snes år. Der har været nogle i Dyrehaven ved Skælskør, og de besøgte engang en mand i nærheden. De tændte et blå lys på bordet og bestilte ikke andet end at se efter klokken og lyske (drille) hverandre. Midt om natten begyndte det med at skylle, som om der blev hældt flere tønder vand hen ad gulvet, og med det samme var vætterne borte.

En mand har set et læs hø blive trukket af en hane ind i højene i Dyrehaven, og det var vætterne, der høstede fra omegnens beboere.

Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Gravsoen

I Rovbjærghulen på Neble mark har gravsoen i ældre tider boet. Man så om natten en sort so gå dernede med ni sorte grise. Man har aldrig hørt, at den har gjort nogen ondt, men mange er dog bange for at færdes der ved nattetide.

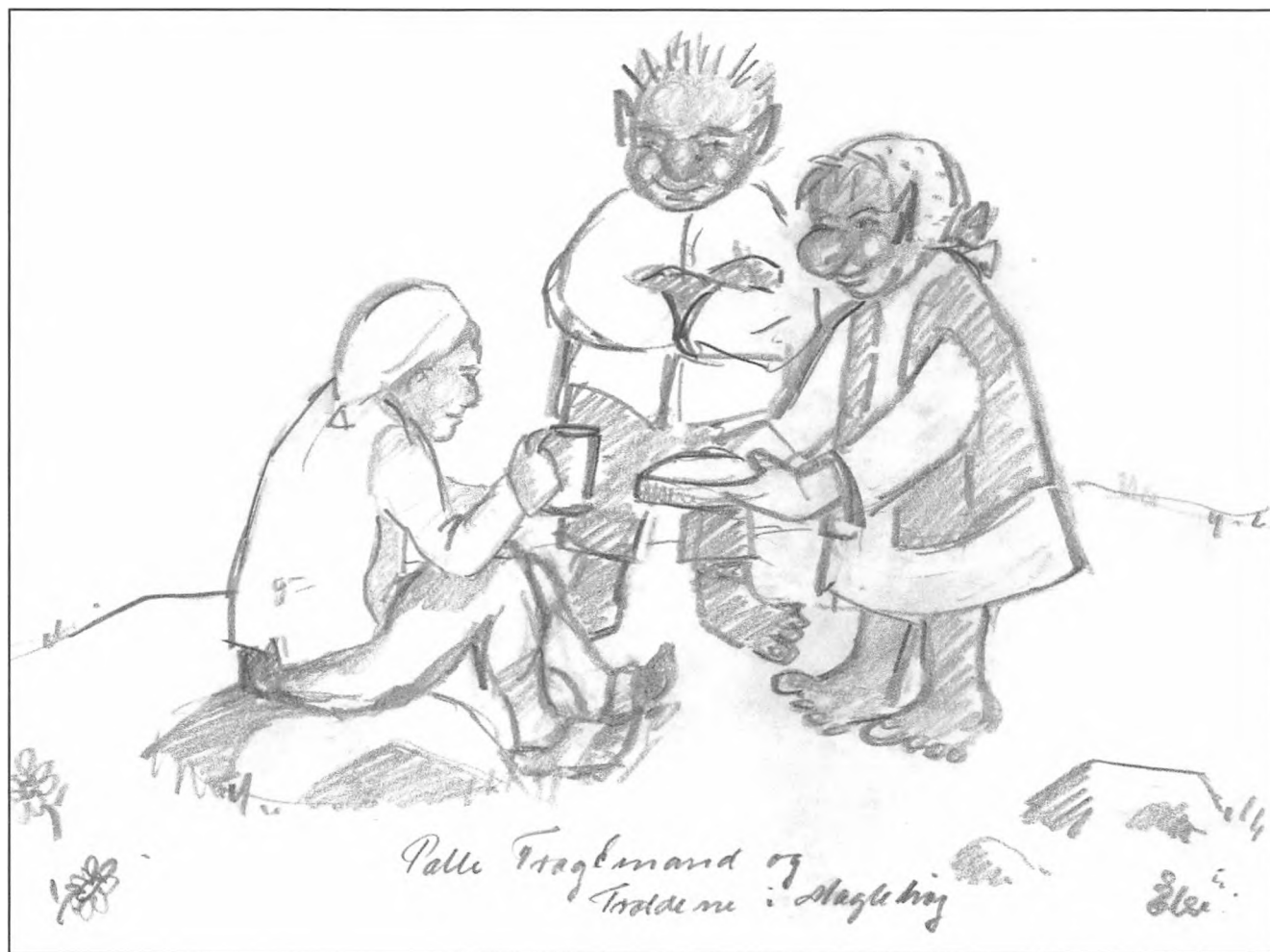
Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Troldene i Maglehøj

Bag Troldehovedskoven i Boeslunde Sogn ned mod stranden lå to høje, Troldehøjene eller Maglehøj (Storehøj) og Lillehøj. I al den tid, folk kan mindes, har der været trold i dem, og der var en gangsti imellem dem sommer og vinter.

Når folk færdedes på vejen, der den gang gik neden for klinten langs stranden, kunne de ved nattetide ofte se de mange puslinger løbe på og rundt om højen. En gammel fragtmand, som hed Palle, der i mange år havde kørt imellem Korsør og Skælskør, har fortalt mange morsomme ting om hans samvær med troldene. Deriblandt følgende, som jeg har hørt fortalt af gamle folk for 60-65 år siden.

En sildig aften kom Palle kørende på vejen forbi Maglehøj. Han så da en mængde puslinger, som løb ned fra højen og klinten for at lege imellem stenene ved strandbredden. På klinten sad troldefar og troldemor som for at passe på børnene. Troldefar går så ned og hen hos Palle, da han kom kørende, og spurgte, om børnene måtte køre med et lille stykke. Det havde Palle ikke noget imod, og straks efter var vognen næsten fuld af små-



Palle Tragemand og
Trolde nu i Maglehøj

trolde, som pludrede noget, som Palle ikke forstod et muk af.

Da de havde nået Lindeskovskellet, råbte den gamle trold noget, og puslingerne ville så af vognen; men så drejede Palle hestene om og kørte hele selskabet tilbage igen. Det var de små trolde ellevilde over af glæde.

Den gamle trold takkede Palle og gav ham en skilling, som Palle troede var en mark. Derpå sagde trolden, at hvis han en gang kom i trang for en ny hest, så skulle han bare komme op ved Maglehøj og banke tre gange på den store sten over indgangen. Trolden skulle så nok komme, hvis han var hjemme, og hjælpe ham til en ny, god hest.

Dagen efter. da Palle ville se på drikkeskillingen, så han, at den var af guld, og han fik ti daler for den i Korsør.

Året efter manglede Palle en god fjermerhest. En aften, da Palle kom fra Korsør, gik han så op på højen og bankede tre gange på den store sten og ventede så, at trolden skulle komme. Før han vidste det, stod den gamle trold ved hans side, hilste, og spurgte, hvad der fattedes ham. Palle sagde ham så, at den fjermer ikke kunne mere og om trolden huskede sit løfte fra i fjor.

Trolden svarede: „Sæt dig lidt ned, for mor vil hilse på dig“.

Så snart Palle havde sat sig, stod troldemor ved siden af ham med et krus fuldt af den dejligste pæremost i den ene hånd og en stor julekage i den anden, bød derpå Palle at spise og drikke og sagde, at det skulle han have, fordi han så tit havde kørt for hende, når hun skulle til eller havde været hos sine frænder og familie i Korsørs skove, rigtignok uden hans vidende.

Da Palle havde spist kagen og drukket det store krus pæremost, tog troldemor mod kruset, sagde farvel og bad Palle være god mod den nye hest.

Palle så ingen mere, hvorpå han gik ned til stranden, hvor vognen stod. Her så han straks, at der i stedet for den gamle fjermer stod en stor, smuk, ung og kraftig hest, som tillige trak og gik udmærket. Denne hest var den bedste, han nogensinde havde haft.

En aften i den tid, da han kørte om natten på grund af den stærke varme om dagen, kommer de to gamle troldfolk og spørger om de må køre med til Korsør Skov og hjem igen.

Det svarede Palle selvfølgelig ja til. „Men vi skal være hjemme igen, før solen står op og hanenga-

ler“, sagde den gamle trold. Det lovede Palle, og de var der også i rette tid.

Ved afskeden gav trolden Palle ti guldskillinger, sagde tak for køreturen og roste til slut Palle, fordi han behandlede den nye hest så godt. Bad derpå Palle om, når han ikke ville have den mere, da at komme ned med den igen, da den ikke skulle ud og lide nød hos onde mennesker. „Dem er der så mange af nu“, sagde trolden, „vi må snart rejse eller dø, nu de graver i min bopæl og ødelægger min stald i Lillehøj“.

Nogle år efter holdt Palle op med at køre fragt. En aften red han så op til Maglehøj med den fjermer ved siden af sin ridehest. Bandt sin ridehest ved et træ og gik derpå op til Maglehøj, hvor han bandt den fjermer ved en busk, gik så hen for at slå tre slag på den store sten. Det varede lidt, før nogen kom, og han gik så hen for at se, om den fjermer stod der, men den var væk, og da der ingen kom, gik han ned og red hjem. Folk fortalte, at siden Lillehøj var blevet ødelagt, så man ikke noget til troldene mere.

Nu er Lillehøj helt ødelagt, og der bliver pløjet henover den. Maglehøj ligger der endnu, men er delvis ramponeret.

Sagnene om historierne om troldene og deres færden kender snart ingen.

Chr. Jespersen:
Historisk Samfund Sorø Amt XXVI.

Gjertrud og havmanden

På Lindeskovgårdens marker, Boeslunde Sogn, lå for over hundrede år siden en lille by ligesom Egerup, bestående af 3 gårde og 7-8 huse.

I et af husene, der lå nærmest stranden, boede en fisker og hans hustru. De havde en stor børneflokk, ialt 9. De ældste, som var drenge, hjalp faderen med at fiske til de blev omtrent voksne. Så kunne de tjene mere ved andet arbejde og tog så hjemmefra efterhånden. I magsvejr tog de selv ud at røgte garnene, når faderen havde travlt i marken eller med andet arbejde. De to yngste, som var døtre, hed Bodil og Gjertrud. De hjalp også faderen med fiskeriet, særligt om sommeren, når de største af sønnerne var ude at tjene og vogte kvæg hos bønderne der i byen og i Egerup.

Den yngste datter, som hed Gjertrud, var særlig dygtig i alt til fiskeriet henhørende, da hun tilmed var så stor og kraftig, at hun kunne ro en båd på dybet, om også søen var lidt urolig. Tillige var hun en sjælden smuk pige. Da sønnerne efterhånden rejste hjemmefra, var hun en stor trøst for faderen, da hun både kunne og ville hjælpe sin fader med alt forefaldende, både i marken og på dybet.

Hendes hjertenskær var en gårdmandssøn fra Torpe, som hed Eskild. Når han om aftenen kom ned og besøgte hende, var det ikke sjældent, at de fulgtes ad på dybet for at sætte garnene og ruserne, hvis det var magsvejr.

En aften, da det var et dejligt stille vejr, havde de været ude at sætte garn og vendte nu båden mod hjemmet. Imedens Gjertrud roede en stund, tog Eskild sin skalmeje frem, og spillede på den, så det hørtes langt ude på søen. Han var nemlig en mester i at behandle dette instrument.

Både fugle og havdyr lyttede derefter.

Før de vidste af det, kom der et lille stykke fra båden en havmand til syne, som med sine store glasagtige øjne stirrede på Gjertrud. Da Eskild, som havde lagt sig til hvile bag i båden, så sin kærestes skræk, rejste han sig op og ville se årsagen dertil. Men da var havmanden forsvundet. De blev begge uhyggelig til mode og skyndte sig hjemad.

Den gang Eskild tog afsked med Gjertrud, bad han hende indtrængende om aldrig at tage på dybet mere, når hun var ene, og mindede hende om, at der var fortalt så tit om havmænd, som havde taget eller lokket piger med sig ned i dybet.

Da der imidlertid var gået et helt år siden hin aften, og der ingen havmand havde vist sig, så var indtrykket næsten glemt. Og da Gjertruds søster kom ud at tjene og faderen ikke al tid var rask nok til at tage med ud, så tog Gjertrud igen ene ud at sætte garn.

En aften, da Eskild kom ned for at hilse på sin kæreste, spurgte han straks ved sin indtræden efter Gjertrud. Da der blev svaret, at hun var på dybet, fik han straks onde anelser, lånte en båd af en nabo og roede hen i retning af garnene. Der var dog ingen at se eller finde trods al søgen og kalden i det dejlige stille vejr.

Lidt efter fandt han båden drivende uden Gjertrud. Han kaldte og søgte til over midnat, men al søgen var forgæves. Han måtte tage trøstesløs hjem til hendes forældre, der allerede havde anet ulykken. Nu vidste han og forældrene, at havmanden havde taget hende, da hun ikke kunne være kommet til ulykke på den måde i sådant et magsvejr.



Der blev stor sorg i det ellers så lykkelige hjem, og Eskild sørgede endnu mere. Han svor at hævne sig på havmanden.

En aften, da det var stille, smukt vejr, lånte han Gjertruds faders båd og tog en kammerat med sig i båden for at ro ud på dybet. Han havde både sit spyd eller spydhage og sin økse med i båden samt halen af den lyserøde hingst, som nylig var død. Det lignede i loden meget efter Gjertruds gule lokker.

Da de er nær det sted, hvor havmanden havde vist sig første gang, beder han sin kammerat tage årerne og ro så sagtelig, han kan. Sætter sig derpå i forstavnen af båden, lægger spydhagen og øksen ved siden af og breder den rødgyldne hestehale ud-

over sit hoved. Derpå tager han sin skalmeje og spiller.

Efter en stunds forløb kommer havmanden til syne lige i nærheden af båden, som han nærmer sig, vel i den tro, at det var en kvinde, som sad der. Kammeraten havde han bedt om at lægge sig ned i båden lidt før. Da havmanden er lige ved båden kaster Eskild sine gule lokker, griber havmanden i håret og råber til ham: „Giv mig min kæreste tilbage, så skal jeg spare dit liv!“. Samtidig løfter han øksen med den anden hånd.

Havmanden skar et stygt grin og gav samtidig et fælt hyl fra sig, idet han skød sig ud fra båden. Eskild huggede efter ham med øksen, men fik kun hugget den håndfuld hår af, som han holdt fast i.

Derpå tog han hurtigt spydhagen og kastede den efter den synkende havmand, i hvem den trængte dybt ind. Hvor han sank, flød der blod og bobler op fra vandet. Eskild og hans ven roede derpå hjemad, glade over hævn.

Siden hørte man aldrig, at havmanden tog nogen med i dybet. Den hårtot, som Eskild huggede af havmanden, hang i mange år efter i våbenhuset i Boeslunde kirke eller lige udenfor. Den lignede snæretang. Folk havde afsky for at røre ved den.

Eskild sørgede hele sit liv over tabet af sin hjertenskær og giftede sig aldrig. Tit, i de stille sommeraftener, når længselen og savnet kom over ham, tog han sin skalmeje eller klarinet (den ene kaldte den det ene, den anden det andet) og gik ned til stranden eller roede ud i en båd, hvor han

så sad og spillede nogle vemodige, sørgelige melodier, så de der hørte det, kunne få tårer i øjnene derved.

Da Eskild var bleven meget gammel tog han en aften sin skalmeje og gik ned til stranden, hvor han så satte sig i en tangbunke, så ud over havet og spillede derpå nogle langtrukne vemodige toner. Folk, der så ham, lod ham sidde uden at forstyrre ham.

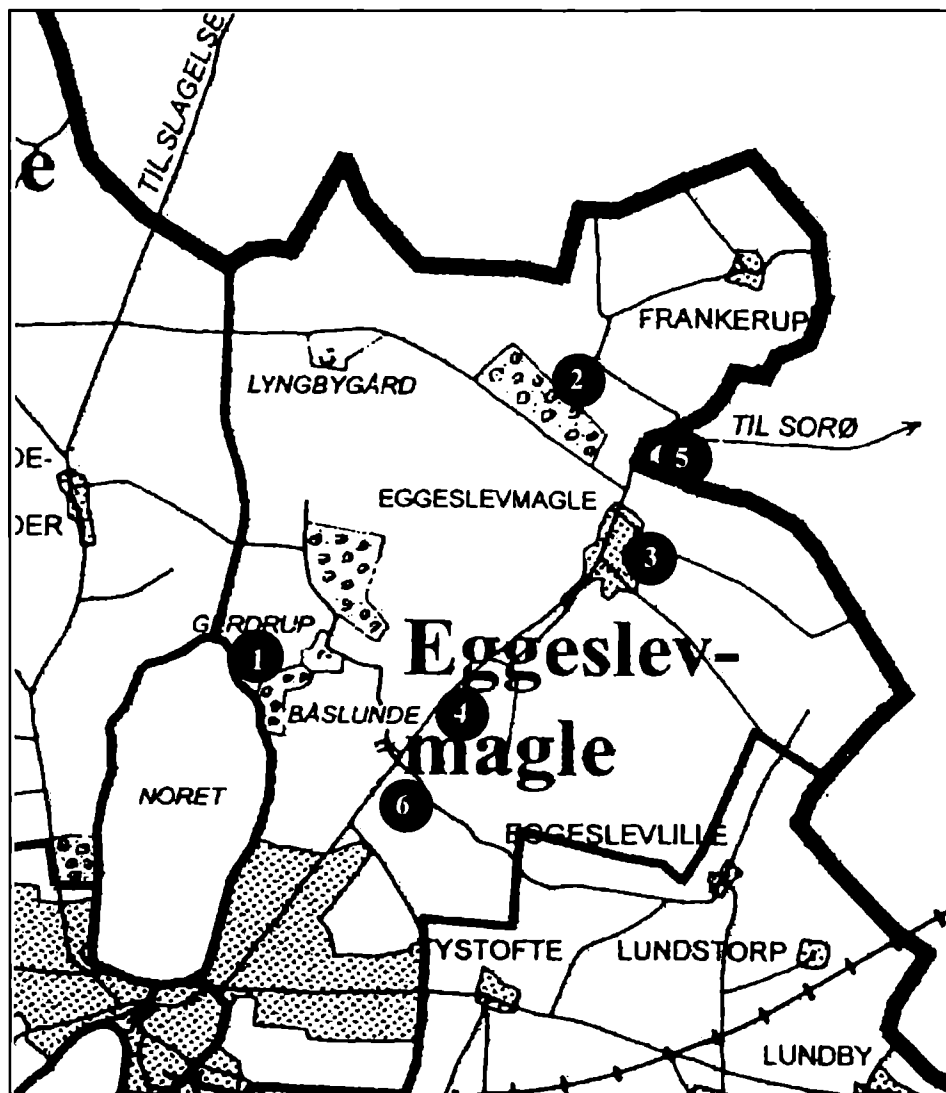
Morgenen derefter savnedes han i hjemmet, og ved at lede fandt man ham siddende på tangbunken, som om han sov, og med et lykkeligt smil på hans rare ansigt. Eskild var død og hjemme hos sin kære Gjertrud igen.

Chr. Jespersen:

Optegnelser fra Skælskøregnen.
Historisk Samfund Sorø Amt. 1925.

Eggeslevmagle Sogn

Top. nr. 441



- 1 Gerdrup skov
- 2 Søhus plantage
- 3 Eggeslevmagle kirke
- 4 Kanehøj
- 5 Bjerger Å
- 6 Brændestensdyssen

Klog kone

Rasmus Væver i Egitslevmagle havde en ko, som en kone havde forhekset, så det var umuligt at få smørgryssen af dens fløde (der ville ikke danne sig smør, når man kærnedede fløden).

Han søgte da en klog kone, som boede i Sørby-magle, og hun fik da opdaget, at det var deres nabokone, som havde taget smørret fra koen. Han fik noget, som han skulle dryppe i kærnen, så ville konen, som var skyld i det, nok komme og forlange en tår mælk, når hun mærkede, at de ville til at kærne, men de måtte ikke give hende noget, undtagen hvis de havde noget, som var surt.

Hun kom ganske rigtig, som den kloge kone sagde, men manden, som ikke var til stede, havde glemmt at sige konen det, og hun fik da lidt mælk.

Men nu kunne det ikke hjælpe, før han kom til den kloge kone igen, og så fik han det råd, at han skulle tage en pottetfuld af koens mælk og sætte over en ild og koge. Når den så kogte, skulle han slå potten itu, så fløden kunne falde ned i ilden. Det gjorde han, og den kone, som havde forhekset koen, blev i samme stund så skoldet over hele legemet og måtte ligge i sengen i flere dage.

Med det samme fik han noget flyvende rønnetræ, som han skulle sætte i hornet på koen. Fra den tid kunne de godt kærne smør som tilforn.

Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Degnen viser igen

For nogle år siden havde de i Egitslevmagle en degn, som var meget gram til at vise igen. Så traf det sig en gang, at han havde forlagt sin pennekniv og troede da, at pigen eller også en dreng, han havde i sin tjeneste, havde stjålet den.

Han gjorde da sine kunstner for at få tyven til at bringe det stjalne tilbage, men det varede kun en times tid, førend degnen blev syg, og han kunne ingen steder være for pine. Han måtte da bede pigen og drengen hjælpe sig med at lede efter kniven, da han sagde, at han var vis på, at han selv havde forlagt den. Efter lang søgen fandt de den også, han havde lagt den i en skuffe, og så snart de fandt den, blev degnen straks rask.

Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Konen gik igen

Neden for Gjerdrup skov ved kanten af stranden er en kilde, hvis vand er rødt som blod, og der er en kone blevet manet. Hun var fra Boeslunde og var meget gram til at hekse. Da hun så døde, kunne ingen være i gården for hende, og selv den dag, da hun blev begravet, var hun så dristig at stå hjemme i porten og tage imod begravelsesfolkene efter de havde været oppe på kirkegården og grave hende ned. Der gik bud til præsten, men han kunne intet gøre ved hende, da han ikke havde kjole og krave på. Så måtte han hjem efter det og bandt hende da med en silketråd og trak hende ned ved stranden, hvor hun blev manet på det sted, hvor den grædende kilde endnu er.

Mads Petersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Den grædende bøg

I Gerdrup skov står der en stor bøg med en meget bred skyggefuld krone. En fem alen oppe fra grunden er der et hul i stammen, hvoraf der altid flyder blodrød væske.

Det fortælles af gamle folk, at det sår, som altid flyder, er et skudsår, som en jæger har skudt på bøgen. Han ønskede nemlig at blive en dygtig jæger, og en klog mand lærte ham det også. Han skulle nemlig den første gang, han gik til alters, beholde brødet og vinen i munden, til han kom ud af kirken, og tage sit lommetørklæde og spyttede det hele ud igen, gemme det vel, til han kom hjem, og så snart han kom hjem, skulle han lade sin bøsse med det hele og skyde det væk. Han var da vis på, at alt, hvad han sigtede på, skulle falde. Det skete også. Han blev den dygtigste jæger, nogen havde kendt, men det skud han hentede i kirken, ramte bøgen på det sted, hvor den endnu er såret. Den kaldes fra den tid den grædende bøg.

Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

Svenske besættere

I det nordvestlige hjørne af Egitslevmagle sogn ligger herregården Lyngbygård. Før har her ligget en bondeby, hvor der var tolv gårde, som hver havde en af de tolv marker, der nu hører til herregården. Disse mænd var så stolte og rige, at de regnede ingen af deres nabobys mænd for noget. En gang gav de en ansøgning ind til kongen, om de måtte sætte kobberporte for deres gårde, men de fik snart andet at tænke på, thi på den tid kom

svenskerne ind i landet, og de brændte byer af, efter at de først havde taget alt, hvad de kunne bruge, og siden blev der bygget en herregård, hvortil alt deres blev henlagt.

Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Troldkastet sten

I Søhus Plantage nordvest for Eggeslevmagle ligger i et opgravet hul en „jordfast blok“. Den måler 2,6x1,5x1,2 meter og er overgroet med mos. Nærmere position er 50 meter syd for Bjerger Å og 75 meter vest for den skovvej, der går ind ved 30 km mærket. Et fraspærnt stykke ligger i vandet. Opgravningen skyldes, at den var tænkt brugt som mindsten for godsejeren på Lyngbygård, der druknede under skøjteløb.

Den er kastet af en trolld.

Gdr. Jørgen Andersen, Højstrupgård.
Mads Lidegaard:
Danske Sten og Sagn. 1994.

Kvinde skummer mælk

Nede i mælkekælderen på Lyngbygård, Egitslevmagle, går der om natten et lille kvindfolk med rødt skørt og rød hue, og hun har altid travlt med at skumme mælken. Det skal være en mejerske, som har været på gården, men hun handlede ikke redelig med, hvad hende var betroet, og derfor må hun gå der efter sin død.

Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Hest i hønsehuset

I den sydøstlige gård i Egitslevmagle havde de en dejlig rød hingst. Så var der en morgen, at de savnede hingsten og kunne ingen steder finde den, førend pigen kom hen og skulle lukke hønsene ud, da stod hesten inde i hønsehuset og kunne hverken vende eller dreje sig, da huset kun var meget lille, og det var umuligt at få den ud på anden måde end ved at tage løsholt ud af huset, da døren ikke var højere end til løsholtet.

*Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Altertavlen i Eggeslevmagle kirke

For nogle hundrede år siden skete det, at vraget af et stort skib drev i land ved Skælskør. På dette skib befandt sig en overmåde smuk altertavle, udført i træskærerarbejde, som forestiller lidelseshistorien og er forsynet med fløjddøre. Denne blev senere flyttet fra Skælskør til Eggeslevmagle kirke, hvor den endnu er.

*S. M. Beyer:
Topografi for Egizlefmagle Sogn. 1820*

Sølv i kirkeklokke

Den store kirkeklokke i Egitslevmagle, skal være støbt nede østen for byen i en dal, som kaldes Brude-die, og den skal have fået den smukke klang deraf, at da massen var smeltet, kom der en jom-

fru med et helt forklæde fuld af sølvpenge og kastede dem imellem den smeltede malm. Samme jomfru ejede den gang den gård, hvortil Brude-die hørte, hed jomfru Tite og skal have været så rig, at hun ingen ende vidste på sin rigdom.

*Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Mellem Skælskør og Slagelse i Sorø Amt er min fødeby Eggeslevmagle beliggende. Om kirkens gamle klokker går det sagn, at da den største af dem skulle støbes - på Brydinge på Heldgaards mark, - kom fru Thise, som ejede gården, med sit forklæde med sølvpenge og kastede dem i diglen, så klokken derved fik sin fine, høje klang.

Bodil Andersen, Eggeslevmagle.

Troldkælling i Kanehøjbanken

I Kanehøjbanken på Eggeslevmagle mark har der i gamle dage boet underjordiske. En mand kørte en aften der forbi med jordemoderen, da han hørte nogen råbe: Kom og hjælp mig, så skal jeg hjælpe dig en anden gang. Manden og jordemoderen gik da efter lyden og kom lige ind i banken. Jordemoderen forløste da en troldkælling, og begge kørte igen. Men fra den dag af lykkedes alting for dem, så de snart blev skumrige begge.

*Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Troldtøj og børnefødsel

I Kanehøj boede i gamle dage en trold, der huserede stærkt i folks fantasi. Han var særlig slem til at ombytte nyfødte børn med sit eget afkom, og derfor var det skik, når der hentedes jordemoder i Skælskør, at sende to mand med vognen. Den ene skulle sidde bag ved jordemoderen og holde i hendes overtøj, ellers tog trolden den plads, og kom derved tilstede ved barselsfærden. For øvrigt sikrede man sig yderligere ved straks at anbringe en synål eller andet stål i nyfødte børns huse. Og dog kunne der ske forbytning, men disse menneskelignende væsener blev kun små og tykke, sagde man.

Peder Pedersen, Eggeslevlille.

Anders Uhrskov:

Sjællandske Sagn. 1932.



Alterbæger fra Kanehøj

Boeslundes alterbæger skal stamme fra Kanehøj. En karl red der forbi og råbte: „Du Kanehøjskælling, skænk mig, når jeg kommer tilbage!“. Da han kom tilbage, stod kællingen uden for højen med et bæger vin. Men det var en enbenet trold, der forfulgte, til en uven råbte: „Fly de bolle, tag de knolle, søg det hellige sted“.

*Inger Margrethe Boberg:
Historisk Samling 1935.*

Spøgelsespløjning ved nattetid

I den sydøstlige gård i Egitslevmagle har der før været slemt med spøgeri, og det skal være en mand, som ejede gården ved den tid, da jordene blev udskiftede, som ikke kan finde ro i graven, fordi han, mens de endnu ikke havde agrene til fælles, aldrig kunne få sine agre store nok og derfor om natten pløjede furer fra naboens agre ind i sine.

Så måtte han om natten pløje efter sin død, og folk så ham med fire sorte heste for ploven, og plovhjulene var altid ganske gloende og peb, så folk kunne høre det langt bort. Hver gang han kom til enden, gik han hen og så på agerskellet og råbte da gerne: „Her er ren (ageren) og ret skjel“.

*Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Løse heste

De kunne aldrig holde deres kreaturer bundne i stalden i den sydøstlige gård i Egitslevmagle. Men når de om morgenen kom derned, var der aldrig noget løst. Så fik de en karl til at tjene, som ikke troede på sådant spøgeri. Men en aften syntes han dog, det blev for slemt, og gik da derind, og så var alle hestene løse. Der blev nu helt roligt, da han kom, og han bandt så alle hestene op sidst en plag, som ellers var karlens yndling.

Men da han ville gå ud, stod plagen atter ved døren og var løs. Karlen blev da vred og slog ham med knyttet næve i hovedet, idet han bandede ham, fordi han atter var løs. Men nu tog plagen karlen og kastede ham omkring fra den ene ende af stalden til den anden, indtil han til sidst hverken vidste ud eller ind og måtte krybe på hænder og fødder ind i sit kammer. Der måtte han ligge til sengs i flere dage og fik et krampetilfælde, som han aldrig mere blev fri for.

*Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Ligtoget

Da min bedstefaders kone var død 1858, og han kom kørende til kirke med liget og kørte over broen over Bjerge å, sprang der pludselig nogle mænd op fra grøften, standsede vognen, spændte hestene fra og vendte dem, så de stod med hovedet mod vognen, så spændte de vognen for igen, og han fik lov til at køre videre. Min bedstefar var fremmed i sognet og kendte ikke den skik, men fik senere at vide, at det var for at hindre døden i at gøre høst i hjemmet i længere tid og den døde i at gå igen.

*Peder Pedersen, Eggeslevlille.
Anders Uhrskov: Sjællandske Sagn. 1932.*

Rokkehjulet

En historie fortælles om en mand, som købte en gård, og på denne gård hængte der et rokkehjul på et bjælkehoved. Det lo manden af, og om aftenen tog han hjulet ned, slog det i stykker, så stumperne fløj til alle sider, og gik så i seng. Da han var faldet i søvn, var der nogen der tog i ham, trak ham ud af sengen og slog ham i gulvet, han kravlede atter i seng, men det tog ham igen og behandlede ham på samme vis, og sådan blev det ved at behandle ham, til det blev dag. Så tog manden klæderne på og gik ud i gården, samlede stykkerne sammen og lavede hjulet, så da folkene stod op, hang hjulet på sin gamle plads.

*Peder Pedersen, Eggeslevlille. Anders Uhrskov:
Sjællandske Sagn. 1932.*

Brændestensdyssen

En dysse tæt ved gården var af en tidligere fæster bestemt til ødelæggelse, fordi han ville udvide gårdspladsen ved at flytte en længe til dyssens plads. Han fik skudt overliggeren, men da hans køer samtidig blev syge, opgav han arbejdet og lod resten af det gamle minde blive liggende. En hyld fæstede sig i ruinerne, og er nu blevet en stor busk, der breder sine grene ud over stenene.

Hanne og Lars Olsen, Kanehøj Møllevej 80.

Kalven grinede

I en gård i Egitslevmagle var der spøgeri ude i stalden. En aften var der en farlig brølen imellem køerne. To af karlene tændte lygten for at gå ud og

se, hvad der var på færde, og så var der en ko, der havde kælvet. Kalven lå der, og karlene fik ham op i en høkurv og bar ham ind i en lade, men da de væltede den af, grinede kalven, så munden gik helt om til ørerne. Karlene lukkede døren og skyndte sig ind. Men næste morgen var ingen kalv derinde, og først to dage efter fik den samme ko en kalv.

*Ungkarl Rasmus Madsen, Høve.
Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Medens gamle Maren Ols boede i den sydøstlige gård i Eggeslevmagle By, var der en aften, at hun og hendes mand skulle i byen på besøg, og da de havde en ko, som de ventede skulle kælte, bad de karlen om, at han ville se ind til den, førend han gik i seng.

Kort efter at manden var gået, hørte karlen og pigen, at kvæget brølede, og de fulgtes da ad ned til stalden for at se, om koen havde fået kalv. Da de kom derned, havde koen kælvet, og karlen og pigen tog da en høkurv og bar kalven hen i en tom lade. Men den var så tung, at de knapt kunne slæbe den, og da de så endelig fik den derhen, sagde karlen, idet han væltede kurven: „Det var da fanden til tung kalv“. Og da gav kalven sig til at grine så hult, som om det kunne være djævelen selv, og karlen og pigen løb ind, så snart de kunne.

Men koen kælvende først 14 dage efter og den kalv, de den aften bar væk, så de aldrig mere.

*Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

To drenge på en hest

To drenge fra Egitslevmagle kom op at ride på en hest, der græssede, men den gik kun et stykke, før end den blev stående, og alt hvad de sporede den, gik den aldrig af stedet. Som de nu var bestemt på at stå af og gå hjem, opdagede de, at hesten var blevet så stor, så det var umuligt for dem at komme ned.. Men i det samme gav den sig til at ryste på samme måde, som når en hest har trillet sig, og begge drengene rullede til hver side af hesten, hvorpå den slog en skoggerlatter op, der lød, som det var fanden selv, og førend drengene kom på benene, var der hverken hest eller nogen anden ting.

*Mads Pedersen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

So og hest grinede

I Eggeslevmagle by er der også spøgeri nogle steder. Især er der en so, som har ladet sig se af mange, og når de så jager efter den, så bliver den for det meste borte, og alt, hvad de får for deres ulejlighed er, at den griner af dem, når de går deres vej.

I en gård er der en hest, som det er umuligt at lukke for, og karlene har tit set den, når de kommer ned i stalden om aftenen for at fodre. Men om morgenen er den altid borte, uden at det er muligt at opdrive spor af den.

*Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Hunden på Lyngbygård

Der skal også være en stor hund, som går der på Lyngbygård om natten. Men om ham ved jeg ikke andet, end at hans øjne skinner, som det var ild, og så står der altid en ildflamme ud af dens hals, men det skal være meget slemt at møde den.

*Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Bissekræmmeren

En dag hen imod jul kom en bissekræmmer med sin kramkiste på ryggen vandrende forbi Vester Flakkebjerg Herreds rettersted, Kanehøj mellem Eggeslevmagle og Skælskør.

Han så der en tyv hænge i galgen med et par støvler på, som var betydelig bedre end dem, han selv havde på, og da han tænkte, at han kunne have bedre brug for dem end deres nuværende ejermand, besluttede han at sætte sig i besiddelse af dem. Dette viste sig imidlertid ikke at være så let, da de var frosset fast på tyven, så han ikke kunne trække dem af. Men da han nødigt ville give afkald på dem, skar han benene af tyven og tog dem med sammen med støvlerne.

På sine vandringer der på egnen plejede han altid at logere på en gård i den tæt ved Kanehøj liggende landsby Baaslunde. Her søgte han da også ind denne gang, og blev som sædvanligt godt modtaget, og da de lige havde bagt til jul, og bageovnen endnu ikke var kold, så fik han lov til at sove i den og kravlede derind med sin kramkiste og de medbragte tyveben.

Samme aften var karlen og pigen på gården til

legestue, og da de kom hjem, havde en ko kælvet. Og da karlen vidste, at manden satte pris på, at kalven ikke frøs ihjel, stoppede han den ind i bageovnen uden at ane, at bissekræmmeren var der.

Ud på natten vågnede bissekræmmeren ved, at der var nogen der rørte sig i ovnen. Og da han opdagede, at han ikke var ene der, så var han straks klar over, det var tyven, der ville hente sine ben, og han styrtede fuld af rædsel ud af bageovnen og bort fra gården, efterladende både kramkisten og tyveben.

Næste morgen fortalte karlen manden, hvor godt han havde sørget for den nyfødte kalv. Og da manden hørte det, var han selvfølgelig spændt på, hvor-

dan bissekræmmeren og kalven havde kunnet forliges, og gik hen og lukkede ovndøren op.

Han så da til sin forfærdelse, at der foruden kalven kun fandtes bissekræmmerens kramkiste og et par støvler med ben i, som han tænkte var bissekræmmerens, og at kalven måtte have ædt resten af ham.

Et sådant uhyre måtte jo være farligt at have på gården, hvorfor han hurtigst muligt dræbte den, og begravde den sammen med levningerne af bissekræmmeren.

Jens Nielsen:
Historisk Samfunds Årbog 1924.



Hovederne på loftet

I en gammel gård i Eggeslevlille i Tjæreby Sogn boede først i det 17. århundrede en ældre bonde. Han havde en søn, som blev hvervet til soldat og kom med hæren til Tyskland, hvor han deltog i trediveårskrigen. Inden han drog hjemmefra, gav hans fader ham en gul hest. Den var opdrættet der på gården og var ualmindelig klog.

Den unge soldat kunne hverken læse eller skrive, så når han fik brev fra sit hjem, måtte han have en af kammeraterne til at læse det for sig. Det var den samme, der læste alle brevene for ham, og han fik på den måde god besked om forholdene på gården i Eggeslevlille.

Flere år efter blev de begge to færdige med soldatertjenesten, og de var nu blevet så gode venner, at gårdmandssønnen tog kammeraten med hjem til Eggeslevlille. De overnattede et sted undervejs, og der gav kammeraten den anden så meget at drikke, at han blev fuld og faldt i søvn. Så listede han ud og tog den gule hest, og på den red han til Eggeslevlille.

Da han kom dertil, sagde han til den gamle bonde, at han var hans søn. Den gamle ville først ikke tro det, men soldaten snakkede så godt for sig, og desuden havde han jo den gule hest, så han fik ham overbevist.

Nogle dage efter kom den rigtige søn hjem og sagde, at han var sønnen, men faderen kunne ikke kende ham, og ville ikke tro ham. Da bad sønnen om, at de ville slippe den gule hest løs og lade den afgøre, hvem af dem der var den rette. Det gik faderen ind på, og det blev straks prøvet.

Hesten gik hen til den rette, så snart han kaldte på den, men den anden kunne ikke få den til at

komme hen til sig. Faderen bøjede sig da for hestens afgørelse, og den frække kammerat blev straks jaget bort.

Næste morgen fandt faderen sin søn som lig i sengen uden hoved, og i stalden lå den gule hest dræbt, også uden hoved. Både sønnen og hesten blev begravet, uden man fandt deres hoveder, og først lang tid efter blev de fundet på loftet.

De blev da også begravet, men det varede ikke længe, inden de atter blev fundet på loftet. Det gentog sig flere gange, og til sidst turde faderen ikke begrave dem mere.

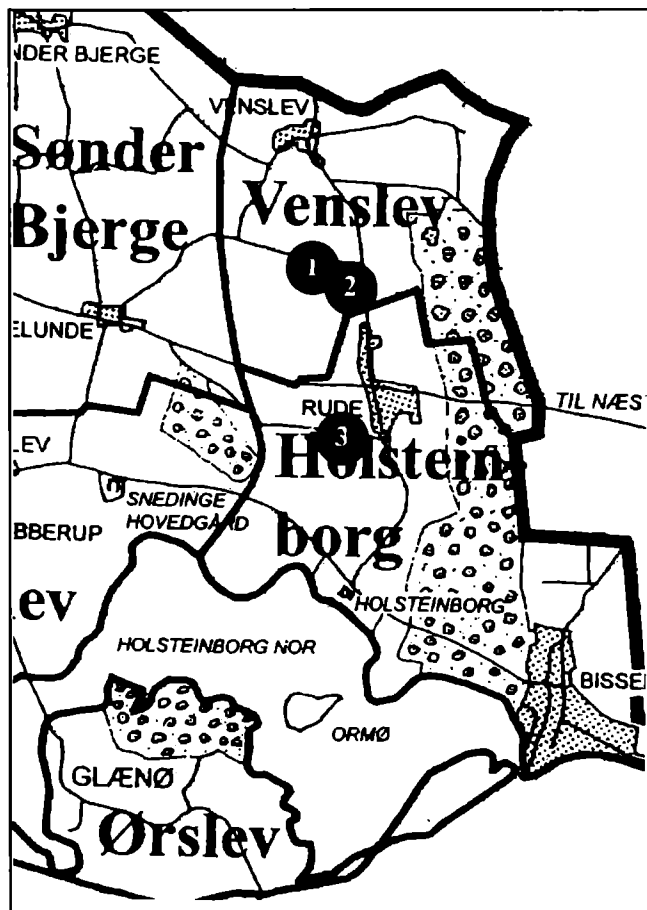
Han havde fået den tanke, at hvis han gjorde det, ville gården brænde. Hovederne blev da liggende på loftet, efter at gården havde skiftet ejer, og ingen turde flytte dem, men nu var det blevet sådan, at alle de drengebørn, som blev født i gården, døde som spæde.

Først i midten af forrige århundrede, da der kom en ny ejer på gården, blev dette ophævet. Han begravede de to hovedskaller, straks han kom der, og siden har der ikke været noget usædvanligt at mærke på gården.

*Peder Bæk Pedersen. Anders Uhrskov:
Sjællandske Sagn. 1931.*

Venslev Sogn

Top. nr. 453



- 1 Lillehøj
- 2 Møllebakken
- 3 Sterred

Ild og gloende pæle

Lillehøv på Venslev Mark, der ryddedes år 1860, har stået på gloende pæle nytårsnat. I mangel af kæmpehøje er det Møllebakken i Venslev, der om natten står på ildstøtter, imens „ildnisser og gloende trolde“ holder fest.

*Johan Jensen. Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Trolde og nisser i Møllebakken

Et stykke uden for byen ligger en ret betydelig bakke. Møllebakken kaldes den. Om denne hedder det, at ved midnatstid, når ellers alt liv i naturen er gået til hvile, da pludselig hæver bakken sig, ikke på jern eller egetræspiller, men tænk engang på ildstøtter. Bakken, der om dagen var gulv for børnene, som legede, eller køerne, der græssede på den, er nu blevet et loft i en stor, af stærke ildflammer, oplyst sal. Rundt i salen tumler nogle underlige skikkelser sig. Det er ikke julenisser med rød hue og gråt skæg, men ildnisser og gloende trolde, som i deres natlige færd holder fest og dans.

*Gartner H. Nielsen:
Dansk Folkemindesamling. 1912.*

I nærheden af mit hjem ligger en stor bakke, som hedder Møllebakken. Om den siger et gammelt ord, at her bor der nisser og trolde. Nu forholder de sig, så vidt jeg ved, roligt i højens indre, men fra gammel tid fortælles, at bakken ofte om natten sås stående på ildstøtter. Nisser og trolde dansede

lystigt derinde. Det er let forståeligt, at folk i gamle dage ikke holdt af at bo her i nærheden. De byggede alle sammen deres gårde i byen, og følgen blev, at alle marker løb i en spids op til byen, og den form har de også endnu.

*Oluf Laurits Olsen:
Dansk Folkemindesamling. 1919.*

Lillehøvskonens barsel

Sagnet om den barsel går ud på, at højkonen mangler en hjælperske, og at højmanden derfor er på jagt efter en jordemoder.

En pige, som havde jaget efter en tudse, der var en af folkene fra Lillehøj i dyreskikkelse, hun måtte til straf ned i højen og male mel hver nat til sin madmoder. Da hun hjalp med fødslen, fik hun som tak for god barselshjælp det råd, at hun om aftenen skulle sætte sine sko, så de vendte tåen fra sengen, det samme middel, som efter folketro holder nattemanden borte fra ens seng.

*Johan Jensen. Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Grængebjerg havde kongebesøg

Om en bakke, som ligger i nærheden af mit hjem og kaldes Grængebjergbakken, fortælles det, at Frederik d. 7. og grevinde Danner en gang har rullet ned af den. Farten har formodentlig været svimlende, da bakken er meget høj og stejl.

*Gartner H. Nielsen:
Dansk Folkemindesamling. 1912.*



Sten mod Holsteinborg

For mange år siden var en overnaturlig stor kæmpe blevet vred på ejeren af Holsteinborg slot. For at hævne sig tog han en sten så stor, at hundrede mænd ikke nu formår at bære den, men kæmpen var usædvanlig stærk. Han tog stenen i sin favn, bar den op på Møllebakken og tog sigte på Holsteinborgs spir. Han ville nemlig slå spiret ned.

Til uheld for kæmpen, men til held for slotsejeren, nåede stenen kun den halve vej, og faldt ned i den lille by Sterred, som ligger midtvejs. Hvordan kæmpen fik hævnnet sig, melder historien ikke noget om, men han må have været meget rasende og brugt alle „livsens kræfter“, thi i stenen ser man tydelige mærker af alle ti fingre. Den har nu ligget

i Sterred siden og er ret ejendommelig ved sin usædvanlige størrelse.

Om nogen har været øjenvidne til nissedansen eller stenkastet, er vel tvivlsomt, men fortællingerne lever endnu blandt folkene. Når far eller mor fortæller den for deres børn, lytter de til og synes, det er ret eventyrligt. Dog, når mørket falder på, er der ingen af de små eventyrelskere, der ønsker i ensomhed at nærme sig den mærkelige bakke.

Gartner H. Nielsen:
Dansk Folkemindesamling. 1912.

Overtro blandt børn

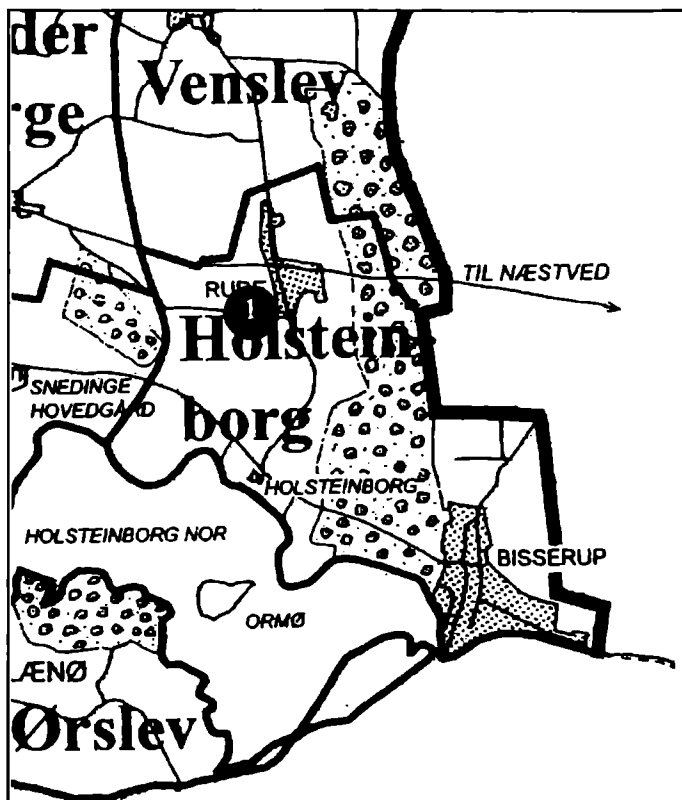
Endskønt fortidens overtro og tro på spøgelse er ved at forsvinde af det danske folks bevidsthedsliv, er der dog endnu svage former tilbage af den såkaldte overtro. Det har man eksempler på, når der blandt en bestemt bys borgere ingen er, som vil have nummer tretten, eller når man mange steder på landet anser det for uheldigt at påbegynde et arbejde på en mandag.

Når sådant finder sted, forstår man let, at børn, der i almindelighed ikke viser sig som helte over for naturfænomener, kan blive bange og have en slags spøgelsestro, når de hører om en eller anden mærkelig tildragelse derude i naturen. En sådan spøgelsestro har fra gammel tid levet blandt børnene i Venslev, og for resten også blandt de ældre.

Gartner H. Nielsen:
Dansk Folkemindesamling. 1912.

Holsteinborg Sogn

Top. nr. 454



1 Sterred

Troldene og Holsteinborg

Holsteinborg hed i gamle dage Trolleholm og er bygget af den danske adelsmand Trolle, hvilket kan ses på en sten, som sidder over borgporten.

Borgen eller slottet skal være påbegyndt et andet sted end der, hvor det nu ligger, nemlig straks for på banken. Men om natten blev der nedrevet, hvad der var opbygget om dagen, af nogle trolde, der boede noget derfra, hvorfor man måtte bygge et andet sted.

På muren ude ved indkørslen står to løver med hvert sit skjold, og inde ved porten står to hovedløse trolde.

På Visbjerg, en banke på Venslev Mark, boede en trold, som engang har kastet en stor sten efter Holsteinborg spir, men stenen nåede kun halvvejen, hvor den nu ligger, ved Sterred. Det er en meget stor sten, som imidlertid vistnok er en af vore forfædres offerstene, der så ligger på tre store underliggere.

Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

Spøgerier på Holsteinborg

Om Holsteinborg har grev Ulrik Holstein venligst meddelt os følgende:

„En mand i renæssancedragt spøger på Holsteinborg; han er set af flere forskellige personer i det sidste hundrede år. Første gang er han omtalt

i et brev, som H. C. Andersen skrev fra Holsteinborg, og samtidig skrev en tjener om ham. H. C. Andersen boede i værelserne over porten i vestfløjen, og det var der, det spøgte.

Senere, i vort århundrede, blev disse værelser brugt af nu afdøde godsfuldmægtig, frk. Jensen. En morgen vågnede hun ved, at de to høje galleridøre mellem hendes værelser blev slået op, og en mand med slængkappe og store kravestøvler kom ind. Han gik rundt og bankede på panelerne, og frk. Jensen, som naturligvis var noget opskræmt, var alligevel interesseret i at se hans ansigt, som han hele tiden sørgede for at vende væk fra hende. Hun håbede, at chancen ville vise sig, når han passerede forbi et spejl; men da han var ud for det, opløstes han for ikke mere at lade sig til syne. Antagelig i 1948 så frk. Jensen ham endnu en gang, han kom da ind og gik rundt om et bord for derpå at forsvinde.

I sommeren 1962 optrådte støvle-spøgelset på ny, men nu i sydfløjen. Rengøringshjælpen, Astrid, stod oppe i lensgrevindens soveværelse på første sal og redte sengen. Der var overhovedet ingen på hele slottet, og hun havde derfor låst yderdørene. Dog havde hun fået at vide, at skytten, som selv havde en nøgle, måske ville komme op for at hente en riffel i værelset ved siden af. På den anden side af rummet løber den store hovedtrappe fra hallen til etagen ovenpå.

Medens hun var i værelset, hørte hun skridt på gangen nedenunder, de kom op ad trappen, og det var den karakteristiske lyd af en mand i støvler - deres slubren og klasken, når de slår mod hinanden. Hun troede derfor, at det var skytten, som kom. Fra trappen gik han ud på gangen, men i stedet for at gå ind i rummet, hvor riflen var, stod



han stille uden for soveværelset; det undrede rengøringsdamen sig noget over og gik hen for at se, hvad han lavede. Der var ingen! Alligevel var løberen våd (det var regnvejr), og nøgleskiltet gyngede endnu i døren.

En anden gang hørte nu afdøde lensgrevinde Polly Holstein hundene gå som besatte henne ved en dør. Hun lukkede den op, og de styrtede udenfor, hvor de stod og gæde af nogle malerier, der hang over en kiste. Idet grevinden kom derud, faldt et af de øverste billeder ned, uden at røre ved dem, der hang under det. Snoren, der bar maleriet, var ikke knækket, og kroen sad på sin plads.

I den nordlige ende af den lange gang på første sal i østfløjen har man set et spøgelse gå tværs over gangen mellem to døre.

Lensgreve F. A. Holstein (d. 1836) havde to spanske adoptivbørn, hvoraf den ene senere skød sig i biblioteket i sydfløjen; det er derfor, der undertiden er nogen puslen her“.

Også forfatterinden Signe Toxvig har haft oplevelser af overnaturlig art på Holsteinborg. Om natten, når hun sov i sit værelse, vågnede hun op ved en forfærdelig larm, der kom fra loftet ovenover. Det gav nogle brag, som om der blev kylet hårdt med et eller andet tungt. Fænomenet gentog sig nogle nætter, men en undersøgelse af loftet ved højlys dag viste, at der intet var, der kunne have forårsaget sådanne brag. Da fru Toxvig spurgte familien Holstein, hvad det dog var, som gjorde den støj, fik hun det svar, at det var troldene, og at dem hørte man så ofte.

Gorm Bentzon:
Sagn og spøgerier. 1967.

Bisserup - Hvirvils havn

Tidligt i historien spillede Bisserup havn en ret stor rolle i ind- og udførsel af varer. Ofte lå den som en konkurrent til de nærliggende privilegerede købstæder.

Den første navngivne sagnhøvding var den ølandske høvding Hvirvil. Hans navn var knyttet til havnen i mange hundrede år. Omkring år 500 var han våbenfælle med Frode Fredegods far, der var dansk konge.

Imidlertid svigtede Hvirvil kongen og sluttede venskab med fem andre krigere, og de hærgede sammen på Sjælland. Kong Fridlev angreb dem derfor „ved den søndre side af Sjælland i en havn, som siden fører navn efter Hvirvil“. En hel dag stod den hårde kamp, men de var lige, og hen under aften lod Hvirvil alle sine skibe binde sammen over renden mellem Øster Fed på Glænø og Bisserupkysten. Et par af Hvirvils fostbrødre flygtede imidlertid om natten ved at kappe tovene til skibene.

Da morgenen gryede, besluttede kong Fridlev at kæmpe alene på trods af sin talmæssige underlegenhed, idet han troede på, at „hans kjortel og sværd ikke blev skadet“.

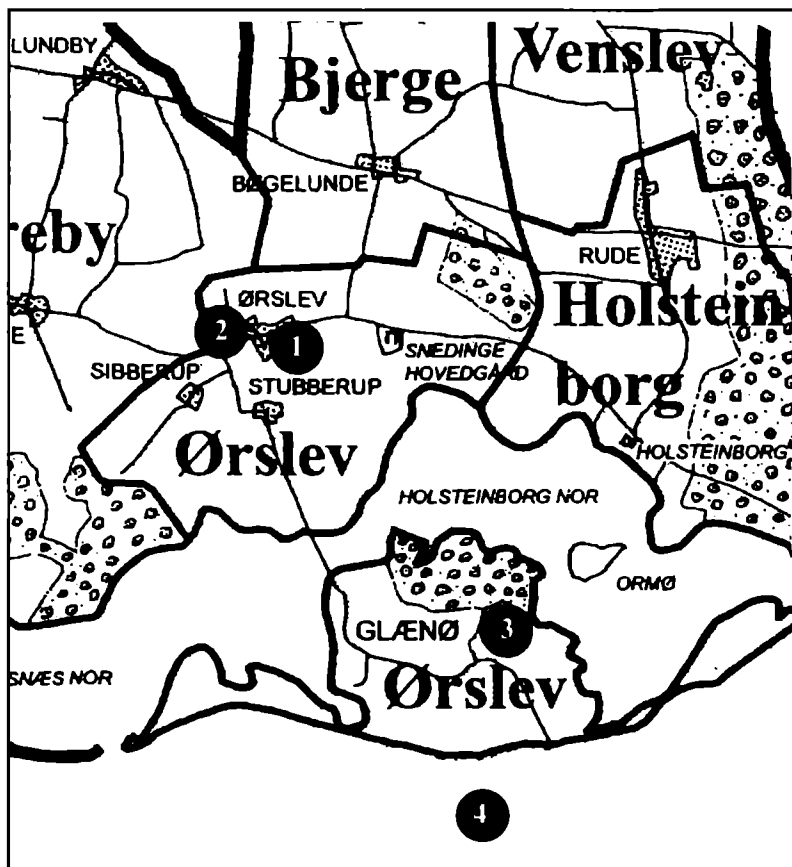
Det lykkedes til sidst at vinde over de krigeriske brødre, og bl.a. fældede man Hvirvil.

På valpladsen blev han begravet under nogle meget store sten, Herredsstenene. De lå på stedet til ca. 1650, da de blev tilhugget for at danne fundament under Trundholm Kapel ved Venslev kirke.

Ulrich Holstein, Holsteinborg:
Jul i Skælskør. 1988.

Ørslev Sogn

Top. nr. 455



- 1 Ørslev kirke
- 2 Sct. Hans Kilde
- 3 Glænø Skovvej
- 4 Enø - Venø

Glænø

Tæt ved Sjællands sydkyst, ud for herresædet Holsteinborg, ligger en ø, som hedder Glænø, og dens indbyggere udgør vel næsten halvdelen af Ørslev sogns folkemængde. Udenfor denne ø skal i fordums tid have ligget en anden ø, kaldet Vænø, og endnu en lille ø bag denne, kaldet Ænø. Ingen af disse to sidsnævnte øer er mere til, de skal være gået under. På Vænø skal have været en kirke, og i stille vejr skal søfolkene, når de hændelsesvis har sejlet over det sted, hvor kirken stod, endnu kunne se dens tårne nede i vandet. Derom hedder det i folkemunde hos de gamle: Ænø venter på Vænø, Vænø efter Glænø, Glænø efter Ørslev klokketårn.

*Lærer Hansen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Glænø og Venø

Engang var Venøs beboere blevet meget ugudelige og sendte bud til præsten og bad ham komme og berette en gammel kone, som lå for døden. Da præsten kom, lå der en gammel so i sengen. Til straf derfor opstod der en voldsom storm, og Venø med alt levende og dødt forgik i bølgerne, og derfor siger mange, at Venø venter på Glænø og Glænø på kirkelarm.

Det siges også, at kirkemuren på stille dage kan ses under vandet, og at man på stille dage kan høre kirkeklokkerne fra kirken.

Daghy Nielsen

Et par sløjfede oldtidsgrave

På Glænø har der været 2 langdysser. Mellem den ene og stranden gik en mystisk person, „hende med det røde skørt“. Men de underjordiske på øen har ellers holdt til i Bavnebanken, der om natten rejser sig på 4 gloende pæle, og i en bakke, hvor der står en busk, ved siden af hvilken troldfolket har sin nedgang. Der kan man se troldungerne lege, høre når de slår deres kister i og mærke kaffeduftten trænge op af hullet.

*Inger Boberg:
Historisk Samling.
Historisk Samfund Sorø 1935.*

Maren red ham hver nat

Der var en karl, som maren red hver nat. En morgen borede han et hul i døren, stoppede alle sprækker og lavede en pind, der bestemt passede til hullet i døren, thi han vidste, at maren kunne komme ind alle vegne, når der bare var et ganske lille hul, men ikke ud igen, når alle åbninger var stoppede. Så sagde han til drengen, at han, når han hørte ham stønne, skulle sætte pinden i hullet; thi han ville fange hende. Om morgenen stod der også en nøgen kvinde med en tot uld på ryggen i kammeret. Men karlen vidste ikke, at når man fanger maren, kan man ikke blive hende kvit, og så måtte han gifte sig med hende.

*Niels Andersen, Ørslev.
Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Træet på Glænø

På Glænø findes i en lille skov et træ, som ingen tør fælde. Manden, der ejer skoven, havde engang fået lejet nogle dristige folk, som da skulle fælde træet. Men efter sagnet kunne det kun fældes om natten kl. 12.00. Folkene kom da til den bestemte tid og begyndte at hugge løs på det, men da hørte de en brusen og dundren rundt om i træet, så de alle flygtede helt forfærdede. Siden den tid er der ingen, der har turdet røre træet.

Fra samme skov på Glænø fortælles, at der er en stor firkantet plads, hvor det ikke er rådeligt at opholde sig om natten.

En gammel degn, som boede der lige ind til skoven, kom en aften sildig herigennem, og da han kom til pladsen, fik han lyst til at sætte sig lidt ned på en træstub og høre nattergalene slå, men da blev han pludselig grebet af noget usynligt og således tumlet om, at han fra den dag måtte gå ved krykker.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Ørslev kirke

På det sted, hvor Ørslev kirke nu ligger, lå der tidligere en herregård, der tilhørte en mand ved navn Bydelbak. Da denne gård brændte for anden gang, så der ikke blev andet tilbage end den del, hvor fruerstuen havde været, og som var blevet opført af tilhugne sten, rådene munkene ham til at flytte fra det sted og derpå bygge en kirke. Da gården som sagt allerede var brændt to gange, fulgte han deres råd, så meget mere som de turde love ham

bedre lykke på dette sted end der, hvor han ellers ville have bygget kirken, og således blev Ørslev kirke bygget. På kirkens nordside kan man endnu se rester af gårdens murværk.

I denne kirke opbevarede man i lang tid et træfad, hvorpå St. Hans' hoved og tre af hans knogler lå. Før i tiden blev dette fad på St. Hans dag båret omkring på egnen af munkene, og de, som lagde guld eller sølv på fadet, fik lov til at kysse knoglerne og fik dermed forladelse for deres synder, men de der kun lagde madvarer i den pose, som munkene også bar rundt, fik kun en velsignelse.

Just Mathias Thile:
Danmarks Folkesagn I-IV.

Korte sagn

På Ormø skal der ifølge sagnet have ligget et nonnekloster. En løngang skal have ført fra Holsteinborg derud.

På Kildevejen - nu Glænø Skovvej - går en lille soldat. Han går fra Tutop og ned mod kilden.

I Ørslev har der gået en hovedløs mand ned gennem præstegårdshaven til Præstemosen, som ligger på præstegårdens mark. En præst i Ørslev, som kunne mere end sit fadervor, skal dog have haft held til at mane ham ned.

En helhest går i mosen øst for Bjerger Banke.

Dagney Nielsen:
Fortalt til Johs. Lyshjelm.

Spøgeriet på Glænø

Spøgelserne synes at ynde herregårdene mest. De holder nu og da, men sjældnere, til på præstegårde. Det sker også, man hører om genfærd på bøndergårde. Og det var tilfældet på Glænø. Der lå i sin tid en ældgammel gård. Den er for længst nedrevet, og man tør tro, at Glænøboerne drog et lettelsens suk, da det skete.

For de følte sig ikke rigtigt trygge ved den. Selvom de ikke boede der - den var jo i deres nærhed. Og man kunne aldrig vide. Men det var da værre for beboerne på gården. De havde aldrig fred. Hver eneste aften, når folkene havde slukket lyset og var gået i seng, så begyndte det. Det rullede på loftet, som om der kørtes med en vogn. Mærkelige lyde. Ingen vovede sig derop for at undersøge, hvad der skete, men så fandt de på råd. Der boede en klog degn i Ørslev sogn, som Glænø hørte under. Han sang i kirken, og han underviste ungdommen i kristendom. Han var klogere end de andre.

Han kom også, og så hørte spøgeriet op - så længe han var der.

Men når han var væk, begyndte det igen. Det var slemt, for han kunne jo ikke være der altid.

Der tjente en karl på gården engang, der var meget nysgerrig af natur. Han var bange, men nysgerrigheden var større end hans angst, og han tænkte: Der sker da intet ved, at man kigger efter. Men det var det, der gjorde.

Han åbnede forsigtigt loftslemmen, da spøgeriet begyndte. Men aldrig så snart han havde gjort det - så kom der et frygteligt bulder hen imod ham, og han faldt ned ad trappen.

Siden vovede ingen at krybe der op. Historien om karlen kom ud, og folk blev så bange, at ingen ville tjene på gården. Så besluttede ejeren - det var vel godset, formodentlig Holsteinborg - at rive gården ned og bygge den op lidt længere derfra.

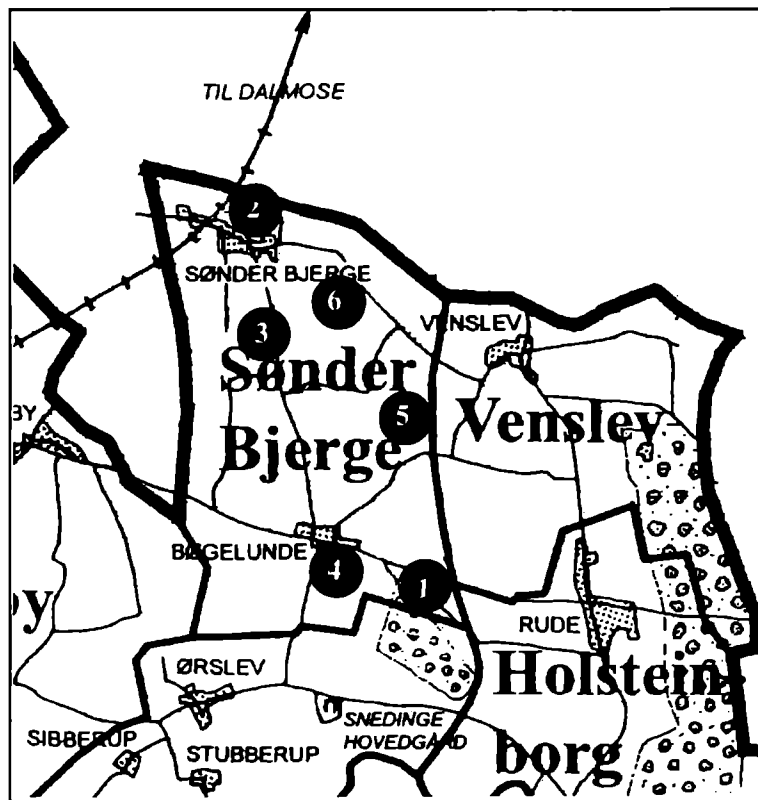
Da man rev den ned og ryddede grunden, fandt man årsagen til spøgeriet - fortalte folk i 1875. I det stampede lergulv, lidt under det, fandt man to krukker med ben og aske i, og så mente man, at det var derfra, spøgeriet stammede.

Aa. Lambert Jensen, Skælskør Ugeblad 1983.

*Efter Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Sønder Bjerger Sogn

Top. nr. 456



- 1 Kirkeskoven
- 2 Sdr. Bjerger kirke
- 3 Endebjerg
- 4 Grængebjerg
- 5 Møllebakken
- 6 Kirkebjerg

Pinds Ende

Den yderste ende af min morbroders mark i Bøgelunde kaldes Pinds Ende, ved siden deraf ligger Torbenhøj. I denne krog var det ikke så ganske rigtig, især om efteråret, når vi skulle helt ud i hjørnet at hente kvæget. Vi kunne da let blive vildfarende, især når det var lidt tåget.

*Lærer Hansen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Djævlekrogen

I den venstre side af Kirkeskoven er der en krog med gamle egetræer og ellekrat og anden under-skov. Denne krog kaldes Djævlekrogen, og her er meget mørkt og skummelt, og i min barndom turde man ikke vove sig derind, da de let blev vildfarende og forplumrede i hovedet.

*Lærer Hansen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Om kirken

Efter et sagn begyndte man først at bygge kirken på det såkaldte kirkebjerg, „hvor endnu (1755) store kampesten ses, men hvad der blev bygget op om dagen, blev revet ned om natten. Så fik munkene dem til at bygge, hvor kirken nu står“.

*Seyer Mahling Beyer:
Topografi over V. Flakkebjerg
Herreds Pastorater. 1820.*

Lindormen i Bjerger

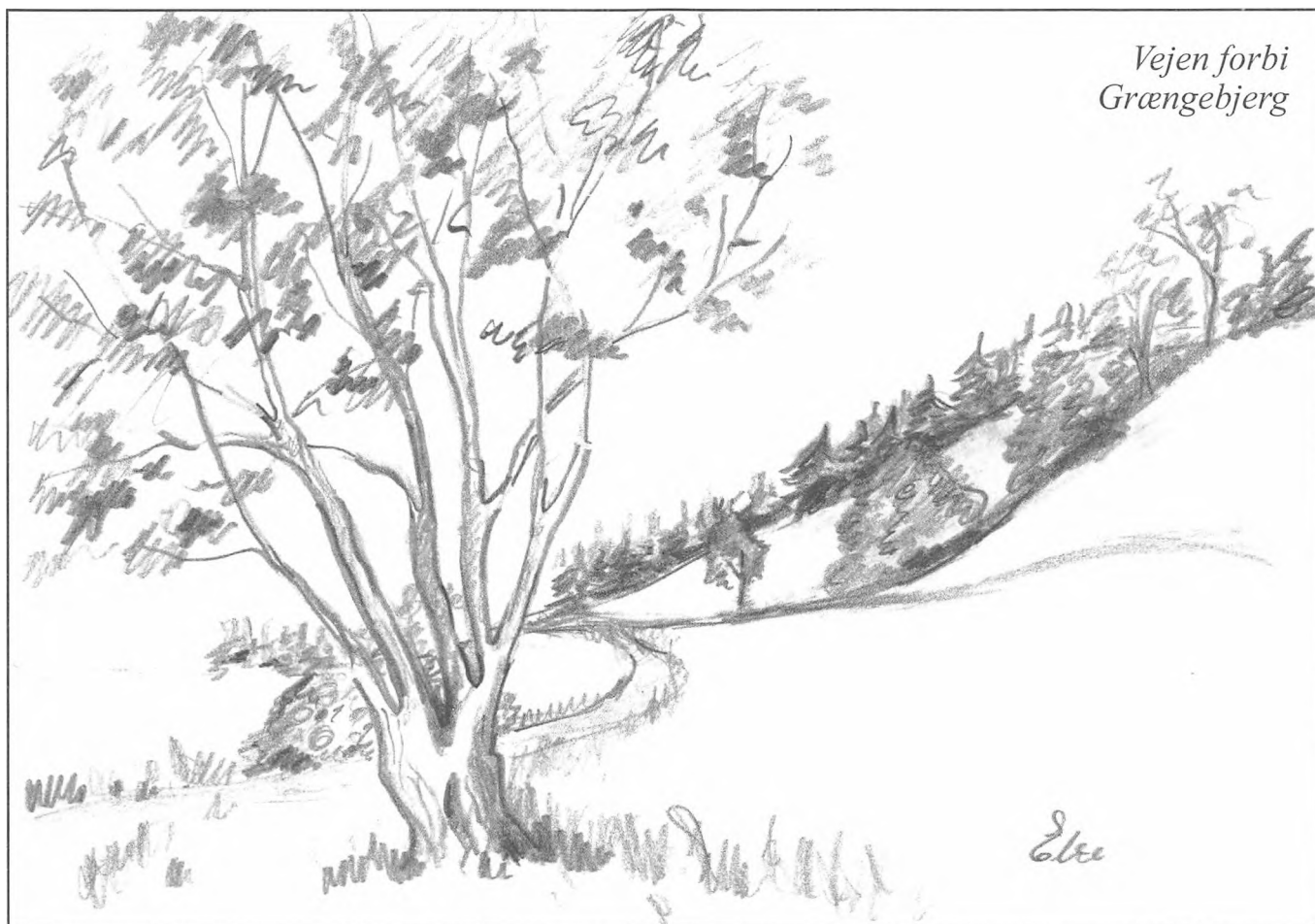
I Bjerger kirke er kirkedøren i nord, men den skal i gamle dage have været i syd, hvilket muren også synes at udvise, ligesom der på samme sted ligger en stor flad sten. Grunden til denne dørs flytning skal hidrøre fra den lindorm, som havde sit leje under denne sten, uden for døren, så at folk ikke kunne komme ind i kirken fra denne side. For at få denne Lindorm af vejen, fandt man på at opføde en tyr i 3 år med sødmælk og nøddekærner, hvoraf den blev så modig og stærk, at den gik mod lindormen og dræbte den.

*Lærer Hansen, Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Trolde i Endebjerg

S. Bjerger - i daglig tale: „Beere“ - skal egentlig hedde „Bjerget“, fordi den ligger på enden af den store banke, der løber mod syd, hvor den ved bylodderne ender med en brink eller høj afstumpning. Denne banke kaldes „Endebjerg“ (udt. Endebere), og ved enden af den skal det ikke være så ganske rigtigt. Der har før boet troldtøj, og gamle folk har set den om natten på gloende pæle. Sognevejen går tæt forbi, og på den anden side er en tørvemose, hvor lygtemændene tit har hoppet og danset og gjort folk vildfarende. Nu tror jeg nok, at troldene er gået ud af banken, og folk i Bjerre sogn er oplyste og ved godt, hvad lygtemænd er, så nu er ingen bange for at passere vejen, endskønt stedet forekommer mig endnu at være noget skummelt. Som barn turde jeg ej godt gå ene her forbi, især om aftenen.

*Lærer Hansen. Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*



Grængebjerg

På Bøgelunde Mark op til Kirkeskoven ligger en høj, spids banke, kaldet Grængebjerg, hvilken også skal være set stående på fire gloende pæle. På søndre side er et lille firkantet stenkammer uden overliggere. I samme er fundet nogle urneskår.

Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1859-83.

Grængebjergtrolden

I den høje stejle bakke, som kaldes Grængebjerg, og som ligger sydøst for Bøgelunde i Sdr. Bjerger sogn nær ved Kirkeskoven, var der før en slem trold, som boede i højen, der lå på den stejle bakkens top, og som kunne ses i hele omegnen. „Det var en skovtrold“, fortalte de gamle koner - og mændene da også - som boede i Bøgelunde, da

jeg var dreng og ofte kom over hos min morbroder, gårdfæster Lars Nielsen, Bøgelunde Mark.

Nævnte trold var en skræk for alle. De, som ville stjæle brænde i skoven derved, eller som ledte efter bortkomne kreaturer eller heste, har tit set og fortalt om ham. Hvordan han kunne komme ridende på det bortkomne dyr i fuld firspring og brølende som et vildt dyr. Hvem der stod ham i vejen og ikke hurtigt nok kom af vejen, blev redet ned eller kom til skade på anden måde, så de ofte havde mén deraf alle dage. Hvis nogen tog et andet træ end deres eget, kom de aldrig hjem med det, eller også gik vognen itu, når de nåede ud for Grængebjerg. For nogle sank vognen i på vejen ud for højen, så hestene ikke kunne trække læsset ud af stedet. Det endte altid med, at de måtte læsse kævlen af og lade den ligge. Hverken de selv eller andre turde vove at hente den senere. Når foråret kom, kunne skovfogeden altid hente brændet, så han havde nok både til sig selv og mange andre, som han solgte til.

Trolden var en stor elsker af unge piger og kvindfolk. Han havde flere gange taget en pige med ind i højen til sig, når de gik forbi højen en sen aften eller om natten. Når de kom ud, var de altid underlige og forstummet i hovedet.

Skytten fra Holsteinborg havde sin kæreste i Bøgelunde. En aften, efter et besøg hos hende, fulgte kæresten skytten på vej ud til Kirkeskoven, da vejret var så yndigt. Straks efter de havde taget afsked med hverandre, hører skytten et underligt kvalt skrig og ser så, idet han vender sig om, at skovtrolden er i færd med at løbe bort med hans kæreste. Straks tager han sin flint fra skulderen, river en sølvknap af sit tøj og støder den ned i bøssen, fordi bly ikke bider på en trold. Derpå sky-

der han trolden, da den kommer ham for nær. Trolden giver et skrækkeligt hyl fra sig, som kan høres vidt omkring, hvorpå han kaster pigen fra sig. Hun faldt og lå helt dædt, da skytten tog hende op, hvorpå han måtte følge sin kæreste hjem til gården, hvor hun var fra. Her overvandt hun dog snart det uhyggelige møde og favntag med den grimme, store, lødne skovtrold.

Men hendes klæder, som hun havde haft på, lugtede så væmmeligt af trolden, og den lugt ville ikke fortage sig, hvad de så end gjorde ved dem. Hun gav dem så til en gammel kone, som gik gangbud til Holsteinborg, og de mente, at den grimme lugt nok ville fortage sig ved at være ude i luften hver dag.

En aften lidt over sædvanlig tid, da nævnte kone var på vej hjemefter, kommer trolden og tager hende, idet han griner grimt og siger, at denne gang skal hun ikke slippe fra ham. Konen tabte straks mælet og besindelsen. Da trolden når indgangen til højen, vender han sig om og ser da ved måneskinnet, at det ikke er en ung pige han har taget, men en gammel kælling, han ved en fejltagelse har fået fat i. Derover bliver han så rasende, at han udstøder en skrækkelig ed over sin fejltagelse og kaster den stakkels kone så langt fra sig, som han kan ned af bjergets side, så at hun rullede ned til bjergets fod. Her vågnede hun først rigtig af sin forskrækkelse, da solen stod op, øm i lemmerne og forstumlet i hovedet.

Nævnte skovtrold havde samkvem med troldkvinden i Hindhøj. Det blev trolden i Rollshøj skinsyn på ham over. Så en nat passede han Grængebjergtrolden op ude i Hætterne, da han var på vej til Hindhøj. Det kom til en hård kamp, som kunne høres viden om i den stille sommeraften eller nat.

Trold glad for piger



Grængebjergtrolden måtte bukke under og blev af sin konkurrent og fjende fra Rollshøj manet eller tvunget ned i mosen. Endnu vinter og sommer, i frost eller tørke, ja al slags vejr, flyder der en rød svovlet væske op af hullet.

Siden har ingen set eller hørt en trold i Grængebjergghøjen. Og da der snart efter blev gravet grus i bakken i massevis, forsvandt højen snart ned i graven. Når der faldt dele af bjerget og højen ned i graven kom en masse skeletter til syne efterhånden. Det troede folk at være fra de mennesker, som trolden havde taget med sig i højen og aflivet der. En dag fandt en karl, som hentede grus, en dejlig stor guldring. Den skulle nok være fra en adelig jomfru fra Snedinge, som forsvandt en aften, da hun gik hjemad gennem skoven. Folk mente, at trolden havde taget hende.

Det spøjte dog mange år efter troldens død i grusgraven og deromkring, så kun få turde gå derud eller nærme sig den ved aftenstide. Nu er både højen og den stejle bakke, den lå på, snart helt forsvundet tilligemed alle de gamle mennesker, som kunne fortælle og huske noget om Grængebjergtrolden.

Alt fortalt af to gamle koner fra Bøgelunde, der i 1870-75 var over 80 år gamle. Enkelte af mændene havde hørt det samme, men de kunne så dårligt huske det, vel nærmest fordi de fleste af dem havde drukket for meget brændevin.

Chr. Jespersen:
Optegnelser fra Skælskøregnen.
Historisk Samfund Sorø Amt. 1938

Bystævnet

På bystævnet samledes de mænd i landsbyen, der var med til at bestemme. Det kunne f.eks. handle om, hvordan man skulle dyrke jorden eller hvilke bøder, man skulle kræve af dem, der ikke rettede sig efter bystævnets beslutninger.

Bytræet

Undertiden var der et træ, som stod i midten af den cirkel af store sten, hvor bystævnets medlemmer, bymændene, sad.

I det vestlige Sjælland var dette ualmindeligt. Alligevel træffer man et bytræ i Venslev. Under det store kastanietræ midt i Venslev by har der i gamle dage været holdt bystævne.

Træet står, hvor 3 veje skilles: Vejen til Sdr. Bjerge, til Hyllested og til Rude. Op ad og rundt om træet ligger store, til dels flade sten. Træet kaldes madbæktræet.

Byhornet

Byhornet kunne slet og ret være et stort, hult ko- eller studehorn, hvor den massive ende af spidsen var savet af, så der kunne komme luft igennem. I reglen var der i hornet skrevet årstallet for dets anskaffelse samt forbogstaverne

på de bymænd, der havde været siden hornet blev taget i brug.

Ofte havde et byhorn et særligt mundstykke af træ eller messing og kunne have en ring af samme metal om hornets brede ende.

I nyere tid havde man i enkelte sogne byhorn af metal, en rigtig trompet, eller brugte en konkylie som horn.

Der var sogne, hvor gårdmændene og husmændene havde hver sit horn.

I et byhorn måtte der ikke tudes, før solen stod op og efter den var gået ned - med mindre der var ildebrand.

A. Rønnkilde Nielsen:
Sjællandske Folkeminder. 1943.

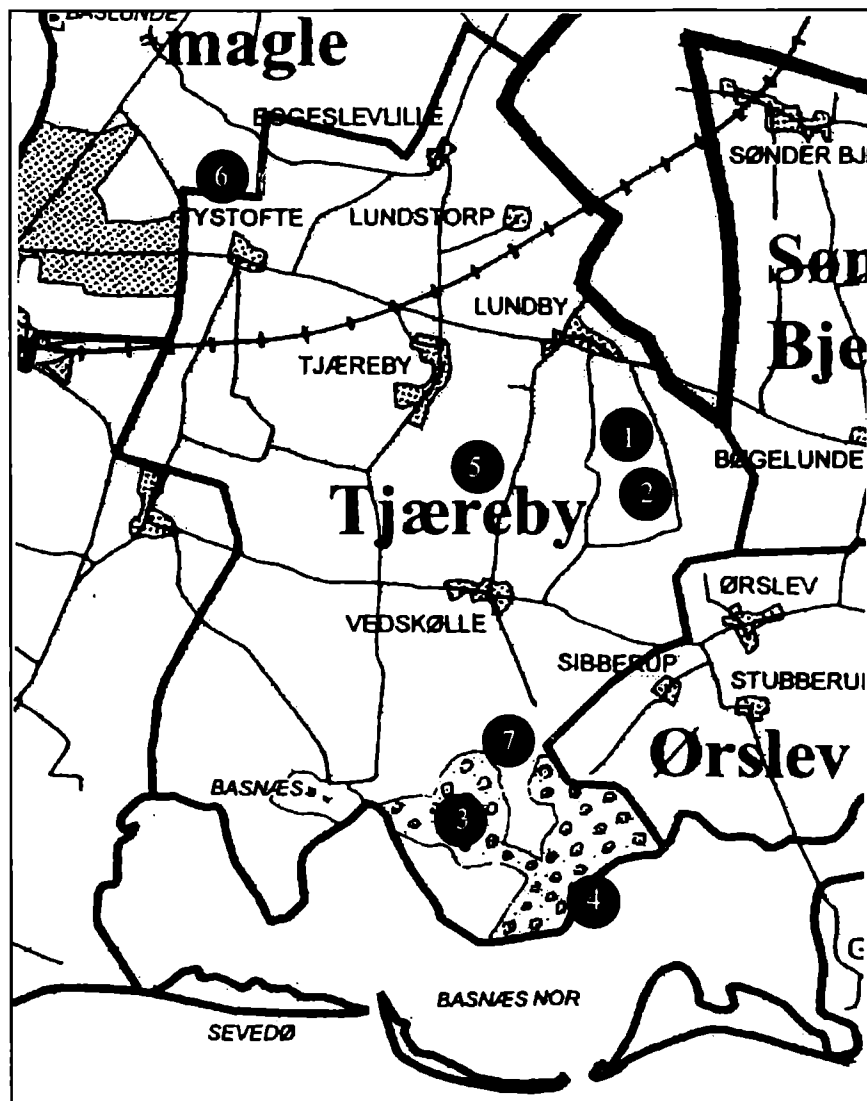
Tudehøj

Overleveringen vil vide, at oldermænden (formanden) for Østerhoved bylaug kaldte bymændene til samling fra Tudehøj med sit byhorn. Ingen anden havde lov til at betræde højen.

M. A. Ebbesen:
Kronik i Sorø Amtstidende.

Tjæreby Sogn

Top. nr. 457



- 1 Hætterne
- 2 Rødkulle
- 3 Basnæs Skov
- 4 Purrehuset
- 5 Vissenbjerg
- 6 Tyrshøj
- 7 Trolldhøj



Nidstagen

På min hjemegn, øst for Skælskør, fortælles der forskellige historier fra ældre tid. Min bedstemoder har fortalt mig følgende, som hun har fået berettet af sin bedstemoder.

Beboerne i de tre landsbyer Tjæreby, Lundby og Vedskølle i Tjæreby Sogn kunne omkring år

1600 ikke forliges. Det var især folkene fra Vedskølle, som var vrede på de andre byers beboere, og grunden til det var vistnok den, at kvæget fra de to andre byer ofte gik over til byskellet og ind i Vedskølle bymarker, hvor de åd den sparsomme afgrøde.

Det var Vedskøllebønderne ikke tilfredse med, og de besluttede at tage sig selv til rette. De send-

te bud til mændene i de to andre byer og udfordrede dem, og det endte med, at der stod et større slag, hvor mændene brugte knipler og vognkæppe til våben. Mændene fra Vedskølle fik kløene, men da de egentlig var de forurettede, var de enige om, at de ville hævne sig på en anden måde.

De vedtog da, at de ville rejse en nidstage for hele Tjæreby by. En Nidstage er en stang, hvorpå der er sat et hestehoved med opspilet gab, og det var den allerstørste forhånelse mod mennesker at rejse dem en sådan. Man mente, at den ville bringe dem alle slags ulykker og fortræd. Når de så kunne få stagen rejst på den plads i Tjæreby, hvor bymændene havde deres samlingssted, syntes de, at de var hævnede.

Lillejuleaften, efter at det var blevet mørkt, blev tre mænd sendt af sted med stagen. De var ikke særlig dristige ved turen, for de mente jo, at stagen havde overnaturlige kræfter, og desuden kunne de risikere at få prygl, hvis de blev set i Tjæreby. Imellem Tjæreby og Vedskølle lå dengang en stor kærstrækning, som nu er opdyrket. Den hedder Hindmose. Da mændene var kommet et stykke ind i dette kær, hørte de en hest, som vrinskede ovre i nærheden af Tjæreby, og i det samme vrinskede det hestehoved, de bar på stagen. Mændene blev så forskrækkede, at de straks smed stagen fra sig og løb hjem, det bedste de kunne. Tjærebyfolkene fik siden historien at vide, og det gjorde ikke forholdet bedre mellem de to byer.

A. Uhrskov. P. Bek Pedersen:
Hvad folk fortalte.

Genfærdet

På Lundby Mark i den yderste gård imod Rødkulle og nær Vedskølle skel boede straks efter udskiftningen en rig og gerrig mand, der udnyttede sine fattige naboer og øvrige byboere, som var i pengetrang, på det hårdeste, og han havde ikke medlidenhed med deres nød og ulykker, blot han kunne tjene derved. Folk sagde han var en varulv! Hvad også hans store sammenvoksede øjenbryn tydede på.

Da nævnte mand var død, skulle der på grund af hans rigdom være stort begravelsesgilde. Hele bylauget og mange flere var buden med. Det var en sen, mørk og tåget efterårsdag, og da i den tid den afdøde blev båret til kirken, og prædiken eller ligtale blev lang på grund af det store offer til præsten, der blev givet, fordi den afdøde var en rig mand, så blev det mørkt på kirkegården, før de blev færdige.

Den gang kom liget ikke ind i kirken, og alle var med til at jævne graven og gøre den i stand på familien nær. Da de kom tilbage, hele ligtoget fulgte med, var der meget mørkt og uhyggeligt, især da de så, at den afdøde sad på taget over indkørselsporten og grinede uhyggeligt af dem. Ingen turde køre ind før præsten, der var med, havde været hjemme at hente kjole, krave, den hellige bog og korset. Først da forsvandt genfærdet, og folk kunne komme ind i gården til det store gilde, der varede det meste af natten.

Senere, da folk sagde, at han spøjte på kirkegården, måtte graveren og præsten mane genfærdet i jorden, og der blev rammet en pæl ned i graven gennem den døde og hans genfærd.

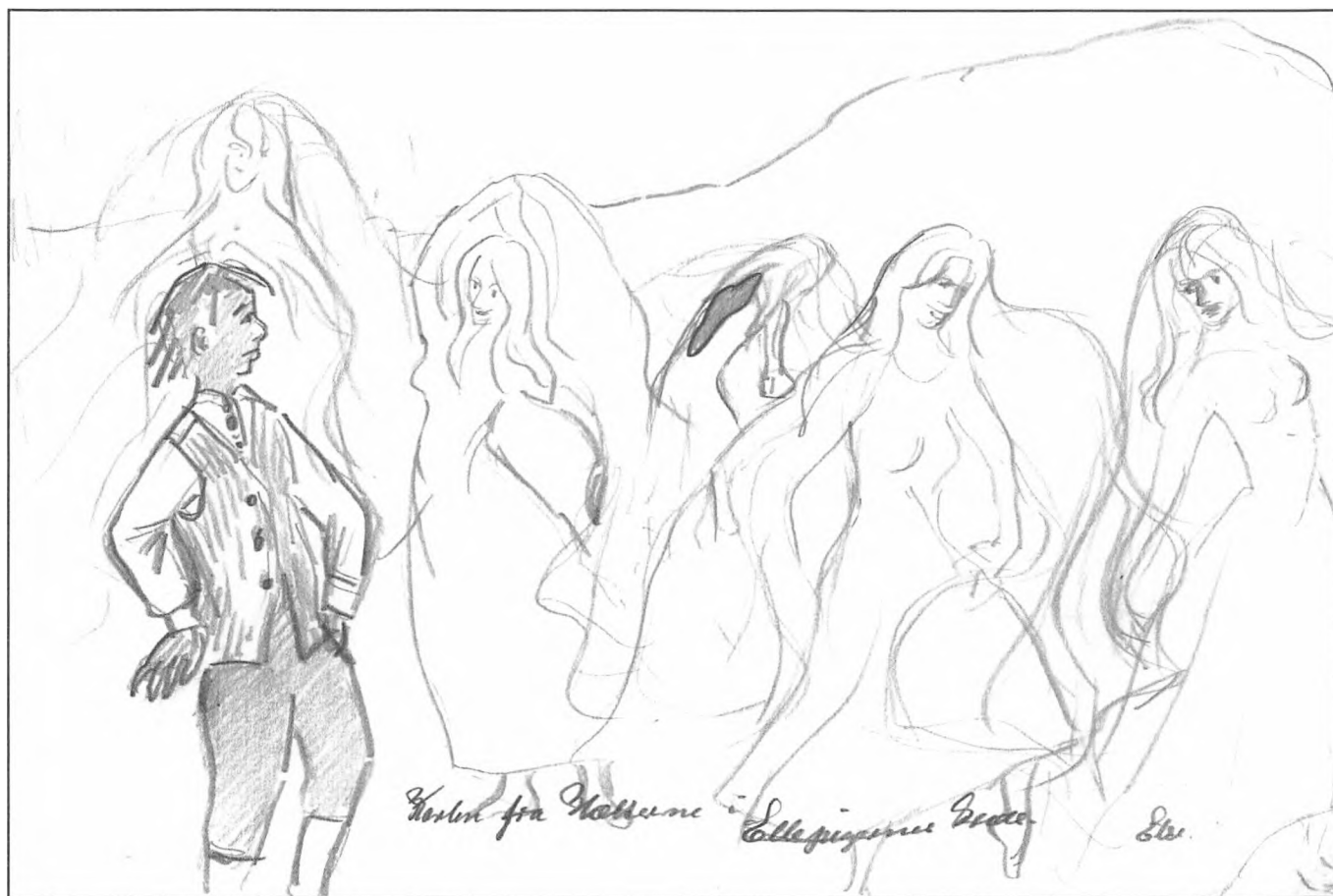
Derefter har det aldrig vist sig. Hans uretfærdigt

sammenskrabede rigdom blev splittet ad for alle vinde. Det sidste i 4. led. „Hvad med urette kommer med urette bortgår!“ siger det gamle ordsprog.

Chr. Jespersen:
Optegnelser fra Skælskøregnen.
Historisk samfund Sorø Amt. 1925.

Ellepigerne i Hætternes mose

En karl fra gården i Hætterne, som havde sin kæreste i Ørslev, lige syd for Hætterne, gik en sen sommeraften over moserne fra kæresten hjem imod gården. Før han vidste af det, var han inde i ellepigernes kreds og måtte danse med. Dagen efter var han helt fortumlet i hovedet og elleskudt.



Han gik nogen tid og tumlede om og var helt ør i hovedet.

Pludselig en sen høstaften, da mosekonen bryggede og engene og moserne stod i en damp, forsvandt karlen og var vel så løbet lige i moserne. Trods kalden og søgen dagen efter var han ikke at finde mere.

Hans kæreste sørgede meget over ham og gik ofte om aftenen ned for at lede efter ham ved moserne, hvor folk hørte hende kalde ad ham. Hun blev mere og mere tungsindig, og en morgen var hun ikke kommet hjem, hvorfor der blev ledt efter hende. Hun fandtes liggende på en lille holm eller høj i mosen, som om hun sov; men hun var død.

Præsten sagde ved hendes grav, at havde disse to dygtige, flinke mennesker været stærkere i deres tro, så havde „det onde“ ingen magt kunne få over dem, og de havde kunnet leve trygge og raske imellem os mange år endnu. Nu blev de taget bort i deres bedste ungdomsår, fordi de var for svage i troen.

Chr. Jespersen:

Optegnelser fra Skælskøregnen.
Historisk samfund Sorø Amt. 1925.

Dødningehovedet

I landsbyen Eggeslevlille har der i en gård over porten på hanebjælken siddet et kranie af et menneske. Om dette blev der fortalt følgende, da jeg var barn for ca. 60 år siden.

I gården boede for ca. 200 år siden en mand, hvis navn jeg ikke husker, men som var bekendt for sin gerrighed. Manden havde en søn, som blev taget til soldat (dragon) og blev efter læretid (3 år)

af kongen lejet ud sammen med en del kammerater til en tysk fyrste, som sendte dem i krig mod sine fjender. Da ingen hørte fra ham, gik historien, at han var falden, og ingen tænkte på, at han kom hjem mere.

Tolv år efter kom der en aften en dragon til ovennævnte gård (som skulle holde en rytterstald til to heste med ryttere i beredskab) og bad om husly for natten til sig og sin hest. Manden og konen var ikke hjemme, men til kildemarked i Kirkerup, da konen var svagelig. Efter at dragonen havde spist til aften, så han med interesse hele gården efter og bad, før han gik til ro, folkene om at gemme hans pengesæk i mandens skab, da han mente, de der var i mere sikkerhed. Dragonen sov i laden eller stalden.

Om morgenen, da folkene kom op, var dragonen med sin hest forsvundet. Op ad dagen kom hesten løbende til gården med sadel og ridetøj på nede fra den store mose nord for byen. Næste morgen kom fire af hans kammerater, som han havde fulgtes med hjem gennem Holsten og hertil og som var hjemmehørende her på egnen, for at følges med ham ind til København for at afmønstre. Da de af manden hørte historien om dragonens hurtige forsvinden (afrejse) om morgenen, tvivlede de og sagde, at det var da mærkeligt, da de havde aftalt tiden for afrejsen.

„Så fik du vel ikke en gang hilst på din søn, for ham var det?“ sagde en af dragonerne. Ved at høre dette faldt manden sammen og sagde samtidig: „Gud forlade mig grumme synder, at jeg har slået min egen søn ihjel, som jeg har gået og sukket efter i så mange år“. Så bar de manden ind og hentede sognefogeden, der fik ham fængslet på Bas-

næs, hvor han overfor herredsfogeden på Basnæs bekendte hele sin brøde.

Da manden og konen kom hjem om aftenen og hørte af folkene, at dragonen sov i laden og havde bedt om at få opbevaret den store pengepose, så for pengedjævlens i manden og han gik ud og slog dragonen ihjel og gravede ham ned i den ene hestebås lige ved porten. Derefter sadlede han hesten og red den ud i den store mose, hvor han bandt den til en busk i tøjlen. Om morgenen har hesten så revet sig løs og kom derfor løbende til gården.

Manden blev radbrækket og stejlet på Galgebakken, som lå i Galgemarken nordvest for Basnæs gård. Hovedet blev sat på en stage, men da det havde stået der et år, var det skik, at det skulle stå ved byporten eller over denne, hvor forbrydelsen var begået. Eggeslevlille bymænd bad dog om at blive fri derfor, imod at sætte det på en stump af stagen på hanebjælken over porten i den gård, hvor forbrydelsen var foregået. Der har det sidet i langt over 200 år efter gamle folks udsagn. Den nuværende ejer af gården har nu jordet det i haven.

Det blev dengang ført til kirkegården, men da var der ikke til at være i gården. Så gik en karl op og fik et hoved af graveren, men det vedblev at være lige galt. Nu gik manden op med dette hoved, og graveren bekendte så, at de for nemheds skyld havde taget det første det bedste. Manden vidste, hvor det rigtige lå, og fik det med hjem.

En gang havde nogle karle slået det ned og kastet det ud på marken. Før det kom hjem, var der ikke ro på gården. Nu er det jordet i haven, og måske brøden er sonet, så det har fået ro. Men en gang, på en bestemt tid hvert år, om natten, kom-

mer der fire ryttere på sorte heste og rider rundt på gården og leder efter deres kammerat.

Chr. Jespersen:

Optegnelser fra Skælskøregnen.
Historisk Samfund Sorø Amt. 1926

Hans Hugger i Tystofte spiller for troldene i Frejabjerg

I Tystofte, ved „Det nederste gadekær“, lå et lille hus, hvortil hørte en udlod på ca. 4 tdr. land foruden toften, som lå udenfor haven ved huset. Både den nuværende beboer og hans fader havde været huggere og hjulmænd. Anders Hjulmands fader havde mest arbejdet på Borreby. Folk mente, at al det dejlige indbo, de havde, var kommet fra Borreby. Der var to udskårne skabe, hvoraf det ene var meget smukt og ejendommeligt. Der var tinrækker, fulde af tintallerkener og kobber, samt messingfade m.m.m. Der var mange bistader i haven samt et stort, dejligt kastanietræ, det eneste af sin slags og det kønneste træ i hele byen.

Når jeg en enkelt gang kom derned, trådte jeg altid med ærbødighed ind i stuen ved at se på al den pragt, som ikke fandtes i bønderstuerne, og så fik jeg altid et glas mjød, før jeg gik, hvad selvfølgelig var en sjældenhed for os børn.

Anders Hjulmands fader hed Hans, og han kunne spille violin, sagde man, hvorfor han spillede til gilder på Borreby og hos bønderne. En gang skulle han til Gjerdrup og spille enten til høstgilde eller julegilde.

Det var en mørk og tåget efterårsdag, og da han

gik ud over markerne, kunne han ikke finde vejen, før han så Frejabjerg hæve sig i tågen. Han gik så op på bjerget for at orientere sig.

Da han kom ned, kommer der en gammel trold hen imod ham og spørger, hvor han skal hen og spille. Han svarer, at han skal til Gjerdrup. Så kan du lige så godt blive her og spille for os. Jeg skal nok betale dig, så du kan være tjent med det, og mad skal du få rigeligt af. Hans Hugger turde ikke andet, og han kom heller ikke til at fortryde det. Trolden tog nu en gammel hue og gav ham den på ud på aftenen. „Se så“, sagde trolden, „nu kan du se alt, hvad der foregår i nat, men du må huske at lægge den her igen, før du går“.

Ud på aftenen kom der en mængde trolde løbende hen over marken imod højen, som rejste sig på fire gloende pæle, da Hans Hugger begyndte at spille. Der blev stor lystighed i højen, og de små trolde dansede, så det var en lyst at se på.

Ud på natten blev der dækket på lange borde, hvor troldene spiste og drak alt, hvad de orkede. Da Hans Hugger blev bedt om at sætte sig til bordet, trak han sig noget i det, da retterne var stegte frølår o.l. Men den gamle trold sagde til ham: „Du skal ikke være bange, sæt dig kun hen. Vi har hentet alt det bedste, de havde i spisekammeret på Gjerdrup“. Det passede vist nok. Om det så var en dejlig honningkage med mjød til, så var det på bordet.

Ved det første hanegal lukkede højen sig, og alle de små puslinger forsvandt hen over markerne imod de andre høje, hvor de havde hjemme.

„Kom nu her med din violinpose“ (den gang havde de altid violinen i sælskindspose), sagde den gamle trold, „så skal du få din løn“. Trolden gik hen til en ild, der brændte på fyrstedet, og øste af

trækulsilden i violinposen. Hans Hugger blev bange, men trolden forsikrede ham, at de brændte ikke. Da posen var fuld, sagde trolden: „Luk nu godt for posen og tag så violinen under den anden arm og gå hjem, men glem nu ikke at skifte huen“. Da Hans Hugger kom hjem, så han, at posen var fuld af skinnende sølvdalere. Folk fortalte også, at det var derfra, Anders Hjulmand havde sine penge.

Anders Hjulmand havde kun en søn, som hed Niels. Alle ældre i byen fortalte, at det var en „bytning“. Det var rigtignok også en mærkelig fremtoning at se. Han var nærmest lille med meget bredt hoved og i det hele taget meget bred og sværlemmet. Han havde klumpfødder og tilsyneladende kun et led på hver finger. Men trods alle legemlige mangler, var han absolut et født geni. Han var byens køgemester ved alle gilder og højtideligheder.

Men hans profession var malerfaget, i hvilket han var meget dygtig. Hvad der skulle males på Borreby, udførte han. Ligeledes i præstegårde og mange steder i Skælskør. Trods hans vraltende gang gik han hver dag ud, om også der var en halv mil dertil, og hjem om aftenen. Til tider blev det sent. Når så folk, som ikke kendte ham, mødte ham, blev de ofte bange for ham, og troede han var en trold.

Han døde, da han var mellem 50 og 60 år gammel, og derefter forfaldt alt det skønne ved det lille idylliske hus i Tystofte. Nu er det revet ned. Ved nedrivningen lå, under grunden til en lille 2 fags sidebygning, et kvindeskelet højst $\frac{1}{2}$ alen under overfladen, men det kan have ligget der mange hundrede år, ja måske tusinde.

Jeg købte 3 stenkiler, som manden, der forestod

nedrivningen, fandt sat ind forskellige steder i huset. Det var meget almindeligt i den tid, for at tordenen ikke skulle slå ned i huset. Overtroen var stor.

Sønnen Niels troede folk var en „bytning“, et troldebarn, som trolde havde givet dem, da de stjal forældrenes barn en gang, fordi de havde glemmt at slå kors over det, før de gik fra det.

Chr. Jespersen:

Optegnelser fra Skælskøregnen.
Historisk Samfund Sorø Amt. 1926.

Troldene og Ellefolket i Basnæs skov

I Basnæs skove lå 10-12 store høje, hvoraf enkelte er bevarede endnu. En gammel skovarbejder fortalte mig følgende, da han var bleven gammel (i årene 1870-73):

En sommeraften, efter at have barket egetræ og ryddet stød, gik han hen ad aften til stranden for at stryge rejer. Det blev hen ad midnat, før han gik hjem gennem skoven forbi den store Rævebanke, der var fuld af trolde. Da han kom i nærheden af højen, så han, at troldene havde al deres sølvtøj ude. Det skinnede tydeligt i det klare måneskin og lå spredt overalt på højen. Skovarbejderen gik forbi uden at røre ved noget. Da han var kommen et stykke derfra, hører han en skoggerlatter af en hel mængde trolde.

En anden skovarbejder kom en sen aften forbi Ellehøj og den nære Ellemose. På engen derved dansede ellepigerne i tågen til en underlig musik, som han aldrig havde hørt mage til. Ellepigerne

var kønne at se fortil, men hule som et dejtrug bagtil.

På en mark nær Basnæs, hvor der nu er granskov, lå en stor høj. I den boede en hoben trolde. En søndag, da de unge mennesker fra Basnæs havde været ude i skoven og plukke nødder, blev det sent, før de kom hjem. På hjemvejen fulgte de stranden og kom derved i nærheden af den store høj på marken og en karl gemte posen under en busk ved højens fod, vel sagtens for at kunne finde den om morgenen, men også med den motivering, at nu skulle de små trolde have nødderne.

Dagen efter, da karlen ville hente sin pose, var den fuld af sølvdalere, helt nye, som karlen gemte til han skulle giftes og have at fæste gård for. Hvert år til jul kørte han en tønde af det bedste juleøl ud til de små trolde.

Flere prøvede efter dette at give troldene nødder, men ingen havde held med sig som han.

Til at bygge det nuværende Basnæs blev alt grus taget, hvor nævnte høj lå, så den er sunket i graven og de små trolde er borte. Ligesom ved Troldhøj var jorden eller gruset derunder fyldt med skeletter af mennesker.

Der hvor nu Skovløberhuset ligger, lå lige bag ved en høj kaldet Troldhøj. Den var fuld af småtrolde, som havde samkvem med troldene i Aahøj, der lå på den anden side på Vedskølle Mark, Mange, der har færdes langs åen eller i skoven ved nattetide, har set dem løbe der imellem.

I Vedskølle var en mand, som hørte, at en anden mand, der var fra egnen, og som havde købt og betalt en kævle i Basnæs Skov, var død. Nu ville nævnte mand fra Vedskølle tilegne sig kævlen, da han mente, at den anden mands efterladte ikke vidste af købet, eller ville hente kævlen. En aften kø-

rer så Vedskølle-manden derud sammen med sin karl og søn, lægger kævlen og kommer godt over åen ind på Vedskølle Mark nær Aahøj.

Pludselig kunne hesten ikke trække vognen ud af stedet trods det, at vejen var god, og tilsyneladende var der intet i vejen. Mandens søn, som kun var en dreng, var et søndagsbarn og synsk. Han var gået lidt i forvejen. Da han ser, at der er noget i vejen, kommer han tilbage og siger straks til faderen: „Fader, der står en lille mand ved hvert hjul og holder det fast, hver gang hestene vil gå frem“. De måtte så lade vognen stå til dagen efter, hvor de kørte ud, hentede kævlen og kørte til den afdødes bopæl med den motivering til de efterladte, at kævlen havde han lovet at køre hjem for den afdøde. Karlen, som var med og som har fortalt historien, troede dog ikke på ovennævnte ord om løftet, men mente, at manden ikke turde beholde kævlen.

Hvor Troldhøj lå, er nu grusgrav. Ved grusgravningen er der faldet over hundrede skeletter ned i graven, og endnu spørger det der ved nattetide.

Nær Purrehuset lå og ligger tildels endnu nogle små høje. Beboerne i Purrehuset kunne om aftenen ved måneskinnet se de små trolde lege langs strandkanten og gå ned i vandet for at vaske sig eller fiske. Troldene gjorde aldrig beboerne i Purrehuset nogen skade, og alt trivedes for dem. Men de gav også troldene både grød og godtøl til højtiderne.

En gang havde en pige imod ordre sat et almindeligt anker øl ud til troldene og gemt godtøllet til sin kæreste. Om natten vågnede pigen ved, at der løb noget vådt ned i sengen til hende.

Dagen derpå lå den tomme ølfjerding på loftet over hendes kammer.

Chr. Jespersen:

Optegnelser fra Skælskøregnen.
Historisk Samfund Sorø Amt. 1926.

Spydagergaard

Den sydøstlige gård på Tystofte Mark, matrikel nr. 11 a, kaldes Spydagergaard. En gammel mand der i byen, Jens Nielsen (Landseneren) har fortalt mig, at ved udskiftningen blev gården lagt, hvor den endnu ligger, ved vejen og omtrent midt i marken, fordi der kunne blive sådan et dejligt vandsted lige sydøst for gården, hvor der var en lille tørvemose.

Senere, ved opskæring af tørvemosen og rensningen af vandstedet, fandtes der et helt læs jernsager og andre ting deriblandt dele af en vogn. Det meste var dog våben og særligt spyd, hvoraf der var flere hundrede. Det hele blev købt af smeden i Tystofte, som lavede beslag og redskaber deraf. Siden fandtes der på det laveste sted af marken deromkring en del lignende ting, hvorfor denne del af marken kaldtes Spydagrene for eftertiden, og gården fik navn derefter.

Chr. Jespersen:

Optegnelser fra Skælskøregnen.
Historisk Samfund Sorø Amt. 1926.

Basnæs

I Sydvestsjælland ligger to gamle gårde, Basnæs og Borrebygård. I gamle dage skal der mellem disse gårdes herskaber have været evig kiv, og det siges, at hovmod og misundelse jævnligt har givet anledning hertil. Det er baggrunden for det vers, som endnu er at læse over borgporten på Basnæs:

Ørnen bygger i høje hal,
Avindsyg *) i dybe dal.

*) *Den misundelige.*

Inger Margrethe Boberg:
Historisk Samfund Sorø Amt. 1935.

Vissenbjerg Høj

Nærmest byen lå den store høj, Vissenbjerg, en stor broncealderhøj. Lidt syd for lå en mindre høj kaldet Hindhøj, og lidt sydvest derfor lå Rolfshøj eller -dysse, en større langdysse med en meget stor overligger. I Vissenbjerg boede en stor familie af småtrolde. Der var altid gange i sæden fra den store Vissenbjerg og ned til moserne. Mangen sen nattevandrer har set højen stå på gloende pæle og troldene har danset derunder. Hyrderne kunne høre bulder i højen, når de var i nærheden eller lå på den, og til tider lød det, som et kistelåg blev slået i.

Når Mosekonen bryggede, og tågerne lagde sig over enge og moser, kunne man i sommernætterne ved månens skin se elverpigerne danse dernede på engen. Det var da ikke rådeligt at gå over moserne eller engene. Mangen ungersvend var blevet elle-skudt og var enten død eller havde taget skade på sin førlighed for hele livet.

Chr. Jespersen, f. 1856 i Tjæreby.

Tjæreby

Lidt nord for, hvor Hyrdehøj lå, kom en aften kl. ca. 12 en karl fra Annebjerggaarden forbi. Han havde været ovre at se til sin kæreste. Det var måneskin, men tåget. Da så han nær ved sig tre gårdmandskoner fra Tystofte krybe igennem en følham, som var opspændt imellem to ca. 3 alen lange kæppe. Da karlen kom på dem, flygtede de. Det var frugtsommelige koner, som troede, at de kunne føde lettere ved at krybe igennem en følham. Det må være ved årene 1810-20, da manden var over 80 år i 1867-68.

Chr. Jespersen, Skælskør. H. Kjær 1928.

Tyrshøjs Ødelæggelse

Omtrent 1000 alen sydvest for den gård, vi havde i Tystofte, nær landevejen til Skælskør, lå før en høj, stejl bakke, kaldet Tyrshøj. Om dens ødelæggelse fortæltes følgende af en gammel kone, som sidst i 1860-erne var over 80 år:

Da hendes moder tjente i Tyrekærsgaard (min fødegård) som lillepige og var 17-18 år, blev der gravet meget grus i bakken omkring Tyrshøj. For ikke at få højfylden ned imellem gruset, eller også af overtro, gravede folk uden om højen på tre sider, men meget dybt, da det bedste grus var i bunden.

En sen høstaften først i september, da kvæget stod på Stenrøjleagre nær Smidstrup skel, kom pigerne fra malkningen og skyndte sig hjemad, da der trak et stærkt uvejr op fra sydvest. Just som de kom på vejen ved Tyrshøj, kom en købmandskarl fra Skælskør, som hver dag hentede grus i graven,

op af denne, ridende med hestene og sagde til pigerne, at nu ville han skynde sig hjem, før uvejret kom over, og så hente vognen i morgen, da der var faldet noget grus ned over den, og der tegnede til at komme mere. Gruset var „levende“, det dryssede, og det var, som det spøjte i graven. Få minutter efter, da pigerne var nået nedenfor højen ved Tuekær, vendte de sig om for at se uvejret. De så da, at der var ild omkring Tyrshøj og i buskene ved dens fod. Straks efter var der også ild på dem selv og på spanden med mælken, som de bar på hovedet. Da de så drejede sig om for at skynde sig hjemad, så det ud, som om Tystofte stod i lys lue. Det hele varede dog kun et øjeblik, så var det igen mørkt. Næsten samtidig hørte de et underligt hult bulder, og det var, som om jorden rystede. Lidt efter, da de var nået hjem og havde sat spandene fra sig, så de ved skæret af lynene, at Tyrshøj ikke var der mere. Kun et lille stykke i nord var endnu synligt. De blev meget bange og fortalte det oplevede til deres madmoder, så snart de kom ind. Denne sagde derpå, at da de så ilden på højen og dem selv, drog højfolket nok bort.

Pigerne sov ikke meget den nat, tilmed da det var et herrens vejr. Om morgenen, da pigerne havde malket, kom karlen fra Skælskør og ville have vognen med gruset. Det blev der dog ikke noget af. Næsten hele højen lå i graven og over vognen. Han måtte så straks ride tilbage for at melde købmanden det skete. Købmanden ville dog have sin nye, gode vogn og sendte derfor meget mandskab ud for at grave vognen ud. Dette blev et stort arbejde, da der lå tusinder af læs jord i graven.

Efter at folkene havde gravet et par dage, fandt de ikke vognen, men derimod en del sten, hvori-

mellem lå en stor egekævlé, der næsten var sort „ligesom dem fra moserne“. Der gik en stor skal af kævlen, der havde form „ligesom et dejtrug“. Pigernes husbond tog det hele med hjem og ville lave sig en tromleknapp af kævlen, der tilsyneladende var frisk.

Den gang huggeren kom og begyndte at arbejde på kævlen, syntes han, at det var naglet sammen på langs hele vejen igennem. Da huggeren derefter skilte det ad blev forskrækkelsen stor, idet at der inde i kævlen lå skelettet af et menneske indsvøbt i groft vævet tøj af mørkebrun farve og med en sabel ved siden.

Der blev straks sendt bud efter præsten, og denne lærde mand skønnede så følgende: Stedet, hvor kisten med skelettet var fundet, måtte være en hedensk kirkegård på grund af de mange skeletter, der fandtes ved grusgravning, og manden i kisten måtte enten være en hedning eller en forbryder, som rettermanden havde givet sværdet med i kisten, hvorfor kisten med skelettet burde henflyttes til det nordvestlige hjørne af Tjæreby kirkegård, som var fattigjord, og hvor selvmordere og forbrydere blev jordede.

Således kom den gamle bronzealder-høvding's jordiske levninger efter to tusinde års fred i sin gravhøj til slut til hvile i forbryder- og fattigjord på Tjæreby kirkegård.

Chr. Jespersen:
Optegnelser fra Skælskørengnen.
Historisk Samfund Sorø Amt. 1925.

Kloge mænd

I 1860'erne vandrede en gammel mand, Kloge Hans, fra sted til sted i Boeslunde og flere sogne på egnen. Han gik altid med en knortekæp af hybentorn i hånden og en sæk på nakken. I sækken havde han urter, som han plukkede i mose og mark, og som han kogte og brugte som lægemidler.

Han tog ingen betaling for at kurere. Kloge Hans lå aldrig i nogen seng. På gårdene, hvor han overnattede, lå han altid nede i kostalden med et par hestedækkener over sig.

På Svanebjergårdens mark lå manden engang syg og troede, han skulle dø. Kloge Hans kom da tilfældigvis forbi, blev nogle dage og kurede manden.

Niels Andersen i Stubberup var meget dygtig til at sætte en knæskal, der var „i skred“, på plads.

En fæster på Annebjerggården i Magleby sogn kunne „vise en tyv igen“, ved fjernvirkning se tyven og slå et søm i øjet på ham.

Sære og mangfoldige historier går der om Jens Pedersen, der var gårdmand i Hesselby. Han kurerede folk ved at stryge dem med hånden og blæse på dem med munden. Han optrådte også som tryllekunstner og hypnotisør.

Fra Hesselby kørte han til Skælskør med slagterisvin på en almindelig ladvogn uden høje sider, fortælles det. Svinene sad fuldstændigt roligt på deres ende. Om det ene ben hav-

de de et reb, der var bundet fast gennem et hul i vognbunden. I Høve hypnotiserede han to mænd, så de så ham kravle ind af den ene ende af en massiv træstamme, der lå ved vejkannten, og komme ud af den anden.

Kursmede

Det var almindeligt, at landsbyens smed blev hentet for at behandle syge dyr. Sådan en smed blev kaldt en kursmed. Ikke alle kursmede var lige dygtige.

En af dem var Peder Lund i Gimlinge, der først var både smed og kursmed, men i sine ældre dage udelukkende kursmed og meget søgt.

Han kørte omkring i en stiv, ubekvem vogn forspændt en gammel halt hest.

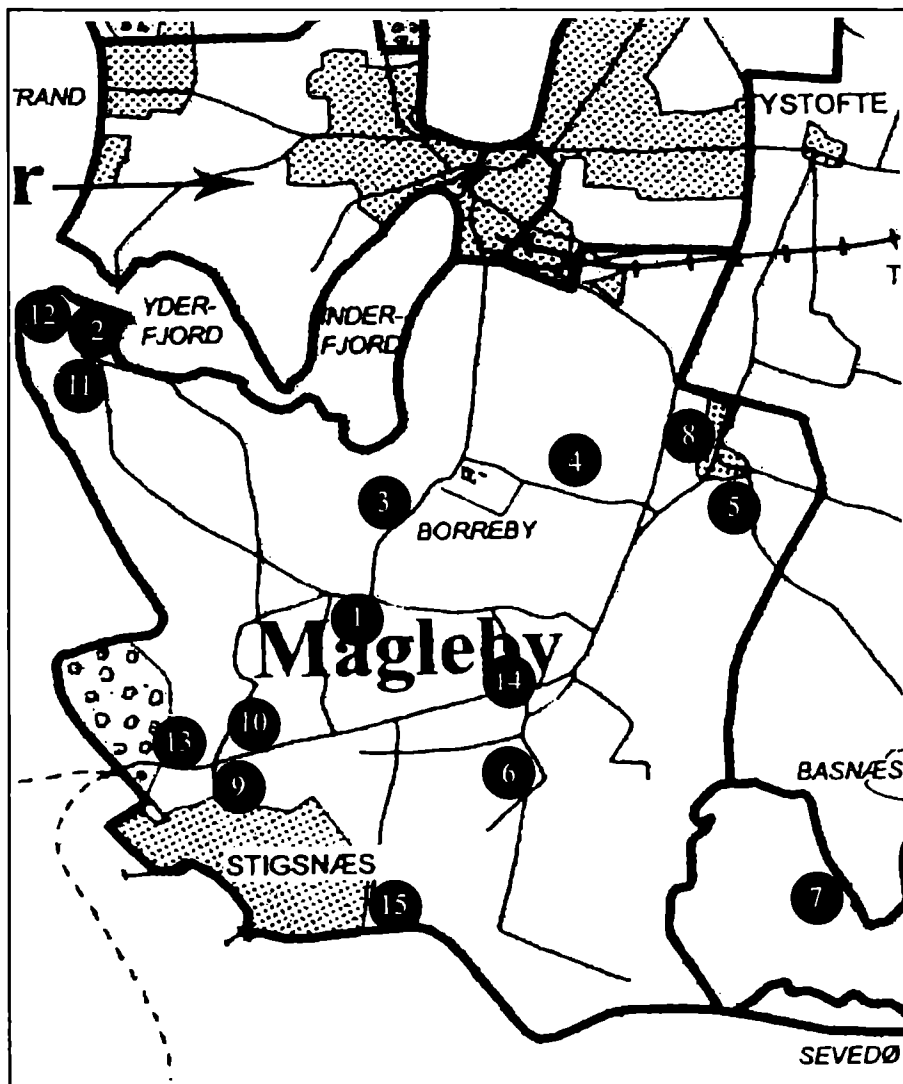
Mod mund- og klovesyge anbefalede han: Til alle køernes ben skal sys poser. I poserne kom en blanding af tjære og komøj. De fyldte poser blev som strømper trykket på kobenene og bundet fast. Desuden anbefalede han tyndt øllebrød, der skulle hældes i flasker og derefter i køerne de dage, hvor køernes muler var fyldt med vabler.

Peder Lund lavede selv medicin af urter, og han havde altid nogle flasker med.

A. Rønnekilde Nielsen:
Sjællandske Folkeminder. 1943.

Magleby Sogn

Top. nr. 458



- 1 Egeskov
- 2 Bageovn - skibsbyggeri
- 3 Jordbroen
- 4 Jomfruhøjen
- 5 Jættekvindehøj
- 6 Foleskoven
- 7 Øksnæs
- 8 Magleby
- 9 Holten
- 10 Fornetofte
- 11 Gedehaven
- 12 Mindeshoved
- 13 Kirsten Hvids Høj
- 14 Nyvang
- 15 Klintehuset - Maderenden

Borreby 1

Ældre mennesker fra sognet kan endnu fortælle, at der allerede, da det ældste Borreby ved voldstedet nede i det nuværende Borrebys haves sydøstlige ende skulle opføres, levede trolde. Det var oprindeligt meningen, at det ældgamle Borreby skulle være bygget på en anden plads, men hvad der blev bygget op om dagen, rev trolde ned om natten og bar det ud i sumpen, hvor nu voldstedet er. Til sidst måtte man bevægelse sig til at opføre den gamle borg, hvor den nu ligger.

A. Rønnekilde Nielsen.

Borreby 2

Det fortælles om denne gamle gård, at en del af den er bygget på ruinerne af Marsk Stigs borg, som lå på Stignæs, ikke langt herfra.

I sydsiden af Borrebygårds hovedbygning var der tidligere to hvælvinger, en i hver ende af bygningen, og i den hvælving, hvor trappen nu er anlagt, var der et såkaldt brevkammer, og her skal der i sin tid havde stået tre store jernkister fyldt med breve og håndskrifter, deriblandt mange som vedrørte rigets anliggender. Men da nøglen altid sad i døren, blev disse papirer med tiden spredt, indtil ridefogeden, Peder Rosenmeier, lod kisterne slå i stykker for at



bruge jernet til hestebeslag. Under hvælvingen i dette rum hang der en klokke, hvis anvendelse ikke kendes, men det fortælles om den, at da Christian Friis lå på det yderste, sagde han til sin hustru Mette Hardenberg, at når hun hørte klokken i brevkammeret give lyd, måtte hun forberede sig på at følge ham i graven. Nogle år efter skete det da også, at mens fru Mette en aften sad og spillede

kort med nogle andre fruer, hørte hun klokken lyde i brevkammeret. Da hun nu vidste, hvad dette skulle betyde, lagde hun kortene fra sig og sagde: „Nu nærmer min sidste time sig“. Og i det samme sprang hendes næse op at bløde så kraftigt, at blodet løb hen over gulvet, og således døde hun.

Ved hendes død blev Borrebygård solgt til admiral Claus Daae, der efterlod den til deling mellem sine to sønner, Christian og Valdemar.

Efter at disse i nogen tid havde kivedes om skiftet, blev de enige om at dele Borreby med tilhørende jorder således imellem sig, at den af dem, der fik hovedbygningen, ikke skulle have resten af gården, men selv skulle bygge sig en ladegård. Valdemar Daae fik hovedbygningen og byggede sig en ladegård på den anden side af voldgraven. Men eftersom tårnet og spiret var på den del, der tilfaldt Christian Daae, blev Valdemar Daae misundelig herover, hvorfor han engang benyttede broderens fraværelse til sammen med sine folk at fjerne spiret og rive tårnet ned.

Valdemar Daae

Om samme Valdemar Daae fortælles det, at han ødelagde den smukke egeskov, der hørte til Borreby, ved at bruge tømmeret til at bygge et orlogsskib på tre fordæk med henblik på at sælge det for en høj pris til Kong Frederik den tredje.

Men da en admiral blev sendt ud af kongen for at se på skibet, så han ved samme lejlighed et par prægtige sorte heste, som Valdemar Daae havde i sin stald, og da admiralen roste disse heste i høje toner, uden at Daae forstod, hvor han ville hen med det, blev skibet ikke købt af kongen, for admiralen berettede, at skibsbyggeren havde gjort fejl, og at skibet ikke var godt. Der blev således ikke

nogen handel ud af det, og skibet blev senere ødelagt uden at have været til nogen nytte. (Denne kilde er ikke helt korrekt: Skibet var senere med i slaget ved Køge bugt 1672).

Det gik ikke Valdemar Daae ret meget bedre i andre henseender. I mange år forsøgte han sig også i den kunst at lave guld. Derved blev han efterhånden så forarmet, at han måtte føre en kummerlig tilværelse på Borreby sammen med sine tre døtre, Ida, Johanne og Anne Dorthea, og om vinteren måtte de ofte blive liggende i sengen i flere uger af mangel på brændsel.

Engang, da han mente, at nu havde han endelig fundet guldmageriets store hemmelighed, og stolt stod og betragtede det glas, hvori han havde det dyrebare stof, tabte han det ud af hænderne, hvorved det knustes, og alt hans håb lå således spildt på gulvet.

Ganske vist forsøgte han vedblivende at prøve sin lykke og genoprette sit tab, men han var efterhånden blevet så forarmet, at han måtte gå fra gården, fordi Ove Ramel, der ejede Basnæs, havde opkøbt et gældsbrev på Borreby, som Valdemar Daae havde udstedt til en holstensk adelsmand.

Da Ove Ramel havde gjort udlæg i Borreby, tilbød han ganske vist Valdemar Daae, at han måtte blive på gården, så længe han levede, men Valdemar Daae var endnu så hovmodig, at han afslog dette tilbud, og med en stok i hånden og det alkymistiske glas ved barmen vandrede han til fods fra Borreby til Smidstrup, hvor han lejede et hus for ti mark årligt. Her blev han dog kun sommeren over og flyttede da over til Viborg, hvor han døde.

Ramel

Ove Ramel, der nu ejede både Basnæs og Borreby, fik rigeligt at se til med at istandsætte den sidstnævnte gård, der var meget forfalden. Han tog derfor ofte fra Basnæs til Borreby, og engang, da han netop havde ladet sin tjener Peder Rosenmeier dække bordet, og han selv var i færd med at spise, kom der en stor sort hund ind af døren og gik hen til bordet og stirrede på ham med store, gnistrende øjne. Ove Ramel, der var alene, blev meget forskrækket, men hunden forlod straks stuen igen og gik ind i førortalt brevkammer. Da nu Peder Rosenmeier kom ind til herren, befalede denne ham at gå ind i brevkammeret og jage hunden ud, men tjeneren kunne ikke finde nogen hund derinde, og kort efter døde Ove Ramel.

S. M. Beyer:

Topografi for Egitzlefmagle Sogn 1820.

J. M. Thiele:

Danske Folkesagn I-IV. 1818-23.

Berregaard

Efter Ramel kom slægten Berregaard i besiddelse af Borreby, og Frederik Berregaard, som levede fra 1750 til 1805, fik en mærkelig skæbne.

Han var det man kalder dobbeltgænger og kunne være flere steder på en gang. Når han under et ophold på Borreby sad ved sit skrivebord og arbejdede på ejendommens regnskaber, så folk ham samtidig komme ridende uden for gården eller køre af sted i sin karet. Han kunne stå i døren og vinke til folk, selv om alle vidste, at han lå oppe i sin seng og sov.

Det var alt andet end behageligt for Berregaards omgivelser, men i virkeligheden pinte dobbeltgængeriet ham selv mindst lige så meget. Når han

kom ind i sit arbejdsværelse, så han ofte sig selv sidde ved skrivebordet. Han tog så sin kalot af, kylede den efter synet og råbte: „Er du nu dér igen, din canaille?“.

Frederik Berregaards død blev lige så egenartet som hans liv.

Nytårsaften 1805 kom han spadserende ad Gothersgade i København. Han fik da øje på en af sine venner - van Osten, som stod i sit vindue og kikkede ud på gaden. Berregaard rakte næse ad ham, og van Osten hilste igen på samme måde, men i det sekund, han pegede på Berregaard med fingeren, styrtede denne død om.

Da man ransagede herremandens lig, fandt man i brystlommen en seddel, hvorpå der stod skrevet, at han forlangte at blive begravet i det tøj, hvori han gik og stod, samt at han ville graves så langt ned, at hans ben aldrig skulle komme for dagen igen.

Og sådan skete det. Frederik Berregaard blev begravet på Skt. Michaels kirkegård i Slagelse, og over hans kiste blev der lagt kalk og store sten. Han var blevet træt af sit astrallegemes færden og håbede på den måde at kunne sætte en stopper for dets virke.

Gorm Benzon: Sagn og spøgeri 1967.

Hvid hest - sort hund

Der rendte en hvid hest fra Borreby til Magleby kirke mellem 12 og 2 om natten. Hvis folk rørte ved den, blev de lamme, og de kunne ikke komme nogen steder førend klokken slog 2.

Der var også en sort puddelhund, der gik fra Spegerborg til Borreby. Hvis man rørte ved den,

var det ligesom den brændte dem. Malkekonerne turde ikke gå til malkning mellem tre og fire om morgenen, for på den tid kunne de risikere at møde hunden.

Vilhelm Hansen:
Dansk Folkemindesamling. 1906.

Kat bliver til hest

Ved Borreby sad en kat på et hjørne af havegærdet, og når man strittede en sten efter den, forvandlede den sig til en hest.

Chr. Christensen:
Dansk Folkemindesamling.

Marsk Stig

Marsk Stig skal have boet på Borreby, og det er efter ham, at halvøen hedder Stignæs. Marsk Stig sagde: Nu står Borreby blank og bold, nu er min sjæl fanden i vold.

Chr. Christensen:
Dansk Folkemindesamling.

Æde til hund

På Borreby var der et bestemt sted, hvor man altid skulle sætte mad hen for en hund, så vidt jeg husker, var det i borgerstuen. Hunden så man aldrig noget til, men undlod man at sætte æde til den, blev der et rabalder og et spektakel, så der ikke var til at være.

Chr. Christensen:
Dansk Folkemindesamling.

Indemuret jomfru

I den vestlige skorsten på hovedbygningen (Borreby) skal være indemuret en jomfru. Der tales så meget om spøgeri, der færdes rundt omkring i de gamle bygninger. Særlig har gæster beklaget sig over, at de ikke kunne sove for det. Men der har i reglen været en naturlig forklaring, således har pendulet på det store tårnur og ugerne, som om natten flyver om ved vinduerne, haft en stor del af skylden i den natlige uro.

C. Castenschiold:
Dansk Folkemindesamling.

Sort hund henter herremand

På Borreby var der en meget slem og ugudelig herremand, som var frygtet og hadet så længe han levede. En skønne dag kom der pludselig en meget stor sort hund ud gennem lukkede døre og stillede sig op foran herremanden. Denne var straks på det rene med, hvad det havde at betyde, og at hans liv snart ville være forbi. Han fik en heftig blodstyrtning og faldt om. Det var fanden selv, der hentede ham.

Peder Jørgensen:
Dansk Folkemindesamling.

Spøgelset følger med

Der var en kusk på Borreby - en kusk som aldrig kunne „se noget“. En gang fulgtes han med en mand. De gik fra Borreby til Stignæs ad vejen, der går gennem Borreby sø. Omkring ved Jordbroen, så manden pludselig en mand, der gik ved siden af dem. Han sagde til kusken, hvad det var for en mand, men kusken kunne ingen se. Dog fik han det at mærke, for lige med et blev kuskens hund - der altid var med - kylet, hylende så det var forfærdeligt, ind mellem benene på kusken.

Morten Hansen:
Dansk Folkemindesamling.

Keglespil på loftet

Meddelerens far var ansat på Borreby. Han havde et værelse i hovedbygningen på 3. sal. Hver nat, når klokken var 12, hørte han oven over - oppe på kvisten, at der blev spillet med kegler. Nogle fremmede kuske logerede en gang i værelset ved siden af hans. Til disse havde han om aftenen fortalt om spøgeriet, men næste morgen vågnede han og var så elendig. Det var ligesom hans bryst var klemmt så forfærdeligt.

Morten Hansen:
Dansk Folkemindesamling.

Karet med 4 heste

En aften, de stod i borggården - kusken, tjeneren og flere - kom der en karet med 4 sorte heste for og kørte op foran broen til hovedbygningen. På

bukken sad der en tjener. Tjeneren sprang ned og lukkede døren til kareten op, men lukkede den igen, røg atter op på bukken ved siden af kusken, og vognen kørte rundt og ud af porten igen i flyvende fart.

Herremanden - det var løjtnant og kammerherre Castenschiolds fader - skrev rundt omkring til alle gårde og alle, der plejede at komme på besøg på Borreby, men der havde ingen herskabskøretøjer nogen steds fra været på Borreby den aften.

Morten Hansen:
Dansk Folkemindesamling.

Hovedløs hest

Nede omkring ved Borreby og på vejen, der førte til gården, kunne man møde en mand på en hovedløs hest. Manden var klædt i en sådan fin uniform som en officer eller general.

Morten Hansen:
Dansk Folkemindesamling.

Hovedløs mand

Man var i det hele taget altid om aftenen og natten udsat for at møde hovedløse mænd ved Borreby og på vejen, der gik derfra.

Morten Hansen:
Dansk Folkemindesamling.

Opredt seng på Borreby

Om Borreby ved Skælskør fortælles, at det i gamle dage spøjte i et værelse. I det værelse stod altid en opredt seng, og selv om der aldrig sov nogen, så det sådan ud hver morgen, og i sengen fandtes der gerne et pengestykke. Hvis sengen ikke blev redt i løbet af dagen, lød der spektakel fra værelset. Dørene smækkede, og der var noget, der råbte og skreg: „Nu er værelset tilmuret“.

Ingrid Nielsen:

Dansk Folkemindesamling. 1930.

Jomfruhøjen

Der var også Jomfruhøjen i nærheden af Borreby, som hver St. Hans nat rejste sig i vejret på 4 gloende søjler, og hvor jomfruerne dansede, og gerne ville have nogle unge mænd ind at træde dansen med.

Adolf Bruun:

Skælskør gennem 100 år. 1932.

Jættekvindens tørklæde

På min hjemegn går det sagn om en høj, at en jættekvinde bar den i sit tørklæde, og det var meningen, at den skulle ligge på Borreby Mark. Men så ved et uheld gik hægten af hendes tørklæde, så hun tabte den på en mark i nærheden af mit hjem, og der kom den så til at ligge. Der har flere gange været gravet deri, men nu er den fredet.

Henny Jensen, Ørbæksgaard:

Dansk Folkemindesamling.

Foleskovmanden og Øksnæsmanden

På Foleskovstubberne tæt ved Østerhovedgården boede Foleskovmanden. Og på Øksnæs boede Øksnæsmanden. Øksnæsmanden stjal engang sæd fra Foleskovmanden, men herover blev denne så gal, at han tog en stor sten og strittede efter Øksnæsmanden. Dog - stenen ramte ikke, men faldt ned i Øksnæsfjorden i det, man i dag kalder Flasken. Og her ligger den, den dag i dag (1936).

A. Rønnkilde Nielsen.

Trestenskællingen

På den del af Stignæs, der kaldes Maden, lå ved Maderenden i skellet mellem Niels Peters og Søborgs lodder tre sten, de kaldes Trestenene. Her boede Trestenskællingen. Hende var folk bange for, for hun råbte efter dem, der gik forbi Trestenene.

Engang var der et par unge mennesker, der en aftenstund kom hjem fra den enes forældre og gik ned forbi Trestenene ad Nored til, hvor de tjente. Da var Trestenskællingen efter dem. De løb så stærkt, de kunne ad Nored til, og gik ind på deres kammer hos Niels Hansen. Her var det dem umuligt at sove, for det hamrede og bankede inde i huggehuset ved siden af karlekammeret, så det var forfærdeligt.

Morten Hansen.

A. Rønnkilde Nielsen.

Heksenes skærtorsdag

Kun en dag om året kan man i Magleby se hek-sene, nemlig skærtorsdag. Når man da går til kirke med et nylig gjort kyllingeæg i lommen, ser man dem alle sidde med en spand over hovedet, hvilket dog ikke ses af andre.

*Jørgen Hansen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

Højbrud

På Åge Søborgs jord på Holten ligger en gravhøj, som de ikke tør sløjfe eller grave i, for de er bange for, at det giver ulykke.

På Kristen Søborgs jord - også på Holten - ligger ligeledes en gravhøj, som Kresten Søborg for ca. en snes år siden (nedskrevet 1936) begyndte at grave i, men da fik hans kone en dårlig dreng, og Kresten Søborg taler om, at det var nok fordi han gravede i højen, og han rører den aldrig mere.

Morten Hansen. A. Rønnekilde Nielsen.

Nissen i Fornetofte

Nissen holder endnu (nedskrevet 1939) til hos Hans Thomsen Skov i Fårentofte. En aften, der var fremmede i gården, klaprede rysteren til tær-skemaskinen nede i loen. Hvordan den kunne det, ved jeg ikke - om det var vinden eller ej. Men Hans Thomsen ville ikke gå ned for at se ad og ville heller ikke lade andre gå derned. Hans inderste mening var, at det var nissen, der rumsterede.

Morten Hansen. A. Rønnekilde Nielsen.

Højfolk låner øl

I Magleby havde en mand engang brygget en 3-4 tønder godt øl. Men nu boede der i en gravhøj udenfor byen nogle nisser eller højfolk, der engang ved en bryllupshøjtidelighed kom til at mangle øl. De gik derfor til bondens gård og ville nuppe noget af øllet, men der var slået kors på karrene, så de kunne ikke. Da det nu var godt øl, og nisserne var i forlegenhed, var der intet andet at gøre end at gå til manden og spørge om forlov og love lige så godt øl igen. De fik da også det, de skulle bruge - og mærkeligt nok - få dage efter kom nisserne med øllet på hovedet og guld og sølv i mængder.

*H. Ellekilde. Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.*

Kviksølv mod Trolde

En mand ved navn Bonaparte har boet i en gård i Gedehaven, som nu (nedskrevet 1936) tilhører Hørups døtre. Bonaparte har ved gården nedgravet en skat. Man har søgt efter den, men har aldrig kunnet finde den.

I samme gård er der et hul over døren med kviksølv i. Det er for at trolde ikke skal komme ind.

Alfred Hansen. A. Rønnekilde Nielsen.

To steder på en gang

Der levede for mange år siden et par gamle folk på en gård, som kaldes Øksnæs, i nærheden af Magleby ved Skælskør. Manden var en gammel

nissefar, som alle folk var bange for. Der tjente to piger på gården. Engang skulle den ene af dem på loftet for at hente nogle gode æbler til sig selv og den anden pige. Men nissefar var på loftet tillige med pigen, og hun kunne ikke komme ned for ham, førend hun havde lagt æblerne tilbage på det sted, hun havde taget dem. Men det var hans genfærd, for på samme tid gik han nede i hæssehaven (plads til kornstakke) hos folkene, så han kunne være to steder på en gang.

Vilhelm Hansen:
Dansk Folkemindesamling. 1906.

Kirkesvin

Engang har harerne gravet nogle gange i havren, der stod og groede på marken derhjemme i Min-deshoved. Jeg (Alfred Hansen) ville da sætte nogle fælder for harerne. Men Hans Nielsen sagde, at det måtte jeg ikke, for det var kirkesvinet, der havde gravet gangene.

Alfred Hansen. A. Rønnekilde Nielsen.

Øksnæsmandens passionsblomst

Ude på Øksnæs har der altid været en gård, og manden, der havde gården, kaldte vi Øksnæsmanden. I min ungdom (f. 1847) hed han Niels Madsen. Han var lidt klog.

Når hans karle kørte til Skælskør med sæd, og han selv var hjemme, kunne han se alt, hvad karlene foretog sig. Han havde også set den dag, da

de på Skælskørturen var kørt til Boeslunde Kro og drak.

Øksnæsmanden fortalte også sære historier ikke mindst om sig selv. Sådan fortalte han, var han engang ude at sejle, og skibet begyndte da at synke. Men Øksnæsmanden begyndte da at øse skibet læns med sin hat. Det lykkedes ham godt, og skibet kom lykkeligt i havn. Som tak for hans dåd gav sømanden, der ejede skibet og også var ombord ham en blomst, i hvis blade hele lidelses-historien stod.

Morten Hansen. A. Rønnekilde Nielsen.

Nissen på Sevedø 1

På Sevedø ved Skælskør boede en kone, Ane Dorte, som havde en nisse. Hendes mand hed ellers Per Rasmussen, men hun var mand i huset. Hun havde en karl, som tog et par gamle bukser, der hængte på loftet, og smed dem ud i stranden, men da han kom hjem, hængte de igen på loftet. Han druknede dem anden og tredje gang, men hver gang kom de igen. Nu kunne han ingen steder gå, uden at han så en stor nisse med mange små omkring ved sig, og måtte da til sidst rejse.

Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

Nissen på Sevedø 2

På Sevedø ved Skælskør boede engang en kone ved navn Ane Dorte, som havde en nisse: Hendes mand hed ellers Per Rasmussen, men hun var mand i huset. Ved Øksemosebanken (stednavn ukendt) noget derfra boede en mand ved navn

Niels Hansen, som også havde en nisse. Disse to nisser kunne nu aldrig forliges. De stjal fra hinandens husbond og sloges, når de mødtes. Engang mødtes de ude i Vejlen med hver et læs ærtehalv, og straks kom de i totterne på hinanden, men Ane Dortes nisse stod sig, og siden kom Øksemose-nissen aldrig mere. Ane Dorte blev rigere og rigere dag for dag fra den tid.

Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

Bytning på Sevedø

Birkedommer Fiedler på Sevedø havde et barn, som var en bytning. Forbytelsen var sket engang kort tid efter barnets fødsel, da de havde ladet pigerne være alene hjemme og passe barnet. Drengen blev uhyggelig stor og så rædsom grim ud, han var vild og ustyrlig, rev alting itu og bed og flædede, så trævlernes sad mellem tænderne på ham. Han levede til han blev ca. 12 år.

Da han døde, skulle han begraves på Magleby kirkegård. Han skulle køres derhen om natten, men ingen turde køre med ham. De fandt endelig en, som mod et meget stort vederlag påtog sig at køre. Før han kørte, fik han besked på, at hvis der kom nogen og ville tage liget fra ham, skulle han blot slå fra sig og køre til, det bedste han kunne. Han nåede også op på kirkegården, men om de underjordiske hentede liget der, ved jeg ikke.

Anton Møller. Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

Troldehøj i Forntofte

En kone fra Forntofte, Holten, havde et barn, der var vanskabt og hverken kunne tale eller gå, men hun mente også bestemt, at det var folkene i troldehøjen tæt ved, der havde forgjort barnet.

Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

Varulven i Nyvang

En husmand på Nyvang ved Skælskør blev ofte forvandlet til en varulv. Engang han og konen var på marken, siger han således til hende: „Nu forsvinder jeg, og så kommer der om lidt en underlig skikkelse imod dig, men tag dit forklæde af og slå løs på det“.

På øjeblikket forsvandt han, men kom også lidt efter igen som varulv med åbent gab imod hende. Hun slog løs med sit forklæde og blev ved at slå ham lige i gabet, til det næsten helt var slidt op deraf.

Da forsvandt skikkelsen også, men lidt efter kom manden igen og sagde til hende: „Her kan du se forklædetrævlernes mellem mine tænder“.

Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

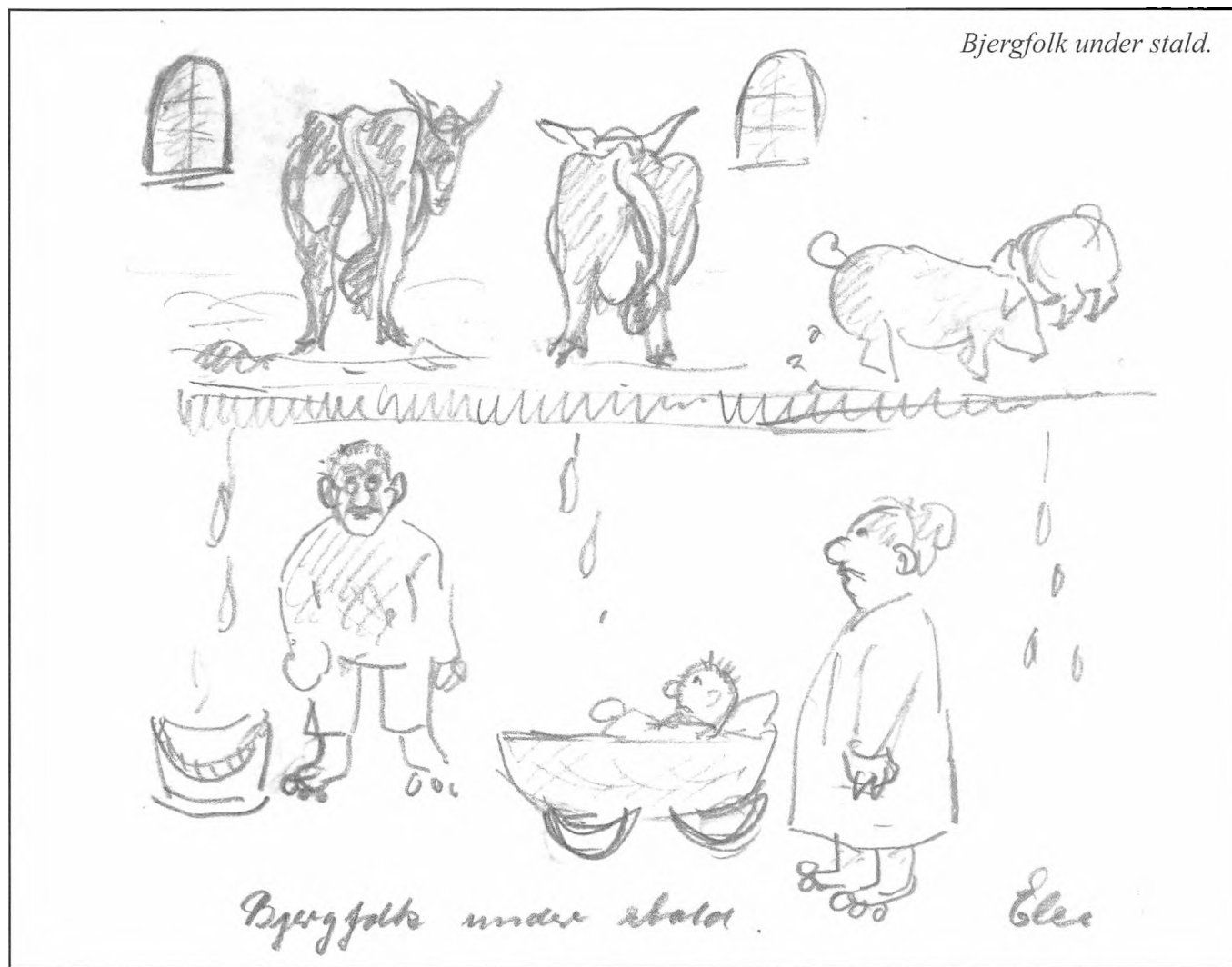
Bjergfolk under stald

Der var en gård, hvor ingen kunne være. Den ene efter den anden måtte gå fra gården, fordi der var uheld ved alting. Men så kom der en ny mand i gården igen, og han gik igennem den fra sted til sted, og alle vegne sagde han: „Goddag ulykke“. Da han så kom ind i stalden, og han også her sagde: „Goddag ulykke“, var der en trolde, der stak

hovedet op af grebningen og sagde: „Hvorfor siger du sådan?“. „Jo“, sagde manden, „her er jo ingen, der kan være her i gården“. „Ja, det ved jeg nok“, sagde trolden, „og jeg skal sige dig hvorfor. Vi bor her lige neden under stalden, og alt vand og skidt fra kvæget, det løber lige ned til os.

Hvis du flytter din stald, skal uheldet være forbi“. Manden byggede en ny stald på et andet sted (han flyttede den nogle få alen), og der var ingen mennesker, der havde så mageløst et held med al ting, som han alle dage fik.

Morten Hansen. A. Rønnekilde Nielsen.



Folkevisen om Hr. Troels' døtre

Folkevisen om Hr. Troels, og hans tre døtre knytter sig ifølge sagnet til et grueligt mord, der havde fundet sted på matrikel nr. 10 på Magleby Mark. Tre unge skønne jomfruer blev en søndag morgen myrdet i gårdsleddet, just som de var på vej tilottesang i kirken. Ugerningsmændene var tre røvere, der først voldtog jomfruerne og derefter dræbte dem og plyndrede deres lig for guld og smykker.

Folkevisen blev i året 1848 optegnet af propri-

etær Harry Fiedler, Sevedø, efter en gammel kone, Myse Ellens sang. Visen var i ældre tid kendt over hele Stignæs, men ikke i de omliggende sogne, hvilket tyder på, at det virkelig er et minde om den skændige gerning.

Visen blev i sin tid optrykt i Axel Olriks store folkevisesamling. Axel Olrik, der selv har besøgt stedet, hvor udåden har fundet sted, fortæller, at der dengang var tydelige spor af en gammel have, en allé og en bådhavn, og at det tydede på, at der havde ligget en gård, som havde tilhørt fornemme folk, hvad ældre folk også dengang berettede.

Dansk Folkemindesamling.

Truelsens døtre - Folkevise fra Stignæs

1.
*Truelsens Døtre de vare tre,
Mens Urterne groe.
De deiligste Skjønne, man for Øine mon see
De legte med Ærle i Elskov.*

2.
*Saa gik de dennem til senge,
Mens Urterne osv.
Der sov de alt for længe.
De legte osv.*

3.
*Den yngste Datter, hun vaagned' op.
Nu haver vi soven vor Ottesang bort.*

4.
*De lytted' efter den lille Lærke.
Saa klædte de dem ud i Silkesærke.*

5.
*Har vi nu sovet vor Ottesang bort.
Saa bliv det nok ikke for bedste vor.*

6.
*Saa toge de dennem det røde Guld paa.
Ja! Deres fingre de satte alt fulde.*

7.
*Saa gik de dennem i Høie-Stue.
En Silkekaabe de paa dem drog.*

8.
*Saa gik de dennem i Høienloft.
En Silkekaabe de over dem drog.*

9.
*Saa og de hvide Handsker paa.
Så vilde de dennem til Kirken gaa.*

10.
*Og der de kom til Borgeled.
Der stode tre Røvere at hvile derved.*

11.
*Velkommen!
Velkommen tre skøn Jomfruer hid.
Nu haver vi staaet her længe at bie.*

12.
*Har I staaet her længe bie.
Saa blive det nok ikke for bedste vor.*

13.
*Enten vil I være tre Røveres Viv.
Eller og I lade Jert unge Liv.*

14.
*Nei! Hverken vil vi være tre Røveres Viv.
Hellere vi vil lade vores unge Liv.*

15.
*Men først maatte de være tre Røveres Viv.
Og saa maatte de lade deres unge Liv.*

16.
*Saa tog de tre Røvere det røde Guld paa.
Saa spurgte de Vei til Truelses Gaard.*

17.
*Og der de kom til Truelses Gaard.
Der stod Truelses Frue var svøbt udi Maar.*

18.
*God Aften! God Aften Hr. Truelses Frue!
Og vil hun laane os Huus i Nat.*

19.
*Og vil hun laane os Huus i Nat.
Saa skal hun vist faae det røde Guld at se.*

20.
*Der sidst jeg det røde Guld saae.
Det havde mine egne Døtre det paa.*

21.
*Ja, det blev ophavet alt med Hast.
Ja, de blev ført til Slottet alt med en fart.*

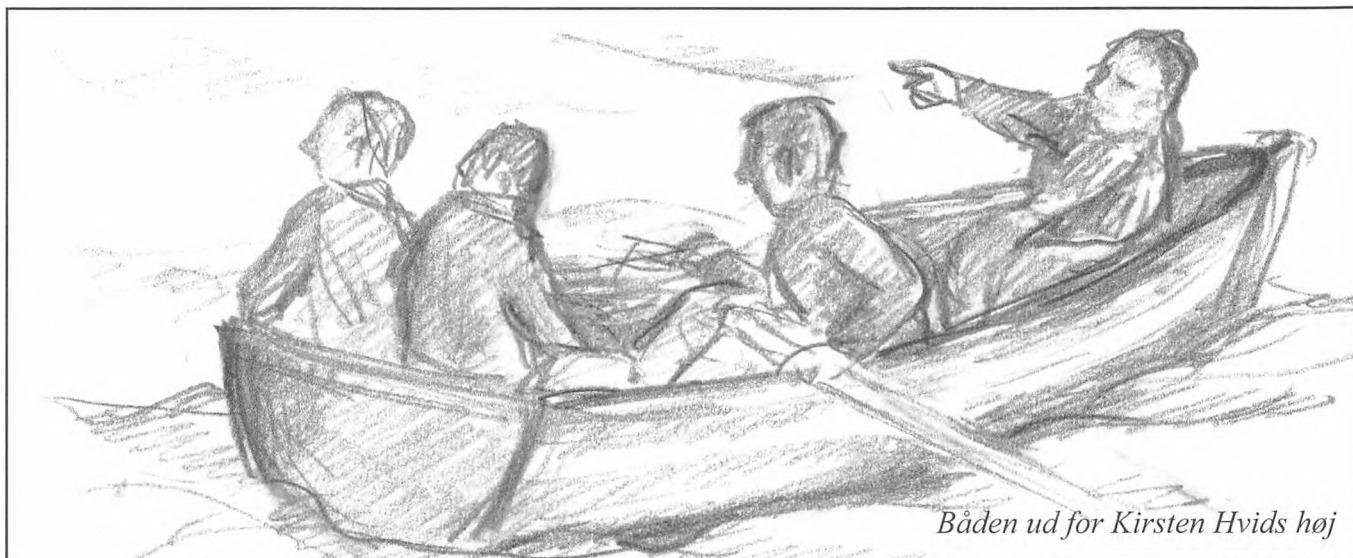
22.
*De to blev lagt paa Steiler og Hjul.
Den tredje, han fik og saa haard en Død.*

*Harald V. Fiedler, Sevedø. 1808-1887:
Dansk Folkemindesamling.*

Traditionel

Tilpasning til 1. vers: Mogens Jensen





Båden ud for Kirsten Hvids høj

Dans på Kirsten Hvids høj

Jeg har engang set noget. Hvad det var, ved jeg ikke. Men det står så tydeligt for mig, som det var sket i går, og det er hverken en drøm eller et øjenbedrag. Vi var 4 mennesker, der så det på en gang. Det var en aften lige først i november måned. Far, jeg samt Lars Olsen i Klintehuset og deres skolelærer, Knudsen, var om eftermiddagen sejlet et ærinde til Agersø. Det var lidt halvsent, før vi kom fra øen, men det var det skønneste vejr, man kan tænke sig. Det var fuldmåne, blikstille og vandet var blankt som et spejl. Vi lagde masten ned og roede over mod Stignæs skov for at slippe for strømmen så hurtigt som muligt. Vi skulle ellers et stykke længere mod syd. Snakken gik livligt, men jeg skal lige love for, at den stoppede lige med et slag.

For lige idet vi kom til stedet, hvor granskoven trækker sig tilbage og giver plads for kysten, så vi et syn, som ingen af os nogensinde vil glemme. Oppe på Kirsten Hvids høj der brændte i en rundkreds hundredvis af lys, og på engen løb der nogle skikkelser og legede, men der hørtes ikke en lyd.

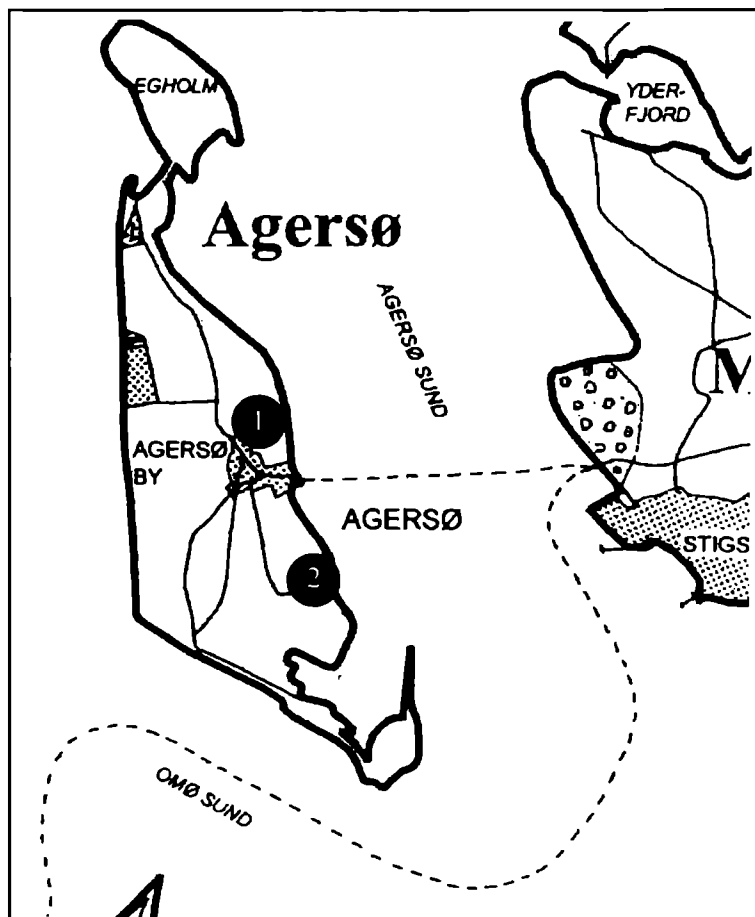
Alle skikkelserne var hvidklædte - der kunne vel være en snes stykker i det hele. De løb også ned til strandkanten og så på os. Sådan blev de ved at lege så længe, vi kunne se dem.

Vi regnede ikke med, at det var mennesker, vi så. Dagen efter forespurgte vi hos skovfogeden, om der havde været selskab i skoven, men det havde der ikke været. Optegneren slutter: Dette er fuldt ud pålideligt - fortællerne er min far og bedstefar.

Peter Nielsen og Niels Petersen:
Dansk Folkemindesamling. 1906

Agersø Sogn

Top. nr. 459



- 1 Agersøgård
- 2 Østerhoved

Den grå hest

På Agersøgaard skete det engang, at de ikke kunne få porten lukket op, så var det en grå hest, som var bundet på den inderste side. Men da de kom ind til den, forsvandt den. Det skulle være „Assessoren“, en tidligere ejer af gården, som gik igen i skikkelse af en grå hest.

Bodil Jacob, Omø:

Dansk Folkemindesamling. 1906.

Assessoren

Der fortælles så meget om en herremand fra Agersø, som de kalder „Assessoren“. I hans tid lå både Agersø og Omø under hans gård, Agersøgård. Han havde bedraget to unge piger fra Fyn, som han var formynder for, for hele deres formue. For denne skændige handling var han blevet dømt til at miste sin højre hånd. Denne forsmædelse ville han ikke lade gå ud over sig, og han gik derfor hen og druknede sig. Der er nogen, som siger, at da hans lig drev i land, blev alligevel højre hånd hugget af. Han ejede også Egholm, der gik han igen ligesom på Agersøgaard. Det er også ham, som over natten red sydpå over Omø med tre hunde efter sig.

Dorthe Nielsen, Omø:

Dansk Folkemindesamling. 1906.

Assessoren som får

I nærheden af Agersøgaard gik en vinteraften nogle unge mennesker, deriblandt min mor. Der var faldet sne, og som de gik, så min mor et stort får med

lange totter uld komme gående hen ad gaden. Det slæbte ulden i sneen. De andre kunne ikke se det, men min mor vendte om og gik tilbage. Hun turde ikke gå forbi. De andre lo af hende. Det har været „Assessoren“ fra Agersøgaard, som gik igen i skikkelse af et får. Han kunne vise sig i mange skikkelser.

Kamilla Nielsen, Omø:

Dansk Folkemindesamling. 1906.

Ildebrand i Agersø By

Den gang Agersø og Omø var ét sogn, indtil omkring 1850, måtte Agersøs præst over til Omø og prædike. Ved en sådan lejlighed, da han var kommet til stedet, hvorfra han skulle sættes over vandet, så han, der var ildebrand oppe i Agersø by. Straks kørte han tilbage til byen; gik hen til stedet, hvor det brændte, og kastede et knippe langhalm ind i ilden og fremmumlede nogle ord. Ilden slukkedes straks. Siden hen havde man den tro, at der ej kunne blive ildløs på øen mere; og der gik også en årrække, lige til vore dage, før der var nogen brand af betydning på øen.

Chr. H. Carlsen, Agersø:

Dansk Folkemindesamling. 1906.

Kæmpesten

På Agersø ved Skovbrønden, ude ved Østerhoved, ligger en sten, som har mærker vist nok af en barnefod, og som vist nok vender sig, når den lugter nybagt brød, eller muligvis er det et brød, der blev til sten ved, at en pige lagde det i vand og trådte på det for at komme tørskoet over.

Alfred Hansen:

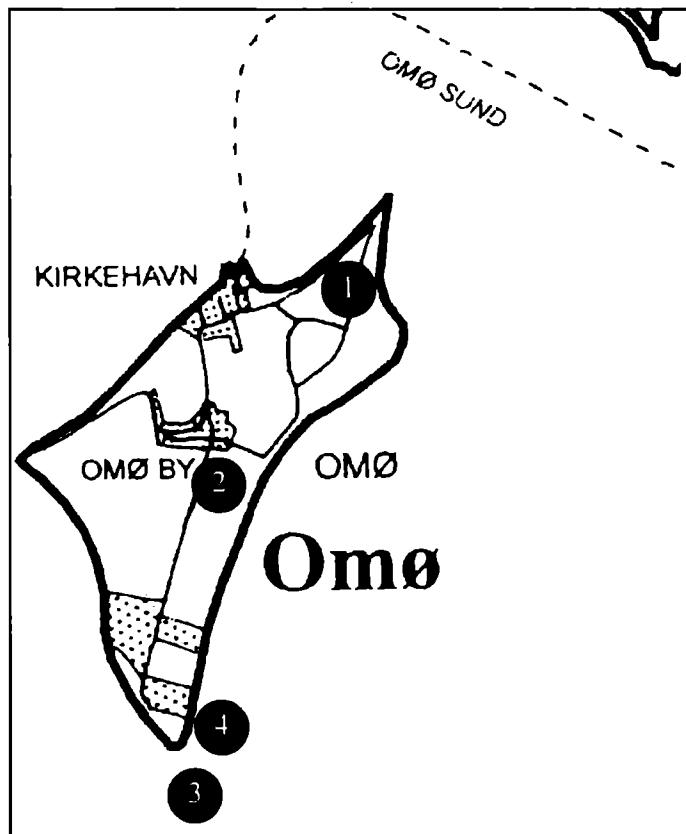
Dansk Folkemindesamling. 1906.

Varulv

Et barn spurgte sin bedstemoder: „Hvordan ser en varulv ud?“, og hun svarede: „*Såd'n nowet leijnende e' hun po' trei bien*“, og så fortalte hun sagnet om, hvordan en kone mødte en varulv, der løb hen og bed i hendes forklæde, så den fik trevler deraf mellem tænderne. Om aftenen, da konen og

manden var kommet i seng, gabede han af søvnighed. Konen så da, at han havde nogle trevler, tråde som af et forklæde, mellem tænderne. „*Så æ do eij vaarull'!*“, udbrød konen forfærdet. Men manden var dermed løst fra forgørelsen.

Axel Garboe:
Agersø i Storebælt.



Omø Sogn

Top. nr. 461

- 1 Skovbanken
- 2 Møllebakken
- 3 Omø tofte
- 4 „Øret“

Gravhøj og dysse

På øens nordøstlige hjørne har der ligget en gravhøj. Man kan endnu på Skovbanken se tomten af den. Af og til så man en stærk røg stige op, og man skyndte sig derud, men kom man til stedet, opdagedes intet troldeøj, fortæller en højskoleelev i 1922. På Skovbanken lå også den ene langdysse, der nu er ødelagt, men hvor man har set lys og hørt kister blive smækket, og man forsøgte at grave efter skatten. Men da så de, at det brændte i byen, og en af dem kunne ikke bare sig for at sige: „Nu er der ild i byen!“. Så faldt det hele sammen.

I. Bobjerg:

Dansk Folkemindesamling. 1906.

Gravso og varsel

I Møllebakken syd for Omø by boede i gamle dage et frygteligt uhyre, som kaldtes gravsoen. Den lignede et svin, men ryggen var skarp som en kniv. Den huserede om natten, og mødte den et menneske, for den lige på dette og kunne da skille det fuldstændigt. Også andet spøgeri var der set: En mærkelig skikkelse, som pludselig forsvandt, og en afdød kone, hvis datter døde kort efter, hun havde vist sig. Det var altså en slags varsel.

I. Bobjerg:

Dansk Folkemindesamling. 1906.

De første øboere

Efter sagnet hed den første kone på Omø Struntmaren, og den første mand hed Skovpær. Struntmaren boede under en tjørn ude på den mark, der nu tilhører Godtfred. Skovpær boede i den skov

på Skovbanken, som svenskerne senere brændte af.

I begyndelsen, da de to kom sammen, sloges de som hund og kat, men en skønne dag fik han fat i hende på et bestemt sted, og siden den tid kunne de godt enes, og derfor regner jeg med, at vi alle herovre nedstammer fra Struntmaren og Skovpær.

ØB.

Beretninger mærket ØB er fra optegnelser, som i 1972 blev samlet af viceinspektør J. P. Bang, der gennem mange årtier havde sommerhus på Omø. Han har levet sig stærkt ind i øens fortid og kendt kilderne. Han besøgte de ældre og lyttede til deres beretning. Når han havde nedskrevet en beretning, gik han tilbage for at være sikker på, at den var gengivet rigtigt.

Den sunkne by

Navnet Omø Tofte (Rev ud for sydspidsen af Omø) sættes i forbindelse med et sogn om en sunken by, idet man, når man i stille vejr sejler over grundene, kan se en hyld, der står og gror på havbunden, hvor gårdene med deres tofter lå.

ØB.

Gratis rottegift

På Omø var der i gamle dage en lindorm. Men da Omøs skove brændte under svenskekrigene, brændte også lindormen. Før sin død havde den imidlertid spyet sin gift ud over hele øen, og det er grunden til, at rotter ikke kan leve på øen.

ØB.

Hollænderskatten

Et hollandsk skib var strandet ude ved Øret. En af besætningen kom halvdød drivende i land med en skibskiste. En af øboerne var derude, og da han opdagede, at der var gulddukater i kisten, slog han hollænderen ihjel. Imidlertid kom der en anden mand til og så, hvad der var sket. De blev enige om at grave et hul ned i rallen, og der lagde de manden sammen med skatten.

Da de senere ville hente skatten, kunne de ikke finde den.

Der gik mange år, så blev der solgt ral til tyskerne ved bygningen af Kielerkanalen. Da fandt man et skelet, men ingen skat.

ØB.

Den faldne viser sig

To piger, E.H. og hendes veninde, kom en dag gående nede ved gadekæret nær Violgården. Da så de pludselig E.H.s broder gå ved siden af sig. De blev så bange, at de hurtigt løb hjem og fortalte, hvad de havde set, og folkene forstod da, at broderen måtte være død.

Han var på den tid med i krigen 1848-50 og om bord på et af de krigsskibe, der blev sprængt i luften i Eckernførde fjord skærtorsdag d. 5. april 1849.

Få dage derefter kom der meddelelse om, at E.H.s broder var blandt de faldne.

ØB.

Før og efter døden

Når en døde, vidste de gamle det i forvejen. Det var varslet, sagde de.

Gamle Maren Hansen på Øregården fortalte, at hendes bedstemoder, Laurssine, gik igen ude ved en række træer nær gården.

J. gik igen. Man kunne møde ham om natten på gaden. Han gik da med hovedet under den ene arm. Også H.N. gik igen med hovedet under armen. Han havde blandt andet stjålet korn.

Det var en meget udbredt tro blandt ældre mennesker, at folk, der havde gjort noget ulovligt, ikke kunne ligge roligt i graven, men gik igen. Nogle rumsterede på kirkegården. Et par mænd tog sig for at undersøge det, og de fik fat i en mand med et lagen over hovedet inde på kirkegården.

I haven ved det røde hus spøger det også. En mand skal have hængt sig i et æbletræ der.

ØB.

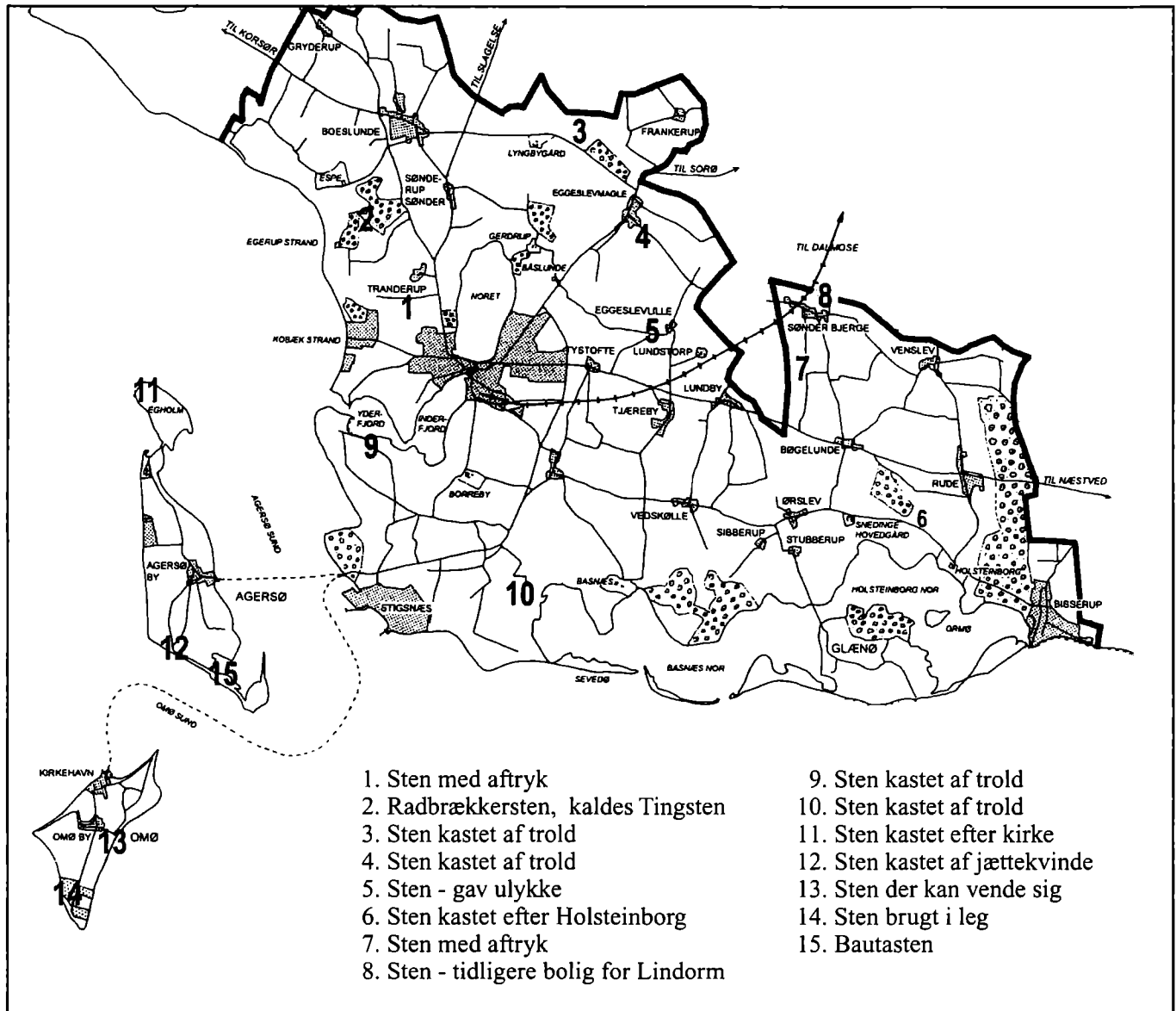
Pesttidens spøgelse

En dreng, der vogtede kvæg ved Kirketornene på Omø, mistede sin forstand resten af sin tid, for ved disse gamle tjørne, der var plantet over dem, der døde i pestens tid, færdedes spøgelser.

Gunner Knudsen:

Dansk Folkemindesamling. 1906.

Kæmpesten



13. Sten, der kan vende sig

Sydspidsen af Omø. Stenen vendte sig, når den lugtede nybagt brød. Den blev slået i stykker og brugt som sokkel til møllen på bakken, der blev bygget i 1884.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

14. Sten brugt i leg - Glidestenen

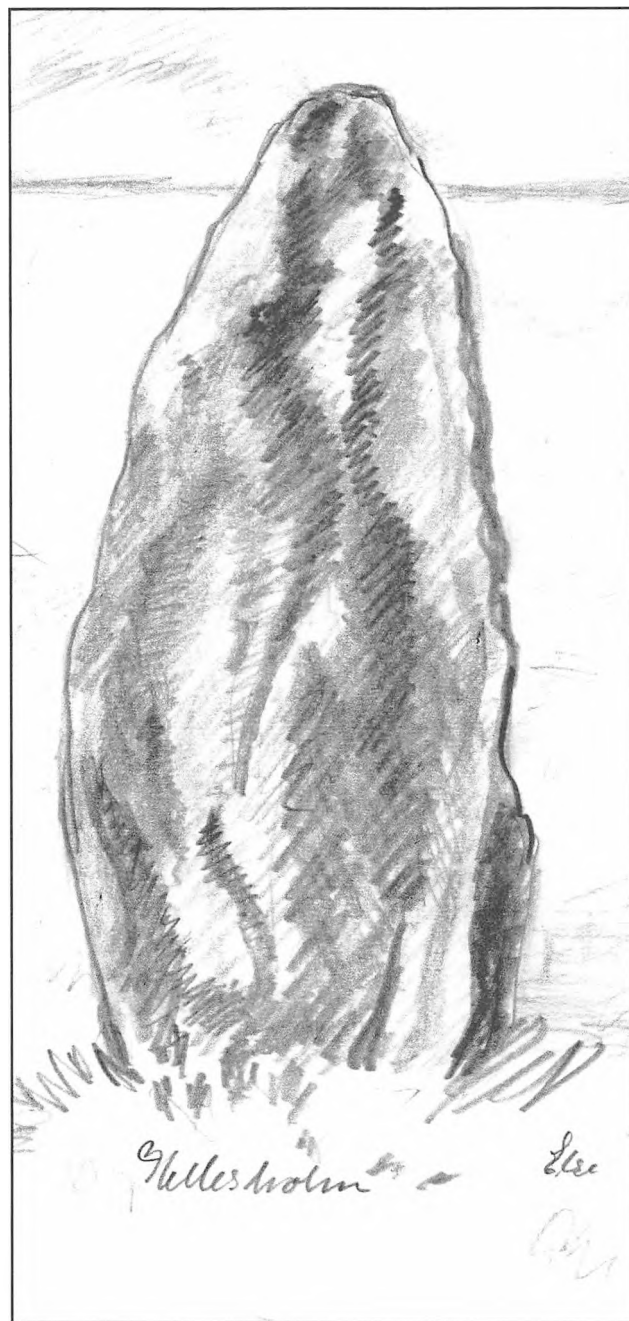
Omø Østerstrand. Stenen har fået sit navn, fordi øens børn i tidligere tid på deres træsko, der var beslået med jernringe, kurede ned ad stenens glatte sider. „Det var den eneste fornøjelse, vi havde“, føjede fortælleren - en Omøbo - til.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

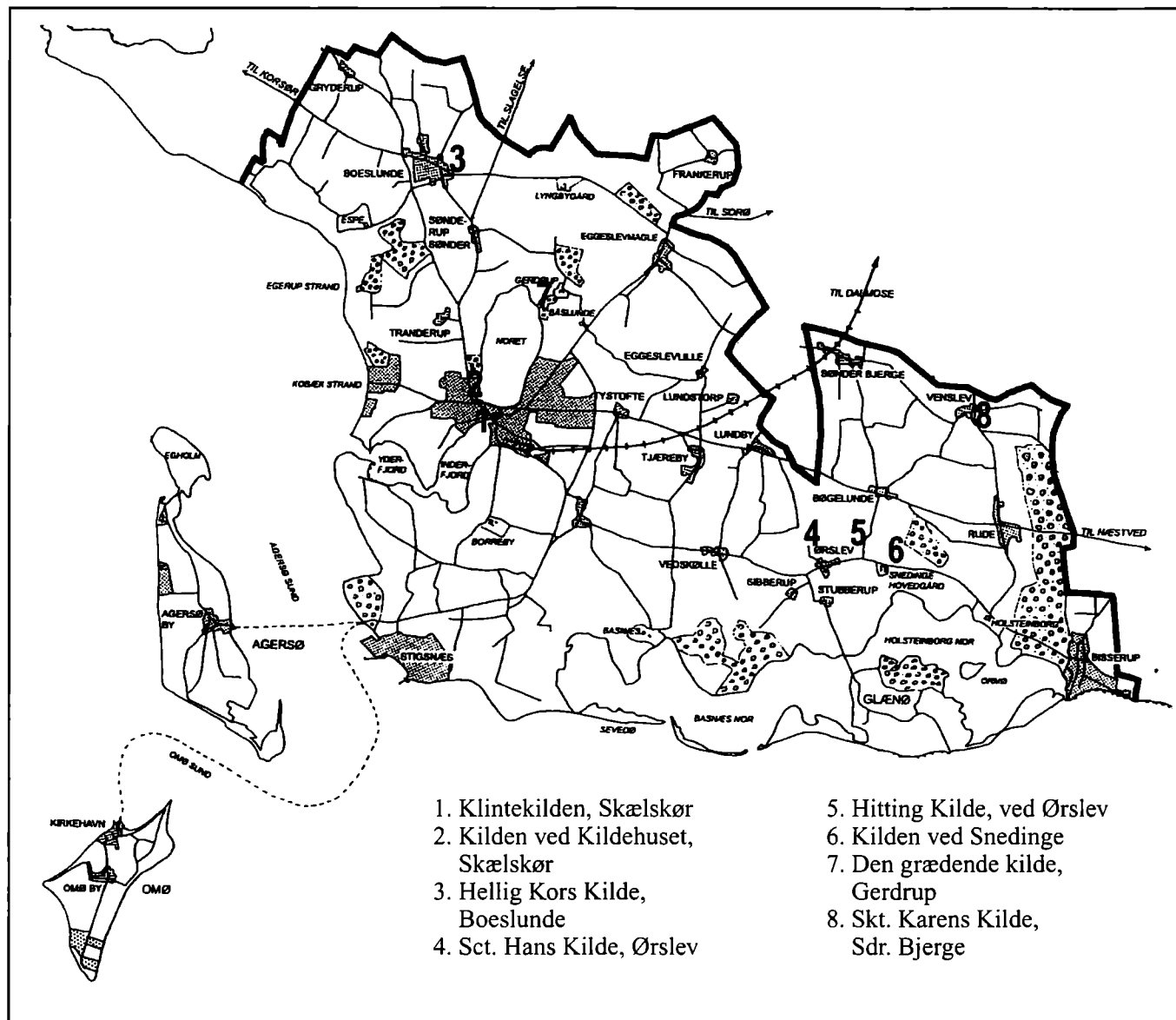
15. Bautasten

Helleholm på sydspidsen af Agersø. Et oldtidsminde - en fredet bautasten - en mandshøj, slank granitblok, der står rejst på den åbne strandeng som et minde om en for længst glemt begivenhed.

Axel Garboe:
Agersø i Storebælt. 1938.



Kilder



1. Sten med aftryk

Fanden har engang for mange år siden været på Sjælland, men da han så ikke kunne være her længere, sprang han over vandet, hvorhen ved man ikke. På Tranderup mark lå den sten, som fanden stod på, da han sprang væk. Den har mærker af fødderne - en hanefod og en hestefod. Stenen findes ikke mere.

*Chr. Rasmussen. Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.*

2. Radbrækkerstenen

Apager skov. Den synes anbragt opret i jorden med den spidse ende opad. Den står kun 25 m syd for 2 store stenanlæg - en dysse og en 30 m lang stenkreds, der antagelig er en forstyrret langdysse. Som navnet siger, skulle det være en rettersten, hvor man brækkede ryggen på ofrene. Stenkredsen kaldes lokalt Tingstedet.

*Ottomine Andersen. Mads Lidegaard:
Danske sten fra sagn og tro. 1994.*

3. Sten kastet af trolld

I Søhus Plantage nordvest for Eggeslevmagle ligger i et opgravet hul en „jordfast blok“. Den måler 2,6x1,5x1,2 m og er overgroet med mos. Nærmere position er 50 m syd for Bjerger Å og 75 m vest for den skovvej, der går ind ved 30 km mærket. Et fraspærngt stykke ligger i vandet. Opgravningen skyldes, at den var tænkt brugt som mindsten for godsejeren på Lyngbygård, der druknede under skøjteløb. Den er kastet af en trolld.

*Gdr. Jørgen Andersen, Højstrupgård.
Mads Lidegaard:
Danske sten fra sagn og tro. 1994.*

4. Sten kastet af trolld

Eggeslevmagle. På en eng ved en grusgrav, hvor ifølge sagnet klokken til Eggeslevmagle kirke er støbt. Stenen er kastet af en trolld mod en høj nærved, hvori der boede dværge, som støbte klokker. Stenen vender sig, hver gang den lugter brændt pandekage.

*August F. Schmidt:
Danmarks Kæmpesten. 1933.*

5. Sten gav ulykke

Eggeslevmagle Bymark på en parcel af Stenmaglebjerg gård kaldet Hulebæk. Stenen, der var „6 alen lang og meget bred og dyb“ blev solgt til broer, da jernbanen blev anlagt, vistnok 1890. Derefter kom der ulykke over ejeren og hans familie.

August F. Schmidt:

Danmarks Kæmpesten. 1933.

6. Sten kastet efter Holsteinborg

I nærheden af landsbyen Rude, i en have ca. 1 km fra Holsteinborg. Stenen skal for meget lang tid siden have ligget ved Lillehøv, Venslev mark, men da Troldeborg, nu Holsteinborg, kirke byggedes, kastede troldene stenen efter den. I stedet for at knuse kirken, faldt stenen på stedet, hvor den nu ligger.

Stenen, der er meget stor, „15 vognlæs stor“ fortælles også at være kastet af en trolld i Stenhøj ved Slagelse efter Holsteinborg, eller kastet af en trolld på Antvorskov Slot efter grev Holstein på Holsteinborg. I stenen er 10 fingermærker.

*August F. Schmidt:
Danmarks Kæmpesten. 1933.*

7. Sten med aftryk

Syd for Sdr. Bjerge, på ageren Tværsten, Bjerre-Sønders lille mark. En temmelig stor sten, „og deri tvende mærker eller spor som af 2 træsko“, siger bonden, „en kæmpe har stampet der med sine træsko, ej betænkende, kæmpen måtte have haft enten større ben eller stærkere sko“.

August F. Schmidt:
Danmarks Kæmpesten. 1933.

8. Sten - tidligere bolig for lindorm

I Bjerge kirke er kirkekøren i nord, men den skal i gamle dage have været i syd, hvilket muren også synes at udvise, ligesom der på samme sted ligger en stor flad sten. Grunden til denne dørs flytning skal hidrøre fra den lindorm, som havde sit leje under denne sten uden for døren, så at folk ikke kunne komme ind i kirken fra denne side.

For at få denne lindorm af vejen, fandt man på at opføde en tyr i 3 år med sødmælk og nøddekærner, hvoraf den blev så modig og stærk, at den gik mod lindormen og dræbte den.

Lærer Hansen. Svend Grundtvig:
Danske Folkesagn 1839-83.

9. Sten kastet af trolld

Skælskør Yderfjord på Stignæssiden. En sten så stor, at en mand ikke kan række op til den øverste kant med hænderne. Sagnet fortæller, at stenen er strittet af en trolld fra Agersø eller Omø efter Magleby kirketårn. Den nåede dog ikke så langt men faldt i fjorden. På stenen var et mærke af troldens

hånd, da han tog den. En stenhugger i Skælskør fik lov at hugge den i stykker til trappetrin.

A. Rønnekilde Nielsen.

10. Sten kastet af trolld

I Foleskovstubberne tæt ved Østerhovedgården boede Foleskovmanden. Og på Øksnæs boede Øksnæsmanden. Øksnæsmanden stjal engang sæd fra Foleskovmanden, men herover blev denne så gal, så han tog en stor sten og strittede efter Øksnæsmanden. Dog - stenen ramte ikke, men faldt ned i Øksnæsfjorden i det, man i dag kalder Flasken. Og her ligger den, den dag i dag. (1936).

A. Rønnekilde Nielsen.

11. Sten kastet efter kirke

Egholm nord for Agersø. Stenen er kastet af en hedensk kæmpe fra Østfyn, da han ikke kunne lide at høre Boeslunde kirkeklokker ringe. I stenen er mærker af kæmpens ti fingre og af et hårbånd.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

12. Sten kastet af en jættekvinde

Agersø, i havet ved Skarpenklint. Skarpensten vender sig, når den lugter friskt rugbrød. En vred jættekvinde har slynget sten mod Agersø.

Evald Tang Kristensen:
Danske Sagn I-VII.

1. Klintekilden

Nord for Skælskør i strandkanten af Klintevænget findes en kilde - Klintekilden - nu i en privat have for enden af Skovvej nr. 18. Hver St. Hans aften blev den i ældre tid besøgt af fattige folk fra egnen. Man var overbevist om, at dens vand kunne bringe helse.

Et gammelt sagn fortæller, at Klintekongen holdt til her. Man kaldte ham Kong Tolv, og det hed sig, at ingen konge af frygt for Kong Tolv turde køre over broen i Skælskør. Vægteren i Skælskør turde ikke råbe „kl. 12“ om natten, for så blev han bortført til Borreby eller vejrmøllerne uden for byen.

Årbog:

Historisk Samfund Sorø Amt. 1918.

Denne kilde benævnes også Kærlighedskilden, og det fortælles, at den tidligere var omgivet af en karm af brædder. Man ser endnu af og til, at der siver vand fra kilden ud over strandpromenaden.

Adolf Bruun:

Skælskør gennem 100 år.

2. Kilden ved Kildehuset

Kilden skal også være en helligkilde, som besøgte St. Hans aften. Det var en familie i byen, hvis forfædre havde haft særlig interesse for den, der lod stensætningen med løvehovedet samt beplantningen udføre som en gave til byen.

Adolf Bruun:

Skælskør gennem 100 år.

3. Hellig Kors Kilde

I Boeslunde findes lige uden for kirken på parkeringspladsen den gamle gadebrønd med pumpe. Kilden var frem til ca. 1890 en åben brønd med brøndværk. Et gammelt ordsprog siger om den: „Hjælp nu Gud og Hellig Kors Kilde“. Kilden nævnes flere gange i 17- og 1800-tallet, og man mener, at den var meget søgt af syge mennesker, og at den var kendt viden om.

Årbog:

Historisk Samfund Sorø Amt. 1918.

4. St. Hans Kilde

Kilden ligger ved Kildevej nord for Ørslev kirke og er kendt for, at der er bevaret oplysninger om de kildefester, der blev afholdt i katolsk tid. På Nationalmuseet opbevares et træfad med et hoved samt 3 menneskeben, også af træ. Det var med i processionen ved kilden St. Hans og Marie Besørgelses aften, hvor den var meget besøgt. Kilden er fredet. Det fortælles også, at der ved Ørslev har været et lille kloster med 6 munke.

Årbog:

Historisk Samfund Sorø Amt. 1918.

5. Hitting Kilde

fandtes lidt nord for Ørslev. Overleveringen vil vide, at den var stensat, og at der var anbragt et trækors.

Årbog:

Historisk Samfund Sorø Amt. 1918

6. Kilden ved Snedinge

En betydelig kilde, der lå lige nord for vejen øst for Snedinge. En ældre lokal beretning nævner, at der stod fire store egestolper - ca. 4 alen høje - og at der havde været tag over med hejseværk til at trække vand op med. Kilden er nu drænet under vejen.

G. Knudsen:

Hellig kilder Sorø amt.

Årbog. Historisk Samfund Sorø Amt. 1918.

7. Den grædende Kilde

Kilden ligger neden for Gerdrup skov i kanten af Skælskør Nor. Det fortælles, at kildens vand var rødt af blod, fordi en kone fra Boeslunde, der var en slem heks, var manet ned her. Da hun var død, gik hun igen på gården, og man sendte bud efter præsten, der bandt hende med en silketråd, og derefter blev hun manet ned på stedet.

G. Knudsen:

Hellig kilder Sorø Amt.

Årbog. Historisk Samfund Sorø Amt. 1918.

8. Skt. Karens Kilde

Kilden fandtes lige nord for Venslev by, i et område ned mod åen, hvor der tidligere har været gravet kildekalk. I kirken er der en meget smuk altertavle med Skt. Katharina i midterfeltet, til hvem kilden og kirken er indviet. En lokal overlevering vil vide, at der har været et mindre kloster nær kirken. Man kan vise pladen, hvor der er opløjet munkesten.

Sigfred Svane:

Danske helligkilder.

Årbog. Historisk Samfund Sorø Amt. 1921.

Lidt om året rundt

Plov, harve eller andre redskaber må ikke stå ude julenat, for så kommer Jerusalems skomager og sætter sig på dem.

Gregorius tø er bedre end 100 læs hø.
Sct.. Gregorius' dag er 12. marts.

Det skulle helst sne Sct. Gertrud - 17. marts, hun skulle gøre rent til Benedictus - 21. marts. Når det sneede den 17. marts, sagde man: „Gertrud ryster Benedictus' bukser.

Lige så mange dage lærken synger før Kyndelmisse - 2. februar - lige så mange uger skal den synges derefter.

Når vejret ved Kyndelmisse - 2. februar - står med regn, rusk, sne og storm, siger man: Kørnes Knud skal have rystet sine klude.

Hvis det fryser ved starten på De 40 Riddere - 9. marts - skal det fryse 40 dage herefter.

Når jorden ved forårstid damper, siger man: Kulden trækker af jorden.

Når luften på solskinsdage om foråret flimrer i horisonten, siger man: Våren trækker.

*Morten Hansen, Tjæreby:
Dansk Folkemindesamling. 1933.*

Beskyttelse mod torden

Hvor man havde en tordensten - f.eks. et vættelys *) - liggende i huset, slog lynet ikke ned.

*) *En rund forstening fra en blæksprutte, som man troede var et af vætternes lys.*

Hvor man havde et hornfiskehoved sat op over bjælken, der slog lynet ikke ned.

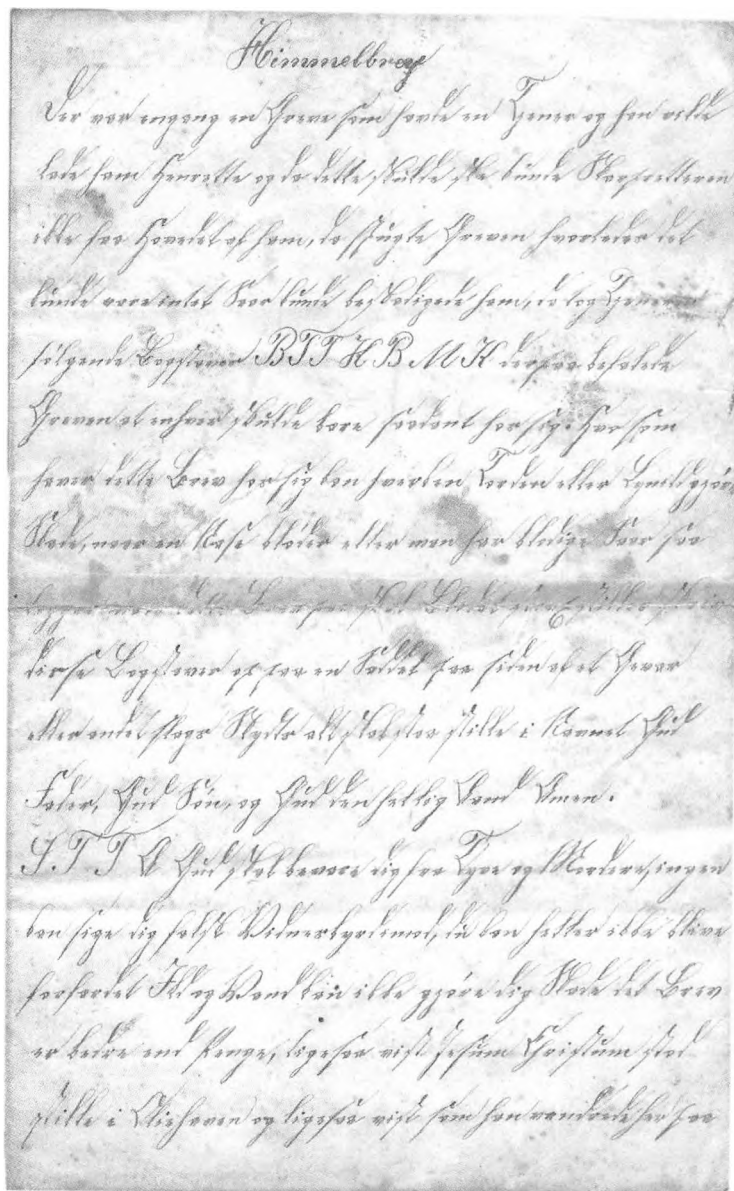
Gamle folk, der nu (1933) ville have været 150 år, fortalte, at da de var i tjenesten, og det trak op til torden, så drejede man kanonerne op mod tordenskyen og skød. Det kunne splitte tordenskyen ad.

Der var engang gået ild i en gård i en by, og det så ud til, at hele byen skulle brænde, men så kom der en rytter ridende, og han red 3 gange rundt om den brændende gård og slog ind i ilden med et lommetørklæde.

Så slukkedes branden og byen var reddet.

*Morten Hansen, Tjæreby:
Dansk Folkemindesamling: 1934.*

Himmelbrev



Et brev, der er sendt fra himlen med en engel og derefter skrevet af eller trykt.

Biskop Erich Pontoppidan skrev 1736 om disse himmelbreve, at overtroen tillægger dem kraft til „dels at gøre de huse, hvori de opbevares, uimodtagelige for ildens grådighed, dels at dæmpe den i andre huse rasende ildløs, når man bringer dem derhen og oplæser dem på stedet“. Et sådant brev blev derfor også benævnt brandbrev.

Brevet beskyttede også ihændehaveren mod sygdom og trolddom og gjorde den pågældende usårlig. Derfor blev brevet ofte brugt af soldater som amulet. Mange danskere bar en afskrift under krigen 1864-66.

Sidestående himmelbrev/brandbrev tilhørte indtil ca. 1965 en familie i Skælskør by. Man havde opbevaret det med stor omhu gennem generationer. Det fremgik af fortællingen om brevet, at det „vist nok“ havde været med i krigen i 1864. Brevet bærer tydeligt præg af at være foldet sammen flere gange, og det er ret slidt i kanterne - så det er højst tænkeligt, at det har ligget i en ungs inderlomme, mens han var soldat.

Ejeren kunne ikke berette, om det havde hjulpet.

I brevet er skrevet følgende:

Himmelbrev

Der var engang en greve, som havde en tjener, og han ville lade ham henrette, og da det skulle ske, kunne skarpretteren ikke få hovedet af ham, da spurgte greven, hvorledes det kunne være, intet sværd kunne beskadige ham, da tog tjeneren følgende bogstaver B T T K B M K.

Derpå befalede greven, at enhver skulle bære sådant hos sig. Hvo, som haver dette brev hos sig, kan hverken torden eller lynild gøre skade. Når en næse bløder, eller man får blodige sår, og lægger man dette brev på, skal blodet straks stilles. Skriv disse bogstaver op på en seddel på siden af et gevær eller andet slags skyts, alt skal stå stille i navnet Gud Fader, Guds Søn og Gud den hellige Ånd. Amen.

S T T A Gud skal bevare dig for tyve og mordere. Ingen kan sige dig falsk vidnesbyrd imod, du kan heller ikke blive forfærdet. Ild og vand kan ikke gøre dig skade, det brev er bedre end penge, lige så vist Jesum Christum stood stille i Oliehaven, og lige så vist, som han vandrede her på jorden, skal også al slags skyts stå stille i navnet, ikke geværrild kan skade dig synlig og usynlig må stå stille i Jesu døds betaling i navnet Gud Fader, Guds Søn og Gud den hellige Ånd H H S S. Du behøver heller ikke frygte for pistoler, dette er de hellige fem vunder Christi K H T G K, ingen kugler kan træffe dig, det være guld eller sølv eller bly, hvo som haver denne velsignelse med sig imod fjenden, kan ingen skyts gøre skade, Amen i navnet Gud Fader, Guds Søn og Gud den hellige Ånd. Hvo som ikke tror dette, han kan skrive det af og

hænge det om halsen på en hund og skyde derpå, så skal han se, at dette brev er sendt fra Himmelen og blev fundet i Holsten 1724, var skreven med gylden bogstav og svævende over Banydan (sic.). Da man ville gribe det, veg det tilbage til året 1791, da fik man det indfald at skrive det af og gøre det bekendt for verden. Endvidere står der skreven i dette brev, hvo som arbejder om søndagen, han er fordømt, man må heller ikke arbejde for sildig om lørdagen, jeg har givet eder 6 dage at arbejde i, den 7. dag skal du gå i kirke at høre og læse Guds ord. Unge og gamle skal bede med hverandre, at deres synder må blive forladte, om i så have så mange som sand i havet og løv på træerne, dette ord (ær) din fader og din moder sagde, sig ikke falsk vidnesbyrd imod din næste, begær ikke Guld eller Sølv, af eders rigdom giver de fattige, sky menneskenes lyster og begærligheder, dette brev har Jesus Christus skrevet, hvo som ikke tror det, er af mig forladt, og straffes på den yderste dag, hvor han ikke kan svare mig. Hvo som haver dette brev skal åbenbare det, den ene skal lade den skrive af den anden, hvem der haver det i sit hus, kan intet tordenvejr gøre skade, dette haver jeg skrevet ved mine hellige engle i dette velsignede Jesu navn Amen. Jesus Christus fik sår på jorderige, og blev hængt i himmerig. Jomfru Maria hun vædede det med sine tårer og tørrede det med sine hovedhår, ikke sprank (?), men at det straks skulle sammenhænge Jesus fem vunder og så at G T G S O G D H A, Amen. - Moses med sin stav gik igennem det røde hav, så sandt Gud ville, at dette skulle ske, vil jeg stille det røde blod, Amen.

Jens Peder Jensen:

Kilde: Privat eje.

„Julemærker“

Kopi af et meddelerskema til Dansk Folkemindesamling fra september 1933:

458. <u>Julemærker.</u>	
herred <u>Vester Fælledlyng</u>	efter mundtlig meddelelse af: navn <u>Olafsen Hansen</u>
sogn <u>Kragelby</u>	stand og alder <u>frk. Hensel og sønner f. 1847</u>
Optegnet 1933 af <u>Olafsen Hansen</u>	boende i <u>Tjørring</u>
DANSK FOLKE- boende i <u>Slagelse</u>	meddelerens fødested el. andre op- lysninger } <u>Kragelby Sogn</u> <u>Bonyhol af Urf Ø.</u>
- SEP-1933	
MINDESAMLING	
△ □ Indvendig paa et Kistelåg tegnedes i Juledagene 12 Cirkler med et Stk. Kridt, en for hver af de 12 Juledage svarende til årets 12 måneder. Som Vejret var 1ste Juledag, skulde det blive i Januar måned Som - - - - - Februar - - - - - asv.	

Indvendig på et kistelåg tegnedes i juledagene 12 cirkler med et stykke kridt, en for hver af de 12 juledage, svarende til årets 12 måneder.

Som vejret var 1. juledag, skulle det blive i januar måned.

Som vejret var 2. juledag, skulle det blive i februar måned.

O.s.v.

" " " " " " held mid,

Saaledes fyldtes Cirklene lidt, helst eller helt, efter naar vejret var fint; mindre fint eller daarligt

Wilde man saa i Stænk Løkke side, hvordan vejret i en
 bestemt Økømed vilde blive, gik man blot ind i bedste Kiste-
 1944/45 saa ad den.

The next day visited all problems and, as many began the day on first

Dansk Folkemindesamling.

Litteraturliste:

<i>A. Rønnekilde Nielsen</i>	Sjællandske Folkeminder. 1943.
<i>A. Uhrskov</i>	Sjællandske Sagn. 1932.
<i>Adolf Bruun</i>	Skælskør gennem 100 år. 1932.
<i>August F. Schmidt</i>	Danmarks Helligkilder. 1926.
<i>August F. Schmidt</i>	Danmarks Kæmpesten. 1933.
<i>Axel Garboe</i>	Agersø i Storebælt. 1938.
<i>B. Holbæk og J. Piø</i>	Fabeldyr og sagnfolk. 1967.
<i>Bek Pedersen</i>	Hvad far fortalte. Egnshistorisk Arkiv. Skælskør.
<i>C. C. Castenschiold</i>	Sagn om Borreby.
<i>Chr. Jespersen</i>	Optegnelser fra Skælskøreghnen 1937-38.
<i>Dagny Nielsen</i>	Håndskrevne optegnelser (privat). Dansk Folkemindesamling. 1923. Indsendte optegnelser fra sognene.
<i>Evald Tang Kristensen</i>	Danske Sagn I-VII.
<i>Gorm Benzon</i>	Sagn og spøgeri. 1967.
<i>H. Ellekilde</i>	Danske Folkesagn 1946-48.
<i>Hans Gregersen</i>	Karmeliterklostret i Sæby. Danske skrifter V. C. J. Brandt, 1856.
<i>Inger M. Boberg</i>	Sagn og overtro om Gravhøje. Historisk Samfund Sorø, 1935.
<i>J. P. Bang</i>	Omø. Håndskrevne optegnelser (privat). 1972.
<i>Johs. Lyshjelm</i>	En sejltur på fjorden. 1995.
<i>Just M. Thiele</i>	Danske Folkesagn I-II. 1843.
<i>Just M. Thiele</i>	Danske Folkesagn I-IV. 1918-23.
<i>L. F. la Cour</i>	Skælskør. 1932.
<i>M. A. Ebbesen</i>	Kronik i Sorø Amtstidende.
<i>M. P. Larsen</i>	En Troldkvinde. Artikel i Søndagstillægget, Sorø Amtstidende.
<i>Mads Lidegaard</i>	Danske sten. 1994.
<i>P. Friis Edvardsen</i>	Underretning om Skælskør. 1759.
<i>P. Skar</i>	Danmarks Folkesagn I-III. 1968.
<i>Seyer Mahling Bayer</i>	Topografi over V. Flakkebjerg Herreds Pastorater. 1820. SKALK. Kilderejser. 1965.
<i>Svend Grundtvig</i>	Danske Folkesagn. 1839-83.
<i>Th. J. Spange</i>	Eggeslevmagle Sogns Historie. 1918.
<i>Thorkild Gravlund</i>	Herredsbogen. 1926.